

การประชุมเชิงปฏิบัติการ
เสริมพลังศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา
ระหว่างวันที่ ๔-๗ สิงหาคม ๒๕๕๖
ณ โรงแรมภูริมาศ บีช แอนด์ สปา จ.ระยอง

ผู้เข้าร่วม

๑. รองฝ่ายวิชาการ และครู โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์
๒. รักษาการรองผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนเชียงขวัญพิทยาคม
๓. หัวหน้ากลุ่มวิชาการ และครู โรงเรียนกัลยาณวัตร
๔. ผู้อำนวยการและครู โรงเรียนแม่พระวิทยา
๕. ผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครู โรงเรียนลาซาลจันทบุรี (มารดาพิทักษ์)
๖. ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนโพธิทองวิทยายน
๗. ผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนบ้านคลองไคร
๘. ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนห้วยยอด
๙. ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนสำโรงทาบพิทยาคม
๑๐. ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้างานวิชาการ และครู โรงเรียนปิ่นสรวงแยลสวิทยาลัย
๑๑. ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการและครู โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี
๑๒. ครู โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา

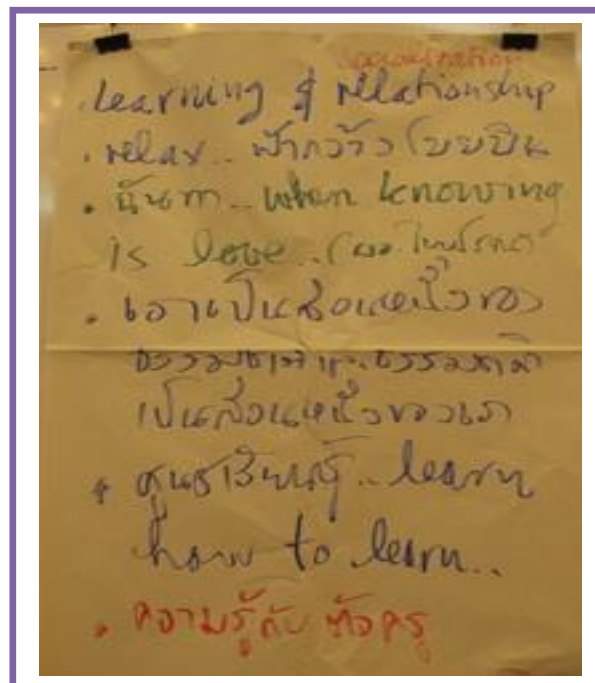
วิทยากร

อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์

วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๖

กระบวนการ

๑. ผู้เข้าร่วมแต่ละท่านแนะนำตัวเอง และบอกถึงความคาดหวัง หรือความรู้สึกที่อยากบอกกับเพื่อนๆ
๒. คุณศศิณี ลีพิมพ์ษ์ เล่าถึงประสบการณ์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโครงการ
๓. จับกลุ่มละ ๓ คน เดินเล่นคุยกัน เรื่องที่ได้ทำงานอะไรผ่านมา เสนออุปสรรคอะไรบ้าง หรือประเด็นอะไรก็ได้ เพื่อทำความรู้จักกัน และเรียนรู้กันและกัน
๔. สะท้อนความรู้สึกจากการทำกิจกรรม

วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๖

[check in](#)

คุณศศิณี ลิ้มพงษ์: เข้านี้จะขอให้ทำกระบวนการ check in ก่อน ขอให้ลุกขึ้นยืน มองหาคนที่เราไม่รู้จัก เพื่อที่เราจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน วงละ ๕ คน

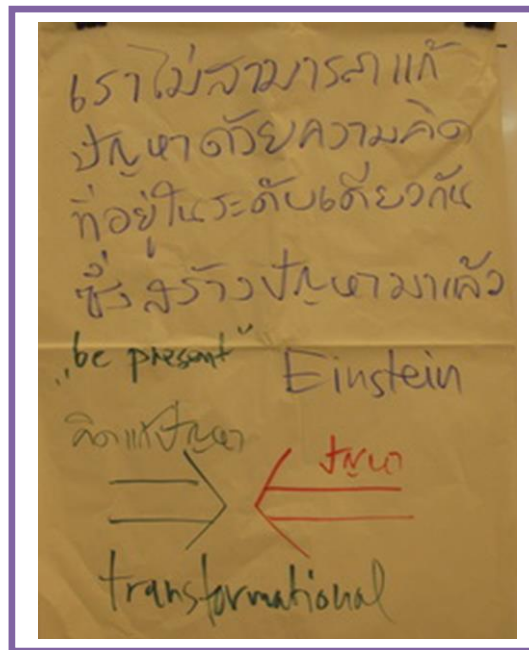
อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: พยายามนั่งเป็นวงกลม กระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่สำคัญที่คนมักมองข้าม ทัศนคติความงามทำให้กระบวนการเรียนรู้ดี ไม่เช่นนั้น พระพุทธเจ้าคงไม่บัญญัติกฎระเบียบของสงฆ์ไว้ถึง ๒๒๗ ข้อ พระวัดป่าจะมีจริยวัตรที่งดงาม คนเห็นก็รู้สึก วงเรียนรู้ก็เหมือนกัน เราสร้างวงเรียนรู้ให้สงบ งดงาม สง่า คนมาดูเขาก็เห็นบรรยากาศ เป็นพลังที่โน้มนำให้คนอื่นปฏิบัติตามไปด้วย กระบวนการเรียนรู้ของเราจะละเอียดประณีตกว่าธรรมดา **หัวใจของการเรียนรู้ครั้งนี้ไม่ใช่การบรรยายอะไรมาก แต่ผมต้องการให้ท่านรับทราบมุมมองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในอีกมิติหนึ่ง เพราะเป็นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงท่ามกลางโลกาภิวัตน์ ท่ามกลางระบบทุนนิยมที่มีอิทธิพลมากในโลก** อาศัยเครื่องมือทุกอย่างที่กระตุ้นให้คนเป็นนักบริโภค จนสร้างหนี้จำนวนมาก

ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเมื่อไม่นานมานี้ บทความของชุม หะหะพาที “หนี้ครัวเรือนสูงกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์ หนึ่งในสัญญาณอันตราย” มีสิทธิ์ทำให้ประเทศชาติล่มละลาย เราเห็นประเทศที่ล่มละลายมาแล้ว กว่าที่จะฟื้นตัวใช้เวลานาน และเห็นประเทศกำลังจะล่มละลายหลายประเทศในยุโรป เมืองดีทรอยต์ เมื่อ ๙๙ ปีมาแล้วเคยเป็นเมืองอุตสาหกรรมที่รุ่งเรืองมากในอเมริกา เมื่อเฮนรี ฟอร์ด ได้ให้ค่าจ้างทำงานในโรงงาน ๕ ดอลลาร์ต่อวัน (คิดเป็นเงินไทย ๑๕๐ บาท) ตอนนั้นถือว่าเป็นรายได้ที่ดีมาก แต่ตอนนี้เมืองดีทรอยต์เป็นเมืองที่ล่มละลาย ไม่สามารถจ้าง ambulance ไม่มีน้ำมันเติมรถตำรวจ ไม่มีการจัดการระบบสวัสดิการ เพราะไม่มีงบประมาณ นี่คือเมืองที่ไม่ทันระวังตัวต่อการจับจ่ายใช้สอย สิ่งที่เราทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่ดี แต่อย่าลืมว่าเราอยู่ในระบบทุนนิยมใหญ่ของโลก พอเมืองไหนเริ่มเจริญ เราก็จะเห็นห้างสรรพสินค้า และมีแหล่งบันเทิงให้คนเดินเล่น shopping กัน

เมื่อวานผมเพิ่งจบเวทีเรียนรู้ที่พัทยา จังหวัดตราดโด่งดังเรื่องออมทรัพย์ สมาชิกออมทรัพย์หลายคนมีลูกน้องบางคนบอกว่าสมาชิกออมทรัพย์จำนวนหนึ่งมีหนี้สินมากต้องคอยหมุนอยู่เรื่อยๆ เพื่อจะจ่ายหนี้ในระบบที่พวกเรารู้ดีว่ามันแพงขนาดไหน หรือบัตรเครดิตถ้าส่งไม่ทัน มันแพงขนาดไหน หลายคนทนไม่ได้ หนี้... การเป็นหนี้ในระบบก็จะถูกแก้งมหวกกันน็อกตามล่า

เมื่อสิบปีมาแล้วตราดเป็นจังหวัดที่สงบ มีวิถีชีวิตอย่างพอเพียง ไม่มีใครรู้ว่า ตราด จันทบุรี จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงขนาดไหน เมื่อมีการเปิดชายแดนสู่อาเซียนเต็มตัว จะเกิดการค้าขายกับกัมพูชา คงมีนายทุนคนต่างถิ่นเข้ามากว้านซื้อที่ เกษตรกรบางคนคงขายที่ หลายสิ่งหลายอย่างที่เราทำมา เราพยายามส่งสิ่งที่ดีๆ ให้กับนักเรียน เพื่อเตรียมนักเรียนให้แข็งแกร่งเพื่อรับมือกับสิ่งเหล่านี้ อาจารย์เองก็อยู่ในวังวนของการดูอย่างมหาศาลของทุนนิยม เป็นเรื่องชีวิต งาน มีสติรู้ตัว

การอบรมครั้งนี้จะพยายามให้เกิดความลุ่มลึก ครุ่นคิดสิ่งที่เราทำได้ดียิ่งขึ้น ให้ดียิ่งขึ้น เพราะปัญหาที่ถาโถมเข้ามาในสังคมมันมากมาย การรับมือกับเรื่องยากๆ เราต้องมีการคิดที่ละเอียด ลุ่มลึก ไม่สามารถคิดแบบพินๆ ได้

ไอน์สไตน์เคยพูดไว้ว่า “เราไม่สามารถแก้ปัญหาคือความคิดที่อยู่ในระดับเดียวกันซึ่งสร้างปัญหาแล้ว” ถ้าท่านแก้ปัญหาคือความคิดระดับเดียวกัน มันจะไปไม่รอด ท่านต้องยกความคิดของท่านให้สูงขึ้นหรือคิดเหนือกว่าปัญหา ท่านจึงจะแก้ได้ ...นี่คือ หัวใจของการมาอบรมครั้งนี้ ด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย และหวังว่าท่านคงสนุกกับมัน จับหลักการได้ จับวิธีการได้ และนำไปใช้กับเพื่อนๆ ครูแกนนำ นักเรียน และชุมชน

กระบวนการตอนเช้าที่ล้อมวงคุยกันนี้เรียกว่า กระบวนการ check in คือ เช็คความพร้อมของตัวเอง การประชุมที่ดี การเรียนรู้ที่ดี กายอยู่ที่นี้ จิตก็อยู่ที่นี้ อยู่ในปัจจุบันขณะ (be present) ไม่ใช่กายอยู่ที่นี้ ใจลอยไปไหนไม่รู้ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ไม่ดี ไม่ต่างจากเด็กนักเรียนนั่งอยู่แต่่วนอยู่กับการเล่นเกมบ้าง คุยกับเพื่อนบ้าง กายอยู่แต่จิตไม่อยู่ กระบวนการเรียนรู้ของเราที่มีกระบวนการ check in ทำให้เรามีสติรู้ตัว กายอยู่จิตอยู่ เราจะเริ่มต้นได้ง่ายๆ ให้แต่ละท่านแนะนำตัวให้เพื่อนฟัง ชื่ออะไร เกิดที่ไหน มาเป็นครูได้อย่างไร สอนวิชาอะไร เล่าเรื่องส่วนตัวสั้นๆ จะได้คุ้นเคยกัน และวันนี้รู้สึกอย่างไร อย่างผมรู้สึกไม่ค่อยดีเท่าไร แต่ต้องพยายามรวบรวมพลังขึ้นมาให้ได้ อย่างท่านอาจารย์สิริภรณีได้พักเต็มที่ พร้อมเรียนรู้ บางท่านอาจจะไม่ค่อยสดชื่น เล่าความจริง เช็ค stock กาย stock จิต ท่านละ ๒ นาที เล่าทีละคน

ผู้เข้าร่วมแต่ละท่าน check in ในกลุ่มของตนเอง

อ.ชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์: การเรียนรู้มีหลายรูปแบบ รูปแบบทั่วไปที่ทํากันในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ผู้สอนฯๆ แล้วผู้เรียนจตฯๆ เป็นการถ่ายทอดลักษณะทางเดียว เรียกว่า Transactional Learning แต่ที่เราจะใช้กันในครั้งนี้ เป็น Transformational Learning เป็นการเรียนรู้เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองด้วย เป็นการเรียนรู้ซึ่ง

กันและกัน ผู้สอนอาจกลายเป็นผู้เรียน ผู้เรียนอาจเป็นผู้สอนในบางครั้งบางคราว อย่างเช่น ผมเป็นวิทยากร กระบวนการ ผมได้พัฒนาตัวเองเพราะผู้เรียนช่วยผมในการพัฒนา เขาจะพูดในสิ่งที่เขาจริง เขาไม่เข้าใจ ผมก็จะต้องคิดว่าทำไมเขาไม่เข้าใจ เราพูดอะไร เราใช้คำพูดแบบไหนเขาถึงไม่เข้าใจ ผมต้องพูดอย่างไร เพื่อให้เขาเข้าใจมากขึ้น ผมก็ต้องปรับตัวใช้ภาษาใหม่...ทำนองนี้

การเรียนรู้แบบ Transformational Learning จะเป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า learning is socialization กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม ที่เรานั่งล้อมวงคุยกันเป็นกระบวนการทางสังคม รู้จักกัน เป็นใคร มาจากไหน เราฟังอะไรบางอย่าง เราอาจมีความรู้สึกบางอย่างเกิดขึ้นในใจ อบอุ่น ตั้งใจฟัง สนุก น่าสนใจ รู้สึกใกล้ชิด การเรียนรู้ในโบราณ เป็นเรื่องของ socialization แทบทั้งสิ้น ถ้าเราดูสมัยก่อน นิทาน หรือหนังตะลุง จะมีฤษีที่เป็นครูสอน ลูกศิษย์เป็นเจ้าชายบ้าง เป็นเด็กมาดักน้ำให้อาจารย์ ปณิบัติอาจารย์ มันมีความผูกพันกันไม่ใช่แค่ผู้สอนกับผู้เรียน มันมีความผูกพันกัน เอ็นดู เอาใจใส่ อยากให้ได้ดี คนที่เรียนรู้เหมือนกัน ถึงแม้จะอยู่ในระดับเดียวกัน มันก็เป็นการให้ใจ เอาใจใส่ เมื่อวานผอ.ไพโรจน์ก็พูดเองว่า “รู้สึกอบอุ่นที่มีคนอธิบายให้ ฟัง” นี่คือ socialization

การเรียนรู้ที่ดีนี้ไม่พ้นเรื่อง จันทะ หรือภาษาอังกฤษเขาพูดว่า when knowing becomes love เมื่อ การรู้กลายเป็นความรัก อันนี้จะถูกมองข้าม เราจะเห็นเรื่องการรู้เป็นอำนาจ แต่บางทีเราไม่เห็นว่าการรู้กลายเป็นความรัก เพราะเรารักเด็ก เราอยากเห็นลูกศิษย์ก้าวหน้าเจริญเติบโต เราอยากเห็นลูกหลานเราไปได้ดีเพราะเรารัก เราสอนบางวิชา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะเรารักวัฒนธรรมท้องถิ่น เรารักสิ่งแวดล้อม

when knowing becomes love ตรงนี้มักถูกมองข้ามโดยเฉพาะเมื่อสังคมไทยเข้าสู่วัตถุนิยม หัวใจของคนหายไป เห็นแต่เงิน วัดความสำเร็จกันด้วยเงิน ไม่ได้วัดความสำเร็จที่ความเป็นมนุษย์ ความเมตตา คนจะกระด้างไป โดยไม่รู้ตัวทีละนิดๆ ไม่เหมือนกับเมื่อเรายังเด็ก ครูอาจจะดูพวกเรา ครูดีเรา แต่เรารู้ว่าครูรัก ยิ่งรุ่นพ่อผมเรียนหนังสือ ความผูกพันของครูกับลูกศิษย์ เหมือนกับพ่อแม่คนที่ ๒ อย่างนั้นแหละ นี่คือ when knowing becomes love เมื่อครู เป็นเหมือนพ่อแม่ของเราคนหนึ่ง

ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ของเราจะยึดตรงนี้เป็นตัวตั้ง เรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงผู้เรียน ถ้าไม่มีความรัก ไม่มีความรู้สึกผูกพัน ไม่มีความสัมพันธ์ทางจิตใจ จะเปลี่ยนยาก โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักความเมตตาและเป็นปรัชญาชีวิตด้วย สิ่งทีในหลวงทำ ถ้าท่านไม่รักประชาชนท่านไม่ทำ นี่ท่านรักประชาชน ท่านคิดเรื่องต่างๆ ท่านเดินขึ้นเขาลงห้วย ไปที่ต่างๆ อยากแก้ปัญหา เพราะท่านรักประชาชน เราอย่ามองข้ามแหล่งต้นทุนของความรู้ ที่เริ่มต้นจากความรัก รักเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ สิ่งแวดล้อมและสรรพสิ่งทั้งหลาย... นี่คือกุญแจดอกเขาไว้

กระบวนการของเราจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ไปไม่เร็วนัก แต่พยายามจะให้ลุ่มลึก เพื่อให้ท่านฉุกคิดบางสิ่งบางอย่างซึ่งท่านได้ทำมาแล้วไม่มากนักน้อย เพื่อให้ท่านมีทักษะและมีพลังมากขึ้น

Time Line

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อยากให้มูลนิธิสยามกัมมาจลเล่าเรื่อง time line ให้ดูเป็นตัวอย่างว่ามีอะไรน่าสนใจ ท่านฟังไปดูไปแล้วคิดตามไป จะได้ข้อคิดอะไรบ้าง

คุณศศิณี ลิ้มพงษ์: การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของมูลนิธิสยามกัมมาจล ช่วงแรกเป็นช่วงของการเรียนรู้และทำความเข้าใจโรงเรียน หาความรู้และทำความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการศึกษา จากสื่อต่างๆ อ่าน ดู ฟัง เข้าอบรมสัมมนา และได้เข้าอบรมที่นิต้า ได้เรียนรู้ร่วมกันกับโรงเรียนหลายแห่งที่อยู่ในพื้นที่ด้วย พวกเราเข้าใจชัดเจน

หลังจากนั้น เราได้จับมือกับสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และกระทรวงศึกษาธิการ ทำเรื่องนี้ร่วมกัน โดยสำนักงานทรัพย์สินฯ เป็นหน่วยงานทางด้านวิชาการ ได้ขับเคลื่อนในภาพใหญ่มาแล้ว และได้เรียนรู้จากการทำงานกับ ๙ โรงเรียนที่มีการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงมาบ้างแล้ว ซึ่งมูลนิธิฯ ได้คัดเลือกบางโรงเรียนมาทำงานในลักษณะต่อยอด เราให้ทุนสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของแต่ละโรงเรียน เช่น เทศบาลจามเทวีทำเรื่องอุทยานการเรียนรู้ จุฬารัตน์ เพชรบุรี ทำเรื่องสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน โยธินบูรณะทำเรื่องเสริมสร้างวินัยกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ละโรงทำกิจกรรมหลากหลาย เพื่อที่เราจะได้รู้ว่าแต่ละโรงเรียนใช้เศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมอะไร และทำอย่างไร

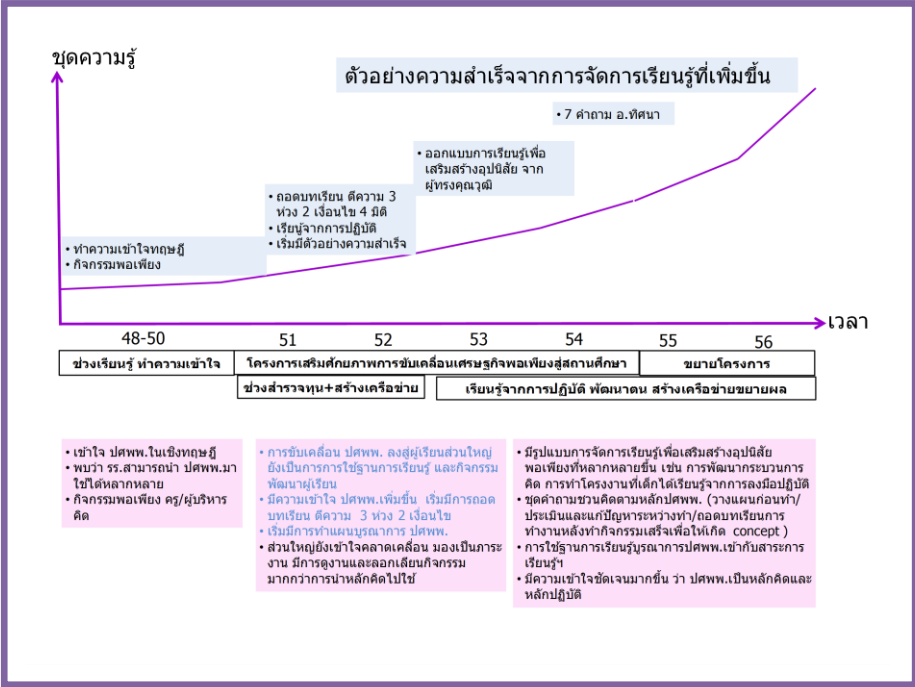
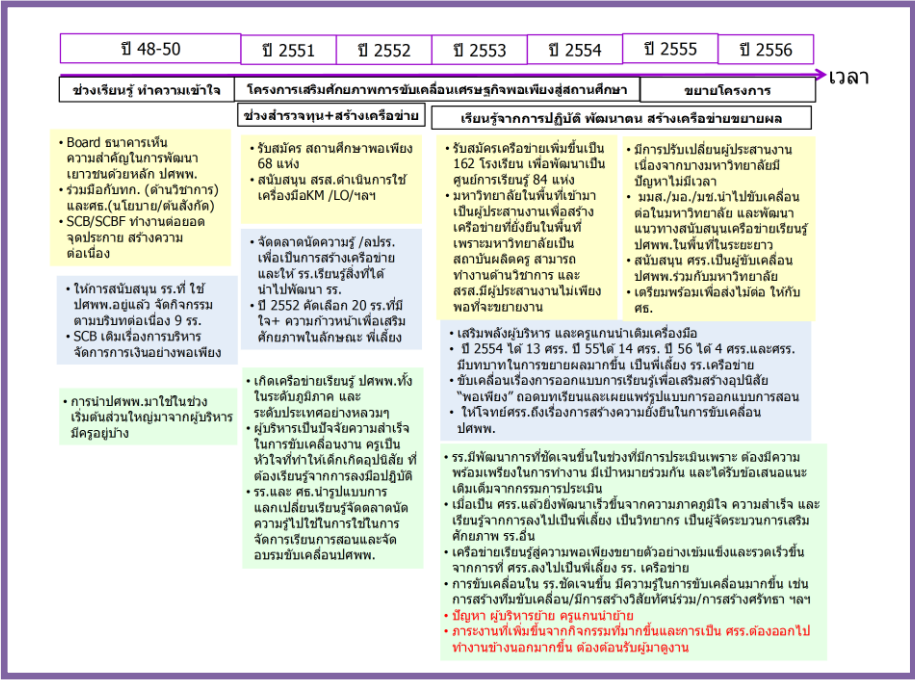
หลังจากนั้นเราก็ได้ความรู้ชุดหนึ่งว่า จริงๆ แล้ว คนที่จะขับเคลื่อนได้ดีต้องมีใจ ในช่วงนั้นการทำงานยังเป็นช่วงของการเรียนรู้และทำความเข้าใจหลักปรัชญาฯ โรงเรียนทำ “กิจกรรมพอเพียง” (บริหารจัดการฐานการเรียนรู้/กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หลักพอเพียง) แต่ว่ายังลงไม่ชัดเรื่องการปลูกฝังอุปนิสัย จะเป็นช่วงที่ผู้บริหารกับคุณครูเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และทำกิจกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ และประหยัดอดออม

ช่วงปี ๒๕๕๑ กระทรวงศึกษาธิการประกาศสถานศึกษาพอเพียงแบบอย่างปี ๒๕๕๐ จำนวน ๑๓๕ แห่ง เราก็ตกลงกับกระทรวงฯ ว่ามูลนิธิสยามกัมมาจลจะทำงานในลักษณะต่อยอด จุดประกาย และสร้างความต่อเนื่อง เราเปิดรับสมัครโรงเรียนที่มีใจและมียุทธศาสตร์ อยากทำงานกับเรา ขั้นแรกเรารับสมัครโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นเครือข่ายจำนวน ๖๘ โรงเรียน และมีคุณทรงพล เจตนาวณิชย์ ผู้อำนวยการสถาบันเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) เป็นผู้ดำเนินการ ใช้เครื่องมือต่างๆ โดยเฉพาะ การจัดการความรู้ (KM: Knowledge Management) และตลาดนัดความรู้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงาน

ทำไมใช้ KM เป็นตัวเคลื่อนงาน...เพราะทำให้เราสามารถดึงความรู้จากการปฏิบัติจากครู และผู้บริหารว่ามีการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในลักษณะไหนบ้าง มีทุน และจุดที่ต้องพัฒนาอะไร และผู้เข้าร่วมยังได้หยุดคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนางาน การจัดตลาดนัดความรู้ ทั้งระดับโรงเรียนและระดับภูมิภาค และระดับประเทศเป็นพื้นที่สำหรับโรงเรียนมานำเสนอความก้าวหน้า และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งเราพบว่ากิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะเป็นประโยชน์ ต้อง (๑) แลกเปลี่ยนในสิ่งที่ตนเองค้นพบจากการลงมือทำ เช่นความสำเร็จต่างๆ คืออะไรเกิดจากอะไร มีเทคนิควิธีการอย่างไร (๒) ถ้าทราบใดที่เราไม่พัฒนาการทำงาน เรื่องที่จะมาแลกเปลี่ยนครั้งต่อไป ก็จะไม่มีความก้าวหน้า อยู่กับที่...ไม่เกิดประโยชน์ใดๆ

เมื่อเรารู้ทุนของโรงเรียนแล้วก็จะรู้ว่าต้องเติมอะไรให้ใครบ้าง ช่วงนั้นยังเหมือนเดิม เราพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจเรื่องการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ผิดอยู่มาก ช่วงนั้นเป็นเรื่องเกษตรครบวงจรมีการเลี้ยงหมูหลุม และทำเรื่องการประหยัดออกดอก การขยายผลในช่วงนั้นเป็นการ copy กิจกรรม

ในเรื่องของชุดความรู้ในการทำงานที่เราเห็นในช่วงปี ๕๑-๕๒ เราเริ่มรู้ว่าต้องให้เด็กเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เราใช้วิธีถอดบทเรียน ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไขว่ อะไรคือพอประมาณ อะไรคือมีเหตุมีผล อะไรคือมีภูมิคุ้มกัน เงื่อนไขว่ความรู้ และคุณธรรมอยู่ที่ไหน และเริ่มมีตัวอย่างความสำเร็จ อีกเรื่องที่คุณทรงพลพยายามขับเคลื่อน คือ เราเชื่อว่า เพื่อให้ครูเข้าใจหลักปรัชญาได้ง่ายที่สุด ต้องใช้เรื่องใกล้ตัว เรื่องชีวิตจริงมาพูด ว่าเราใช้หลักปรัชญาฯ กับชีวิตอย่างไรบ้าง สิ่งต่างๆ ที่เกิดกับชีวิตของเรามันเกิดขึ้นได้จากอะไรบ้าง เพื่อให้ให้คุณครูย้อนทบทวนดู (อยู่ช่วงปี ๕๑-๕๒ เป็นช่วงของการสำรวจทุน สร้างเครือข่าย) ครูจะได้เข้าใจ และจะได้นำไปจัดการเรียนรู้ให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัว และมาตีความ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไขว่ สิ่งที่เกิดขึ้นเรื่องขององค์ความรู้ช่วงนั้น ส่วนใหญ่เรามีฐานการเรียนรู้เยอะ และใช้กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่ยังไม่มีการบูรณาการ แต่เริ่มเขียนแผนฯ บ้าง สิ่งต่างๆ ที่เราค้นพบ เราจะไปหารือกับสำนักงานทรัพยากรฯ และกระทรวง (มูลนิธิทำภาพเด็กกลิ้งกลิ้ง กระทรวงและสำนักงานทรัพยากรฯ จะขับเคลื่อนในวงใหญ่) อย่างเช่น เราหารือว่า “การขับเคลื่อนของโรงเรียนเป็นการทำกิจกรรมเพื่อกิจกรรม” ดร.ปริญญ์ท่านก็จะจัดอบรมโรงเรียนให้เข้าใจในเรื่องการเขียนแผนบูรณาการหลักปรัชญาฯ เพื่อลงสู่การปฏิบัติ เราก็ทำงานส่งต่อกันมาเรื่อยๆ

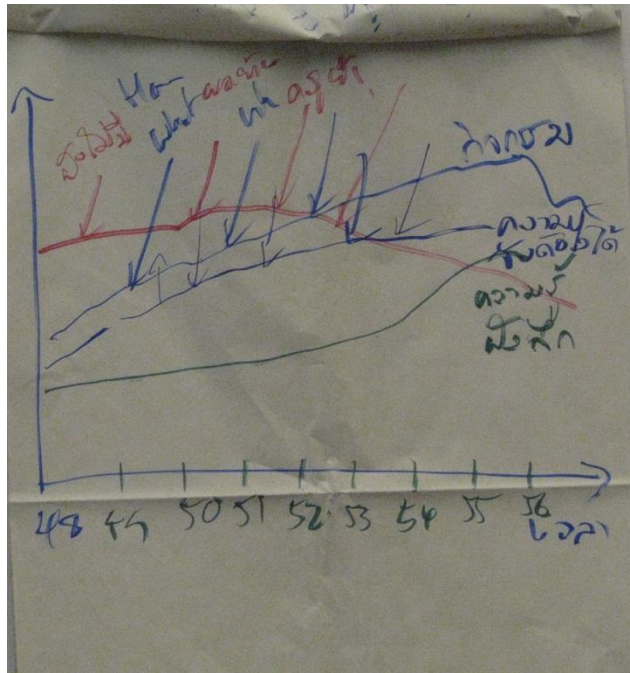
อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ขอขัดจังหวะนิดหนึ่ง กลับไปที่เส้นกราฟ สิ่งที่น่าสนใจ ชุดความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ได้มาจากไหน

คุณศศิณี ลิ้มพงษ์: ชุดความรู้นี้ได้จากการลงพื้นที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคุณครู

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: สิ่งที่ผมสนใจคือ ชุดความรู้หลายอย่าง เช่น ทำความเข้าใจทฤษฎีและกิจกรรมพอเพียง ช่วงปี ๔๘-๕๐ เพราะว่าเป็นช่วงของการระหกระเหิน ตอนนั้นผมคิดว่า สิ่งที่น่าสนใจที่เป็นตัวอย่างที่สำคัญ ทุกคนเรียนรู้หมด ระยะแรกๆ มีการประชุมกับบอร์ดธนาคาร มีการพบคนนั้นคนนี้ มันเป็น action เป็นเรื่องของสิ่งที่เราได้พบได้ทำ เห็นด้วยตาแทบทั้งสิ้น แต่สิ่งที่น่าสนใจ คือ ตัวคนทำงานเองเกิดการเรียนรู้อะไร Transform อะไรบ้าง เกิดปัญญาอะไรระหว่างทำงานและพูดคุยกับคนทั้งหลาย... อันนี้ไม่ได้สะท้อน ไม่ได้บอก “อ้อ ฉันผิดไปแล้ว ...

กว่าจะรู้ กว่าจะเข้าใจ” เพราะมีช่วงการพลิกในการปฏิบัติ หรือคุณทรงพลก็เป็นจุดเปลี่ยนที่น่าสนใจอันหนึ่ง อ. ปรียานุชเป็นคนมาให้ทฤษฎี แต่การเอาทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติเป็นอีกเรื่องหนึ่ง และการเอาทฤษฎีมาปฏิบัติมันพบความยากอะไร มีปัญหาอะไร คนทำงานขับเคลื่อน ๒ คนเจอเรื่องปวดหัวอะไรบ้าง ควรจะขึ้นบนกราฟ เพราะเป็นการมองย้อนกลับมาที่ตัวเอง เรียกว่า reflection “อ้อ เรายังเข้าใจไม่พอ แล้วเราจะไปสอนพวกอาจารย์อย่างไร” กระบวนการแบบนี้ต้องเอาขึ้น ขอขอบคุณที่คุณเอื้ออุดหนุนให้ทำ เพราะอาจารย์ชัยวัฒน์ อยู่ดีๆ ให้ขึ้น time line ของทีมงาน ว่าตัวเองเห็นอะไร เส้นกราฟความรู้ ชุดความรู้ต้องละเอียดกว่านี้ เมื่อตัวคุณเอื้อ คุณแดงเอง “อ้อ เข้าใจแล้วละ” ต้องใส่ไว้บนกราฟ มันเป็นกระบวนการถอดบทเรียนของตนเองมาให้อาจารย์ดู ผมคิดว่า ที่ชวนให้มาทำเพื่อให้เห็นตัวอย่างว่า ทำที่สุดทุกคนเรียนรู้หมด ผมเองตอนมาร่วมทำ มาเป็นวิทยากรกระบวนการก็เรียนรู้ไปพร้อมๆ กับคนเหล่านี้ และคิดตามไปด้วย แล้วผมก็พัฒนาแนวของผมนเองขึ้นมา อาจจะเหมือน อาจจะต่างจากทฤษฎีที่ทำมา สิ่งที่คุณเอื้ออุดหนุนให้พยายามทำ ทุกอย่างเส้นที่เขียนเป็นสิ่งที่จับได้ต้องได้

ผมว่าสิ่งที่อาจารย์ทำงานมาเยอะ ทำงานมาไกล แล้วต่อไปท่านจะเป็นคนสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ต่อไปข้างหน้า เราก็ต้องแยกให้ออก ความรู้จะมี ๒ ประเภท ประเภทหนึ่งเราเรียกว่า explicit knowledge คือ ความรู้จับต้องได้ ออกมาเป็นคู่มือ เป็นตำรา ทฤษฎี เป็น How to ทั้งหมด **ที่คุณเอื้อพูดเป็น explicit knowledge จับต้องได้อยู่ในตำรา อยู่ในห้องสมุด อยู่ในแฟ้ม อยู่ใน DVD ส่งต่อกันได้ แต่มีอีกอันคือ tacit knowledge แปลว่าความรู้ฝังลึกจับต้องไม่ได้ มันอยู่ในตัวคน มันต้องไปทำงานกับเขา อยู่กับเขาสักพักจึงจะจับได้** เช่น ความรู้ในการทำกับข้าวให้อร่อย เปิดตำราอ่าน แล้วจะทำอร่อยไหม ซอสก็กริม น้ำตาลก็ช้อน ถ้ามารออร่อยไหม คุณต้องไปอยู่กับ chef ดูจังหวะที่เขาปรุง แล้วจะ “อ้อ” เข้าใจ ไปเป็นลูกมือเขา ไปเป็นลูกศิษย์ ไปอยู่สักพักแล้วเราจะสัมผัสได้เอง ว่ามันต้องแบบนี้ **มันเป็นความรู้ที่เหนือการอธิบาย ต้องใกล้ชิด และใช้การสังเกต เช่น เศรษฐกิจพอเพียง ผมรับรองได้คุณครูหลายคนที่ได้สำเร็จ เพราะคิดได้ว่ามันต้องเป็นแบบนี้** ภาษาอังกฤษเรียกว่า Intuition เป็นความรู้ที่แวบมาในหัว เป็นความรู้ที่ทำไปๆ สักพักหนึ่งจะเริ่มสังเกตเห็นอะไรบางอย่าง แล้วแก้ไข กระบวนการความรู้แบบนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่าน socialization, learning and relationship สัมพันธ์กัน อยู่ด้วยกัน และถ้ามีกระบวนการของความรักความเมตตาด้วย มันจะไปได้เร็ว บางครั้งครูบางคนเข้มงวดมาก ให้ฝึกหนัก ๆ ไม่ยอมให้ผ่าน นี่แหละที่มันขาด สิ่งฝังลึกอยู่ในตัวคน ๒ คนที่เป็นแกนนำ ไม่ได้บอกว่าตัวเองปึงอะไร ทั้งที่ ๒ คนมาด้วยใจรัก อยากที่จะทำ ทั้งๆ ที่เส้นทางไม่ได้ง่าย เราทำแบบนี้เพื่อให้ผู้อื่น และครูที่เป็นแกนนำขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ฯ เข้าใจว่ามันไม่ได้เป็นเส้นตรงนะ มันจะหะเหิน ตัวเขาที่มาช่วยยังหะเหินเลย เราก็จะได้เรียนรู้ไปด้วยกัน

การทำ time line แนวนอนเป็นแกนเวลา สมมติเริ่มปี ๔๘ แสดงกราฟมีเส้นกิจกรรม ซึ่งบางที่มีขึ้นมีลง (การอบรมครั้งที่แล้วมีบางอาจารย์บอกว่า กิจกรรมลดลง เพราะอะไร) ในแต่ละช่วงเวลาอธิบายให้รู้ว่าทำกิจกรรมอะไรบ้าง ทำอย่างไร กราฟเส้นของความรู้ อธิบายว่าแต่ละกิจกรรมเอาชุดความรู้อะไรไปทำ บอกให้ได้ว่าใช้เครื่องมือหรือทฤษฎีอะไร ความรู้นี้ต้องไม่ใช่นามธรรม เช่น บอกว่าใช้ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข มันเป็นนามธรรมจริงๆ แล้วคือ apply อย่างไร เป็นความรู้ของโรงเรียนจริงๆ ความรู้อะไรที่ท่านใช้ โดยเฉพาะที่เราสนใจคือ ความรู้ตัวของท่านเอง โดยไม่ใช่ความรู้ที่เอามาจากดร.ปริยานุช ไม่ใช่ความรู้ที่เอามาจากผู้เชี่ยวชาญอย่างเดียว เอาความรู้ ๒ ความรู้มาบวกกันเป็นความรู้ของท่าน ท่านคิดกันเอง ตรงนี้แหละที่น่าสนใจ เขาเรียกว่า grounded theory ทฤษฎีที่มาจากพื้นดิน เพราะแต่ละที่มีเงื่อนไขปัจจัยไม่เหมือนกัน จากการอบรมครั้งก่อน โรงเรียนดาราวิทยาลัมีนักเรียน ๖,๐๐๐ กว่าคน สอนกันอย่างไร เมืองหนึ่งซัดๆ หรือเราไปเจอที่อีสาน ที่ผมประทับใจ โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง ที่ชุมชนเอาข้าวสารมาให้ อยู่กับนา ติดกับชุมชนเลย มีครู มีนักเรียนไม่กี่คน หรือที่เกาะลันตา มีครูทั้งหมด ๗ คนหรือ ๑๐ คน แต่บางโรงเรียนมีครูหลายร้อยคน ดังนั้น สถานการณ์ไม่เหมือนกัน วิถีพลิกแพลงไม่เหมือนกัน ตรงนี้คือที่เราอยากรู้ ความรู้ที่ท่านใช้จัดกิจกรรม ท่านใช้อย่างไร... อันนี้เป็นความมีชีวิตชีวา เราอยากเห็น

และกราฟอีกเส้นที่ผมอยากเห็น เส้นปัญหาที่ท่านเผชิญ คุณเอ๋ก็พยายามทำมาบ้าง ปัญหาแรกๆ ต้องมีมาก ตั้งแต่ปัญหาของความยังไม่มีประสบการณ์ ทั้งผู้ไปขับเคลื่อน คือ สยามกัมมาจล ไม่มีประสบการณ์มาแต่ใจ มีแต่ความมุ่งมั่น มีแต่ทฤษฎีจะเอาไปช่วย แต่พอมีประสบการณ์แล้ว อาจเจอปัญหา เช่น ผอ.ที่เข้าใจยาย ครูย้ายหรือมีปัญหาเรื่องชุมชน ปัญหาที่มีทั้งปัญหภายนอกโรงเรียนและภายในโรงเรียน เพราะท้ายสุดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มันเกี่ยวข้องกับทั้งปัญหาภายในโรงเรียน ความสัมพันธ์ของทีมงาน ปัญหาภายนอกโรงเรียน ปัญหาต่างๆ เป็นปัญหาจากความไม่รู้ ท่านก็ต้องลากเส้นกราฟให้เห็น แล้วปัญหานี้มันลดไหม หรือขึ้นลงเป็นช่วงๆ เราจะได้รู้... เพราะเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เครื่องจักรที่เดินไปเรื่อยๆ มันรับมือกับการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน รับมือกับการแก้ปัญหาของทีมงาน รับมือกับปัญหภายนอกโรงเรียน ไหลเหมือนน้ำ เจอของแข็งก็เลี้ยว น้ำ

ไม่เคยไหลเป็นเส้นตรง ถ้ามีขีดหินขวาง น้ำก็พยายามเลี้ยวลดหลั่นไปเรื่อยๆ ..อันนี้ ๓ ตัวหลักๆ นี่เป็นสิ่งที่เราอยากเห็น เพื่อเราจะได้อัปเรื่องการถอดบทเรียนของเราให้แน่นมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ผมพยายามทำกับคุณเอ๋คือ การถอดบทเรียนให้เราแน่น ทั้งที่เรื่องความรู้ที่จับต้องได้ และความรู้ที่อยู่ในตัวตนของเรา เพราะครูเป็นตัวละคร หรือแม้กระทั่งเด็กๆ ด้วยกันมันเป็นเรื่อง tacit knowledge เชิญครับลองหันหน้าคุยกัน

อ.วาริน รอดบำเรอ: จุดประสงค์ของกราฟเป็นจุดประสงค์ที่ต้องการให้ผู้ดู ดูแล้วเกิดจุดประกายว่าตรงนี้น่ามาอย่างไร เพราะว่ากราฟไม่สามารถลงลึกของแต่ละขั้นตอนได้ มันอาจจะเป็นการนำเสนอเบื้องต้น ให้สะดุด ให้เกิดความสนใจว่าตรงนี้เป็นมาอย่างไร ตรงนี้เกิดปัญหาอะไร แล้วเขาไปเปิดประเด็นหาเอาเอง ใ้ม้ยคะ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เป็นเทคนิคของการนำเสนอ เหมือนบางโรงเรียนก็ใช้กราฟเส้นแต่ละสี มีสีเขียว สีแดง สีดำ อยู่ที่เราต้องเลือกและคิดว่าแบบไหนที่ช่วยทำให้คนเห็นแล้วเข้าใจง่ายกว่ากัน หรือแทนที่จะเขียนบอกกิจกรรมบนเส้นอย่างที่อาจารย์ชัยวัฒน์ว่า ซึ่งต้องมีเทคนิคในการเขียนหรือพิมพ์ หรือใช้เป็นภาพก็ได้ หรือทำเครื่องหมาย * หมายเหตุอธิบายด้านล่าง อาจารย์ก็ต้องชั่งดู อาจจะทำทั้ง ๒ แบบก่อนก็ได้ แล้วมานั่งดูอันไหนน่าจะเข้าใจง่ายกว่ากัน ให้เพื่อนๆ ครุ่นดูแล้วตัดสินใจ สำหรับผมรู้สึกว่าจะไม่ต้องยาว เพราะเป้าหมายคือกระตุ้นความคิดแล้วไปนั่งคุยกันต่อ เพราะมันไม่สามารถลงรายละเอียดได้หมด กระตุกความคิดเป็นเชื้อในการสนทนา ประเด็นอยู่ตรงนี้ จะไม่บอกอะไร ถูกอะไรผิด แต่ละคนต้องค้นพบเอง

อ.วาริน รอดบำเรอ: ไม่ทราบว่าจะเข้าใจถูกไหม กราฟความรู้แม้มันจะพัฒนาขึ้น แต่ในการทำงานแต่ละช่วงเวลา มันปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ สิ่งใหม่ๆ เข้ามา ความรู้อาจจะกระตุ้นก็ได้ ไม่จำเป็นว่าเส้นความรู้ต้องเพิ่ม เป็นความรู้ในการจัดกิจกรรมตรงนั้น ช่วงที่เราจะทำเรื่องฐานการเรียนรู้ ความรู้ในเรื่องของฐานการเรียนรู้ยังไม่ชัดเจนในเรื่องการถอดบทเรียน ความรู้ตรงนั้นเรายังน้อย กราฟอาจจะลงได้ เมื่อลดลงก็จะเป็นจุดสนใจว่าทำไมลดลงที่คนดูต้องไปวิเคราะห์

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: สิ่งที่เราอาจารย์พูดเป็นสมมุติฐาน ผมทำให้ดูเป็นสมมุติฐานว่าความรู้นั้นเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่จริงๆ ความรู้อาจเพิ่ม หรือบางช่วงหยุด หรือบางปีตกลงก็ได้ แต่จริงๆ แล้วไม่มีความรู้ตกหรอก มีแค่รู้เพิ่มขึ้นหรือเท่าเดิมมากกว่า เพราะความรู้อาจอ้อมตัวอยู่แค่นี้ แต่กิจกรรมอาจจะเยอะแต่ความรู้ไม่ขยับ โดยทั่วไปแล้ว **สิ่งที่เราสนใจ** **ความรู้เป็นความรู้จับต้องได้ และความรู้ฝังลึก** ถ้าอาจารย์แยกได้ยิ่งดี เส้นหนึ่งเป็น explicit knowledge อีกเส้นเป็น tacit knowledge ยิ่งเป็นความรู้ tacit knowledge ยิ่งดี เพราะอาจารย์คนนี้นั่นเขามีชั้นเชิง เขามีลูกเล่น ถ้าคนนี้ย้ายไปลูกเล่นหายไป เราจะได้รู้ ถ้าคนนี้น้อยคนนี้น้อยไปเราจะได้เตรียม เหมือนอย่างเมื่อวานผมประทับใจอาจารย์ท่านหนึ่งที่อีก ๓ ปีจะเกษียณ ก็พาน้องมาเรียนรู้ จะได้มีการสืบทอดไม่อยากจะให้ความรู้หายไปพร้อมกับตนเอง อันนี้เป็นเรื่องดี เพราะว่าเมื่อการถ่ายทอดเป็นชั้นเชิง ครูบางคนมีลีลาการถ่ายทอด ทฤษฎีเดียวกันแต่ลีลาไม่เหมือนกัน ถ้าหลายลีลามันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ต่อการสอนด้วย เราจะได้เตรียมตัว ขอขอบคุณคำถามในการชวนสนทนา เชิญล้อมวงคุยกัน การ present ของคุณเอ๋ที่ผมชวนคุยมันจุดประกาย กระตุกความคิดอะไรท่านบ้าง

ผู้เข้าร่วมแต่ละกลุ่ม reflection เรื่องกระบวนการเรียนรู้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อาจารย์ได้เห็นแล้วเรื่องการทำ time line ที่คุณเอ่อนำเสนอและผมได้ฝากข้อคิดไว้ แล้วผมก็บอกว่า ถ้าให้ตีมันไม่ต้องละเอียดหรอก หัวใจของการทำ time line คือ ทำให้เราคิดนอกกรอบ อันแรกคือ นอกกรอบของกาลเวลา เพราะว่าถ้าเราดูสิ่งที่เราทำมาในระยะเวลาสั้นๆ ๑-๒ ปี เราจะไม่เห็นว่ามันจะมาถึงตรงนี้ และอนาคตข้างหน้าจะเป็นอย่างไร ต้องคิดมองไปยาวๆ จึงจะเห็นความยากลำบากชัดเจน การแก้ปัญหาบางเรื่องไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ท่านต้องคิด ไม่มองแค่สั้นๆ แค่ ๑-๒ ปี มองให้ยาว ยาวเท่าที่ท่านจะมีประสบการณ์กับมัน นี่คือการคิดนอกกรอบกาลเวลา

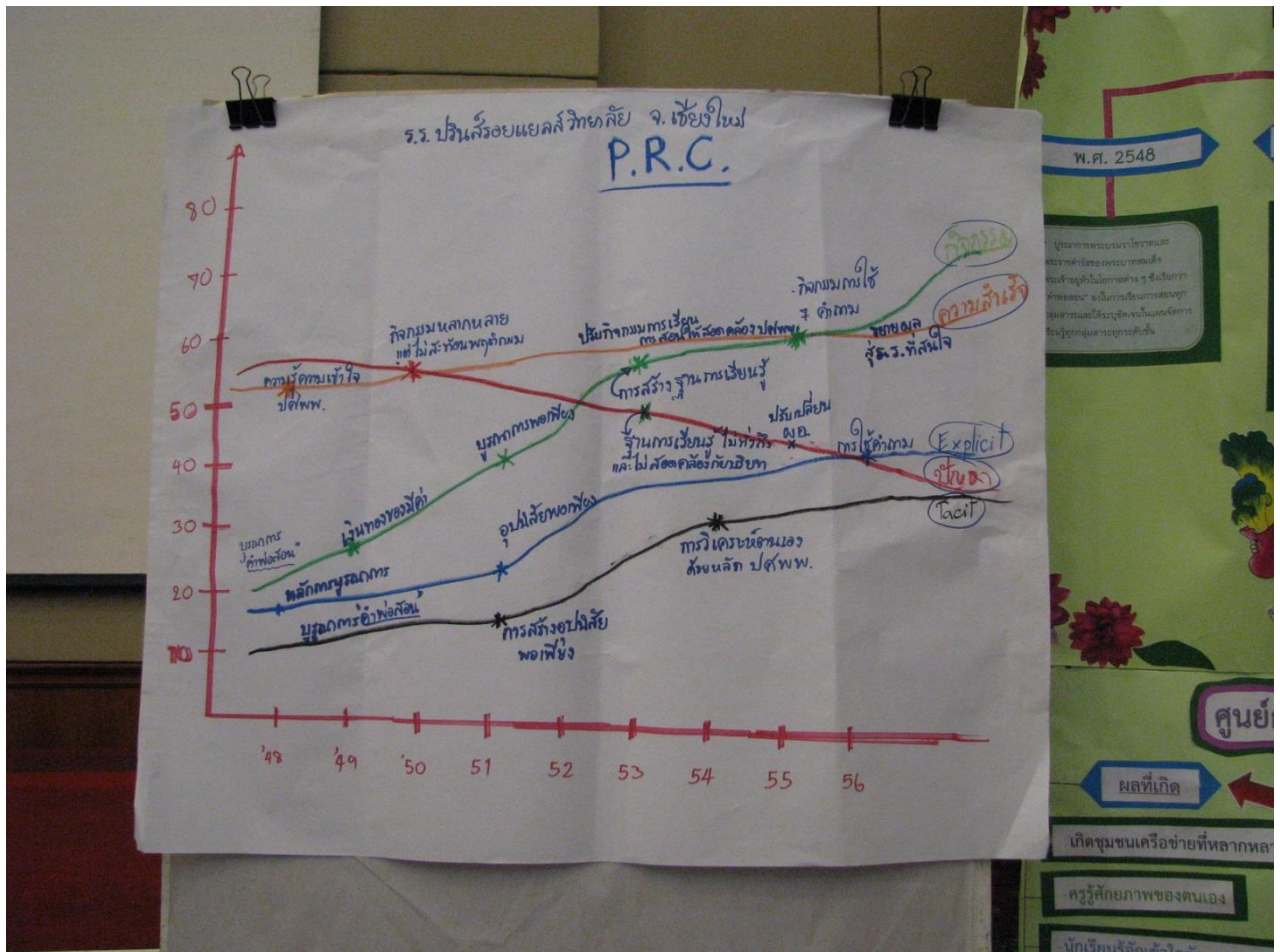
ผมอยากให้เขียน time line อาจารย์ท่านใดเริ่มปี ๔๘ ก็เขียนตั้งแต่ปี ๔๘ คนที่เริ่ม ๕๑ ก็เขียนตั้งแต่ปี ๕๑ การเขียนนี้ให้หนึ่งคิดคนเดียว เป็น time line ของครูคนหนึ่งหรือ ผอ. คนหนึ่งในการทำโครงการเศรษฐกิจพอเพียง อาจจะเริ่มด้วยลากเส้นความรู้ที่ได้ ความรู้ที่ผมแบ่งเป็น ๒ เส้น คือ ความรู้ที่จับต้องได้คือ explicit knowledge ที่ได้รับการถ่ายทอด มีการอ่าน...ท่านได้อะไรในปีไหนก็จดบันทึกลงไป ได้เรื่องอะไรที่สำคัญๆ ไม่ต้องลงรายละเอียด เอาเพียงความรู้สำคัญอะไรที่ได้ ที่เอามาใช้กับโครงการ ความรู้นี้อาจเป็นทฤษฎี เทคนิค หลักการ อะไรก็ได้ที่ท่านตีความของตัวเอง เส้นที่ ๒ ความรู้ฝังลึกหรือ tacit knowledge อันนี้คือ เมื่อทำไปๆ ท่านจะมีลูกเล่น มีความสามารถพัฒนาหรือตีความเศรษฐกิจพอเพียงเอง พลิกแพลงเอง เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการการเรียนการสอน หรือการทำกิจกรรมก็แล้วแต่

ท่านต้องดูว่า เมื่อก่อนมันช้าแล้วเส้นกราฟเริ่มพุ่งขึ้นเมื่อไร อย่างไร ท่านต้องสะท้อนความจริง แล้วกิจกรรมต่างๆ ที่ท่านได้ทำกับนักเรียน ทำกับเพื่อนครู ท่านได้ทำอะไรบ้าง เท่าที่เป็นกิจกรรมสำคัญๆ และมีปัญหาอะไรบ้างที่ท่านเผชิญ ทั้งหมดจะมี ๔ เส้น ปัญหาลดลงไหมหรือขึ้นๆ ลงๆ

เชิญอาจารย์นั่งล้อมวงกันเป็นกลุ่มโรงเรียน ให้อาจารย์แต่ละท่านเล่าสู่กันฟัง ยกกระดานที่ตนเองทำ time line แล้วเล่าสู่กันฟังว่าตนเองตีความอย่างไร เพราะแต่ละคนจะมีมุมมอง มีวิธีการประเมิน มีความเข้าใจ อาจจะเหมือนหรือต่างกันได้ หัวใจคือเราได้เข้าใจซึ่งกันและกัน เราจะได้เกิดการเรียนรู้เป็นทีม ให้แต่ละคนได้เล่าจนครบทุกคน คนละประมาณ ๓-๔ นาที หลังจากนั้นเมื่อเล่าครบ ๔ คนแล้ว ท่านก็ประมวลออกมาเป็น time line ของโรงเรียน และจะมีอีกเส้นแถมขึ้นมา คือ เส้นความสำเร็จ ว่าท่านประเมินความสำเร็จของท่านเป็นอย่างไร

ผู้เข้าร่วมแต่ละโรงเรียนทำ time line ของโรงเรียนของตนเอง ประกอบด้วยกราฟ ๕ เส้น
(กิจกรรม ความรู้ที่จับต้องได้ ความรู้ฝังลึก ปัญหา และความสำเร็จ)

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ขอให้แต่ละโรงเรียนติดตามผลงาน time line ไว้ที่บอร์ด ขอให้ตัวแทนของโรงเรียนประจำที่ time line ของโรงเรียน ตัวแทนนี้ทำหน้าที่เป็นโฆษกของโรงเรียน ส่วนอาจารย์ที่เหลือเดินไปดูตามโปสเตอร์ต่างๆ ถ้าพบอะไรตรงไหนที่ไม่เหมือนเรา น่าสนใจ อยากจะรู้อะไร เพราะอะไร อย่างไร ก็ถามได้ หัวใจของการ shopping idea อาจารย์แต่ละท่านเดินไปอ่านดู เจออะไรที่น่าสนใจถาม คนที่อยู่ต้องอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เชิญอาจารย์รวมกลุ่มแบบคณะโรงเรียน กลุ่มละ ๕ คน ผมจะให้แต่ละคนครุ่นคิด จดบันทึกสิ่งที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในโรงเรียน ขอให้ครุ่นคิดทบทวน

- ๑) จากที่ได้ทำกิจกรรมทบทวน time line และทุกท่านได้เอา time line ของแต่ละคนมาเล่าสู่กันฟัง แล้วสรุปร่วมกันเป็นของโรงเรียน ค้นพบอะไรที่น่าสนใจ มีความคิดอะไรเกิดขึ้นมาบ้าง
 - ๒) หลังจากเดิน shopping idea ของกลุ่มโรงเรียนต่างๆ มีอะไรที่น่าสนใจจากโรงเรียนของเพื่อน ท่านได้ข้อคิดอะไร
- ให้จดบันทึกไว้ เมื่อบันทึกเสร็จแล้วเล่าให้เพื่อนฟัง

ผู้เข้าร่วมแต่ละคนบันทึกและแลกเปลี่ยนในกลุ่ม

I We It

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อาจารย์สังเกตใหม่ว่า ตอนที่อาจารย์ทำงาน นั่งเรียนรู้จากกัน มันมาเชื่อมโยงตรงไหนบ้าง เรื่องของ learn how to learn เรื่องของ learning is socialization อาจารย์พอเห็นไหม... learn how to learn ตอนที่เรมานั่งดูบทเรียนของเพื่อนแต่ละโรงเรียนทำแบบไหนทำอย่างไร ถ้าเราสรุปได้ จับหลักสำคัญได้ ก็จะเห็นว่ามันมีบางอย่าง ไม่ใช่มีแค่ตัวเนื้อหา แต่เรียนวิธีการ เรียนหลักการ เรียนกระบวนการที่เขาทำด้วย อันที่ ๒ อาจารย์ก็จะเห็นว่า การเรียนรู้ โดยเฉพาะความรู้ที่อยู่ในตัวคนที่เรียกว่าความรู้ฝังลึก เขาจะมีชั้นเชิง มีลูกเล่น มีวิธีการเล่าที่ตำราไม่มี แต่เขาคิดขึ้นมาเองระหว่างที่เขาทำ อันนี้มันช่วยเพิ่มเติมกันและกัน อันนี้คือหัวใจ การเรียนรู้ที่ดี โดยเฉพาะการทำงานเป็นทีม ตำราไม่พอ ตำราไม่มีชีวิต แต่มนุษย์มีชีวิต มีวิถีเล่า มีวิธีอธิบาย การเป็นเพื่อนกันคุยกันให้กำลังใจ เวลาเล่าก็อารมณ์ขัน การเรียนรู้บางอย่างมันง่าย เป็นความรู้ที่มีชีวิต ความรู้ที่มีชีวิตมีอยู่ในตัวคนตลอดเวลา แต่ถามว่าใครมีวิธีการดึงออกมาอย่างไร การดึงความรู้ที่มีชีวิตอยู่ที่การสนทนา อยู่ที่บรรยากาศผ่อนคลาย บางครั้งก็ปิ้งแว็บเข้ามา นี่คือเหตุผล ผมจึงย้าให้เวลากับเราในสนทนา เนื้อหาสาระมันจะมาเอง

มันมีความหมายมีความสำคัญอย่างไร หลายโรงเรียนที่ค่อนข้างทำงานได้ดี เพราะทีมครูแกนนำแข็ง ผอ.มา ผอ.ไป มีครูบางคนย้ายไปอยู่โรงเรียนอื่น แต่ครูแกนนำแข็งเป็นหลักประกันพอสมควร และมีกระบวนการถ่ายทอดต่อได้เรื่อยๆ แกนนำที่แข็งเพราะว่ามันมีตัวหนึ่งคือ ตัว we ทำงานเป็นทีม ทำงานเป็นองค์กร กระบวนการนี้ผมเอาตัว we ขึ้นมาก่อน เพราะคนไทยทำงานเป็นทีมไม่ค่อยเก่ง ไม่เหมือนญี่ปุ่น คนไทยชอบทำงานเน้นตัว I ตัวฉันเก่งเดี่ยว

เพราะฉะนั้น วิธีการทำโครงการอย่างมีสติตระหนักรู้ หรือ working consciously เพื่อให้โครงการหรือเพื่อให้การทำงานของท่านได้ดี โดยต้องคิด ๓ มิติ ๓ ระดับตลอดเวลา คือ

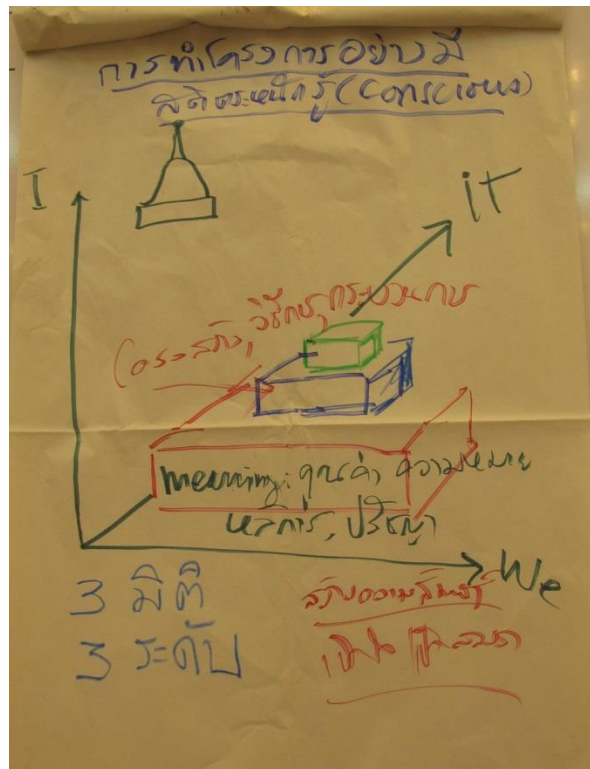
มิติตัว I ฉัน ไม่ว่าจะเป็นฉันเป็นผู้เกี่ยวข้องเสมอ

มิติตัว we คือ พวกเรา การทำงานได้ดี we ต้องแข็งแกร่ง ถ้า we ไม่เก่ง เหนื่อยคนเดียว แล้วจะไปได้ไม่ไกล

มิติตัว it คือ ผลลัพธ์ที่ต้องการ อาจจะเป็นเรื่องของหลักสูตร ได้กิจกรรม ได้ผลงาน ได้ผลิตภัณฑ์ นี่เป็น it ทั้งสิ้น it มีทั้งเป็นสิ่งที่ของ ผลิตภัณฑ์ เป็นยุทธศาสตร์ เป็นเป้าหมาย เป็นหลักสูตร เป็นอะไรก็ได้ เมื่อ I กับ we ทำงานร่วมกัน it ก็จะตามมาเอง

ถ้า I สนใจเอาแต่ it ไม่สนใจ we ก็จะได้งานแต่เพื่อนไม่ได้ วงแตกด้วยซ้ำ เติ้ง หงุดหงิด โมโห แล้วที่นี้ทำไม่ได้แล้ว ฉะนั้น ต้องคิด ๓ มิติเสมอ ทำอะไรก็ตาม หวังความยาวนาน ความต่อเนื่อง อย่าคิดหวังผลเฉพาะทำให้จบ ทำให้ได้เอาผลงานไปประกวด อันนี้อยู่ได้ไม่นาน เพราะได้แต่ฉัน กับ it แต่ we ไม่ได้ ไม่มีใครสืบทอดต่อเนื่องในระยะยาว

๓ ระดับคือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เราทำมันต้องเริ่มจากระดับล่าง เหมือนกับการสร้างเจดีย์ ท่านอาจารย์ประเวศ วะสี ท่านจะพูดบ่อสร้างเจดีย์ต้องสร้างที่ฐานราก แล้วสร้างตรงกลาง แล้วจึงจะสร้างยอดเจดีย์ จำได้ไหม ใครที่เคยฟังอาจารย์ประเวศพูด

ระดับฐานรากตรงนี้คืออะไร... ฐานรากของงานทุกงานที่สำเร็จ งานที่ยั่งยืน งานที่มีพลัง ก็คือสิ่งที่เรียกว่า meaning คุณค่า ความหมาย หลักการ หรือปรัชญาของมัน ตรงนี้ต้องมาก่อน สิ่งใดๆ ก็ตาม ทำแล้วมันมีความหมายต่อตัวฉันอย่างไร ทำไมฉันต้องมาทำงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียง มันมีความหมายอย่างไรต่อตัวฉัน มันมีความหมายอย่างไรต่อโรงเรียนของฉัน มันมีความหมายอย่างไรต่อลูกๆ หลานๆ เด็กรุ่นหลัง มีความหมายอย่างไรต่อชุมชน เมื่อค้นหาความหมายเจองานนั้นจะมีพลังเสมอ คนที่มีพลังในชีวิตทำงานอะไรไม่ย่อท้อคือคนที่ค้นหาความหมายในชีวิตเจอ ตัวฉันจะทำอะไร จะขึ้นโครงการนี้ หรือจะทำหลักสูตร ทำหลักสูตรนี้มีความหมายอย่างไรต่อฉัน ในขณะที่สอนหรือทำหลักสูตร มันมีความหมายอย่างไรต่อเพื่อนๆ มีความหมายอย่างไรต่อเด็กที่จะเรียน คุณค่าความหมายหลักสูตรนี้อยู่ตรงไหน ระดับที่เป็นฐานรากของเจดีย์มันคงที่สุด เพราะส่วนใหญ่มักจะถูกมองข้าม คนมักกระโดดข้ามไปทำ it เสมอ แต่ไม่มีคุณค่าความหมาย มันเป็นความชื่นใจ มันเป็นความภูมิใจ มันเหมือนน้ำทิพย์ที่ขลิบใจ อาจจะไม่สำเร็จอาจจะเห็นความยากลำบาก เมื่อเห็นคุณค่าความหมาย มันชื่นใจที่เราได้ยอมเหนื่อย ที่เราได้เป็นปลาว่ายทวนน้ำ งานนี้เป็นงานว่ายทวนน้ำ ภูมิใจที่จะเป็นปลาเป็นว่ายทวนน้ำ ไม่ใช่ปลาตายลอยไปตามน้ำ ตรงนี้เรื่องใหญ่ที่สุด

เมื่อได้หลักคิด คุณค่าความหมายสำหรับตัวฉันแล้ว ฉันจะต้องหาทางพูดคุยสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ learning is relationship, learning is socialization ตรงนี้คือ สร้างความสัมพันธ์ เปิดใจเปิดสมอง ทลายกำแพง ทีมทั้งทีมต้องเห็นว่าทำไมต้องมาเข้าใจร่วมกัน คิดไม่เหมือนกันคนละวิชา ทำไมต้องมาร่วมตัวกัน ต้องเห็นคุณค่าและความหมายต่อการมาร่วมตัวกัน มาทำงานร่วมกันในความแตกต่างหลากหลายระหว่างครูด้วยกันเอง ครูกับนักเรียน ครูกับชุมชน ทำไมต้องมีชุมชน ทำไมชุมชนถึงช่วยเหลือเกื้อกูลเราหลายเรื่อง ทำไมบางที อบต.ดีๆ ช่วยเราในบางเรื่องที่เราขาดแคลน ผู้ปกครองมีความหมายต่องานนี้อย่างไร ทุกอย่างมี meaning เสมอ แม้กระทั่งในความสัมพันธ์มันก็มี meaning

แล้ว meaning นี้เข้าไปอยู่ที่ it งานนี้มีคุณค่าความหมายอย่างไร หลักสูตร โครงการเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายอย่างไร โดยเฉพาะในยุคที่โลกกำลังโหมกระแสนวัตกรรม ท้าไมงานนี้ถึงมีคุณค่าความหมาย เกี่ยวข้องอย่างไรกับโลกในอนาคต เกี่ยวข้องอย่างไรกับกระบวนการทางสังคมในอนาคต เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมอย่างไร เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนของวัฒนธรรมอย่างไร เกี่ยวข้องกับศิลปะ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไร เกี่ยวข้องกับประเทศไทยที่ดี เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่เรามีอย่างไร meaning ตรงนี้เราต้องมีอยู่ตลอดเวลา เราเห็น เราสร้าง เราทำงานที่มี meaning ตรงนี้จะมีพลังไม่มีสิ้นสุด เพราะงานนี้เป็นงานที่จะเผชิญความยากลำบาก ท่านก็ทราบดี ท่านก็ทำมากับตัวเอง และจะมีอยู่นานพอสมควร ๕ ปี ๑๐ ปี แม้บางท่านจะเกษียณไปอย่างไรก็ตาม แต่เศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นเรื่องใหญ่ต่อทุนนิยมโลก ต่อสังคมโลก แล้วสังคมไทยควรตื่นตัวตั้งแต่เนิ่นๆ ก่อนที่จะสายเกินไป ท่านต้องเห็น meaning ของมัน เห็นผลสะท้อนที่มีค่าของมัน แม้ท่านจะเป็นคนเล็กๆ ในโรงเรียน ในสังคม เมื่อสั่งสมๆ ถึงจุดๆ หนึ่งมันก็จะสร้างการเปลี่ยนแปลงได้

เมื่อคืนผมดูทีวี มีรายการเรื่องข้าว เพราะตอนนี้คนตื่นพอสมควรเรื่องข้าวที่มีสารพิษเจือปน ทำให้ตกใจกันพอสมควร ทำให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวไร้สารพิษ ปลูกข้าวอินทรีย์ ที่แต่ก่อนไม่มีใครสนใจ ตอนนี้มีคนหาซื้อกันใหญ่ เขาบอกว่าตอนนี้พวกที่ขายข้าวถุงติดต่อมาโดยตรงเลย เพราะเขารู้ว่าเกษตรกรกลุ่มนี้ปลูกข้าวอินทรีย์ แต่ที่น่าสนใจคือคนที่ทำเรื่องนี้เป็นคนรุ่นใหม่ อายุประมาณ ๓๐-๔๐ กว่า แต่งตัวทันสมัย ไม่ใช่เกษตรกรจ๋าๆ แต่เขาก็เห็นอนาคต เขาบอกว่าตอนนี้ขายดีขึ้น มีคนติดต่อมา เขาเอาข้าวเปลือกมาสีเอง มาถึงก็ส่งใส่ถุงให้ ตอนนี้ก็มีกลุ่มคนรุ่นใหม่ซึ่งทำงานในกรุงเทพฯ แต่มีพ่อแม่เป็นเกษตรกร เขาเรียกว่า “ชาวนาวันหยุด” วันธรรมดาทำงานในกรุงเทพฯ พอวันหยุดเสาร์อาทิตย์ขับรถไปหาพ่อแม่ ส่งสารพัดส่งสารแม่ที่ทำงานกับสารพิษสารเคมี ก็เลยหาความรู้ให้พ่อแม่ทดลองทำ เด็กพวกนี้จะเก่งเรื่อง internet เชื่อมโยงเข้ากัน ปรึกษากันเรื่องวิธีปลูกข้าว การใช้เครื่องมืออะไรทั้งหลาย และมีอีกคนหนึ่ง ทำแล้วพ่อแม่สุขภาพดีขึ้น เขาว่าถ้าสนุกแบบนี้อีก ๑-๒ ปีอาจจะกลับไปเป็นชาวนา แนวโน้มพวกทวนกระแสพวกกระแสทางเลื้อย พวกนี้มันค่อยๆ เกิดขึ้นทีละนิดๆ...พวกนี้น่าสนใจ เราไม่รู้ว่ากระแสทางเลื้อยจะมีพลังมากน้อยแค่ไหน แต่รู้แล้วว่ามันเริ่มก่อตัวแล้ว คนรุ่นใหม่พวกนี้เขาค้นหาความหมายของชีวิต เขาไม่อยากจะอยู่กรุงเทพฯ ถึงแม้เงินเดือนจะดีแต่ค่าใช้จ่ายสูง กลับไปได้ดูแลพ่อแม่ดูแลแม่ เขาอยากจะมีชีวิตที่ดีมีความหมาย อบอวนกับครอบครัว ได้ทำอะไรดีๆ ที่มีความหมายแก่ตนเอง แก่สังคม สิ่งที่เขาจรรยาก็กำลังทำอยู่เนี่ยมันเป็นกระแสเดียวกันกับคนรุ่นใหม่ สิ่งเหล่านี้ถ้าเข้าไปอยู่ในตัวนักเรียน อย่าคิดสอนเด็กให้ไปเป็นลูกจ้างใคร พยายามให้เขาเป็นตัวของตัวเอง สร้างงานของตัวเอง เพราะโลกสมัยใหม่ information กับเทคโนโลยีจะ back up คนเล็กๆ มากขึ้น ยุคหนึ่งอยากให้ลูกหลานเป็นลูกจ้างบริษัทใหญ่ๆ เป็นมนุษย์เงินเดือน แต่ต่อไป...ไม่แน่ นี่คือตัวอย่าง ต่อไปจับตากระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกไว้ให้ดี นี่คือ มี meaning ในทุกๆ มิติ

พอได้ meaning ได้ความหมายที่ชัดเจนแล้ว สิ่งที่จะต้องทำคือ การยกระดับ เพราะมี meaning แต่ขาดโครงสร้าง ขาดวิธีการ ขาดกระบวนการ มันก็จะเป็นงานประเภทเป็นพลู แต่เมื่อจัดโครงสร้างมันได้ เห็นวิธีการได้ เห็นกระบวนการได้ เราพัฒนาเป็นทฤษฎีก็ได้ เป็นอะไรก็ได้ขึ้นมา โครงสร้างมีตั้งแต่กายภาพ เช่น ฐานการเรียนรู้ พื้นที่ทำการเกษตร มีห้องทดลอง มีห้องเรียนวิทยาศาสตร์ มีกิจกรรม มีโครงสร้าง มีพื้นที่ชุมชนให้ส่งเด็กไปเรียนในชุมชน โครงสร้างนี้จะเป็นโครงสร้างเชิงความสัมพันธ์ก็ได้ ความสัมพันธ์ที่ดีกับพวกปราชญ์ชาวบ้าน ส่งเด็กไปเรียนกับปราชญ์ชาวบ้าน โครงสร้างมีทั้งโครงสร้างที่จับต้องได้ (เป็นสิ่งของ) และจับต้องไม่ได้ (เป็น

หลักสูตร เป็นฐานการเรียนรู้) เมื่อมีโครงสร้างแล้ว ท่านก็ต้องคิดค้นวิธีการขึ้นมา เพราะวิธีการมันปรับปรุง พัฒนาระดับได้เรื่อยๆ หลายคนมีการปรับปรุงวิธีการและกระบวนการเรียนการสอน ถ้าให้ดี (อย่างที่ บางโรงเรียนเล่า) โครงสร้างนี้ไม่ใช่ครูกับนักเรียน แต่เป็นนักเรียนกับนักเรียนด้วย รุ่นพี่สอนรุ่นน้องนี่ยิ่งดี ในโครงสร้างมันก็มีตัวฉันเข้าไปเกี่ยว ฉันมีส่วนอย่างไรในโครงสร้างนี้ พวกเราต้องทำอะไรในโครงสร้างนี้บ้างเพื่อให้โครงสร้างนี้ยั่งยืน... มีการพัฒนา มีการสรุป มีการเรียนรู้ อย่างที่เราทำกันเรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงการฟังซึ่งกันและกัน เพื่อให้งานพัฒนา

สำหรับ it โครงสร้างที่เป็น it เป็นสิ่งของจับต้องได้ เช่น คอมพิวเตอร์ ห้องทดลอง อุปกรณ์ เครื่องมือ ที่ ได้ใช้เป็นประจำอยู่เรื่อยๆ แปลงนา เป็นโครงสร้างที่ไม่มีชีวิต แต่มันมี meaning เอาไปพลิกแพลงได้

เมื่อ I we it มันมี meaning มันอยู่ในโครงสร้างที่ดี ผลลัพธ์มันจะมาเรื่อยๆ เหมือนอย่างเมื่อคืนผมนอนดูทีวี จะเห็นผลลัพธ์คือ ข้าวปลอดภัยที่มีคุณภาพ เพราะตัวฉันคือ คนปลูกข้าวสามภรรยา ๒ คนที่ทำให้มีคุณค่ามีความหมาย และมี we นอกจาก ๒ คนแล้วมีผู้บริโภคจำนวนหนึ่งที่เห็นคุณค่า ขั้วรถมาซื้อ ที่ผมเปิดดูเขากำลังลงทุนซื้อเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก ๕๐,๐๐๐ บาท เครื่องสีข้าวขนาดเล็กเพราะเกรงใจพวกโรงสีชุมชน เขาขายข้าวไม่กี่กิโลกรัมลงทุนน้อยแต่คิดว่าไม่นานก็คุ้ม ที่น่าสนใจในข้าวเมื่อคืนคือ ที่สวนสันติชัยปราการที่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา เขาก็จะมีตลาดทางเลือก มีข้าวเหนียวจากอีสาน มีข้าวสังข์หยดจากพัทลุง และพันธุ์ข้าวพื้นบ้านกำลังน่าสนใจ ขายดี ตอนนี่สิ่งที่กำลังสนใจคือ ทำอย่างไรให้มีสหกรณ์ผู้บริโภคอย่างที่ญี่ปุ่นเขาทำ ผู้ผลิตกับผู้บริโภคเชื่อมถึงกันเลย ไม่ต้องผ่านพ่อค้ากลาง นี่คือโครงสร้าง... ที่ผมเล่ามา it คือสินค้าทางเลือก คือข้าวปลอดภัย I คือ ผู้ผลิต เขาเห็นคุณค่าที่มีกับชีวิตเขา we เขากับครอบครัวใช้ชีวิตอย่างไร และมีประโยชน์อย่างไรกับสังคม

I we it ๓ มิติ ๓ ระดับ การทำโครงการอย่างมีสติตระหนักรู้ตลอดเวลา อย่ากระโดดไปที่ it ทันทีทันใด คุยกันก่อน ถามใจตนเองก่อนว่า งานนี้ โครงการนี้ หลักสูตรนี้มีความหมายอย่างไร ที่ทำแล้วมันไม่ดีพอหรืออย่างไร หรือว่าทำเพื่อเอาใจเจ้านาย ท่านต้องหาคุณค่าความหมายให้เจอ meaning ต้องระเบิดจากภายใน อย่างที่ในหลวงบอกระเบิดจากภายในคือ meaning แล้วก็นั่งคุยกันว่า คิดว่าไง คุณค่าความหมายคืออะไร น่าทำไหม น่าลองไหม

ตัว we สำคัญที่สุด เราต้องสามารถสื่อสาร มีวิธีการสื่อสารสนทนา learning is socialization การเรียนรู้คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

design thinking

ต่อไปเราจะทำแบบฝึกหัด เป็นแบบฝึกหัดที่ท่านต้องครุ่นคิดทบทวน เอาสิ่งที่แต่ละโรงเรียนเตรียมมา ที่ติดไว้แล้วตั้งแต่วันแรก ทั้ง time line ทั้งเป็นภาพ เป็นทั้ง mind map ออกมาติดเต็มเลยและผมยังชวนอาจารย์คิดเรื่องของ time line ในรูปแบบใหม่ แล้วให้นั่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่ละโรงเรียนมีอะไรน่าสนใจ

แบบฝึกหัดต่อไปเป็น คิดอะไรสร้างสรรค์ใหม่ๆ โดยเอาความสำเร็จเก่าๆ ปัญหาเก่าๆ ที่เรามาครุ่นคิดแล้ว ออกแบบใหม่ จะเป็นการออกแบบหลักสูตร ออกแบบกิจกรรมอะไรก็ได้แล้วแต่ งานนี้จะมีการออกแบบใหม่ จะมีการทำ it ใหม่ it นี้ต้องเชื่อมกับ I, meaning ของ I และเชื่อมกับ we

กิจกรรมที่ท่านจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า design thinking การเรียนรู้นี้มาจากการเฝ้าดูวิธีการทำงานของนักออกแบบ ไม่ว่าจะเป็นบ้าน ทำเสื้อผ้า ออกแบบเฟอร์นิเจอร์ บันดินเผา สิ่งต่างๆ design thinking ที่ต่างจากอย่างอื่น สรุปสั้นๆ คือ คิดด้วยมือ ไม่ใช่หัวคิด ใช้มือเป็นหลัก head no, hand yes เพราะมีคนเขาค้นพบกระบวนการความฉลาดของมนุษย์ เขาบอกว่าความฉลาดของมนุษย์ไม่ใช่อยู่ที่สมองอย่างเดียว มันมีอยู่ทุกส่วนของร่างกาย cell ของความฉลาดมันอยู่ในมือก็มี อยู่ในผิวหนัง อยู่ในร่างกายก็มี อยู่ในหัวใจก็มี แต่เราคิดเอาเองว่าความฉลาดอยู่ที่หัวสมองอย่างเดียว เราไปจำกัดศักยภาพของตัวเอง design thinking คิดด้วยมือ หมายความว่า อาจารย์อยากทำอะไร ออกแบบทำอะไร ทำผิดทำใหม่ๆ ใช้มือทำ ทำเสร็จนั่งดู ไม่เอาทำใหม่ ทำแล้วทำอีก จนกระทั่งเข้าทำ แล้ว design thinking คือ ถ้ามองไม่สำคัญ มือทำไปก่อน ใจคิดอะไรรู้สึกอะไร อยากเห็นอะไรมือไปเลย แต่เมื่อทำแล้วไม่ถูกใจ ไม่ประทับใจ เปลี่ยนรูปใหม่

เพื่อให้ง่ายขึ้น เราจะแจกดินน้ำมันคนละก้อน design thinking อะไรก็ได้ บันดินน้ำมันเป็นตัวทำ เช่น อาจารย์คิดถึงเรื่องว่า โรงเรียนของเราจะสร้างหลักสูตรให้นักเรียนทะเลาะทะเลาะกัน ผันไปข้างหน้าไกล อาจารย์อาจจะปั้นรูปดาว ใช้เป็นสัญลักษณ์ หรือปั้นเป็นรูปหัวใจ งานนี้อาจปั้นเป็นรูปควายก็ได้ คนก็ได้ รูปอะไรก็ได้แล้วแต่ ที่สำคัญคือ ท่านอยากทำอะไร ท่านออกแบบสิ่งที่ท่านทำ โดยมี meaning ในนั้น ซึ่งอาจารย์ต้องอธิบายเพื่อนได้ว่า **รูปนี้มันคืออย่างนี้**นะ อาจารย์อาจจะปั้นสะพานขึ้นมาอันหนึ่งแล้ว คนมาดูถามว่า นี่อะไร อาจารย์ก็จะอธิบายรูปสะพานนี้ มันจะมี meaning ซ่อนอยู่ในภาพในรูปที่อาจารย์ปั้น ไม่ต้องคิดเลย เอาจากสิ่งที่เรามา แล้วผมก็ชวนอาจารย์คิดใหม่ ค้นพบจุดอ่อนจุดแข็งของตัวเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน แล้วบ๊องขึ้นมาว่าหลักสูตรนี้ดีกว่า หรือทำโครงการนี้ดีกว่า แต่เวลาทำไม่ผ่านการเขียน ใช้การปั้นรูปปั้นร่างสัญลักษณ์แล้วอาจารย์อธิบายว่า มันคืออะไร จะปั้นอะไรก็ได้

งานนี้อาจารย์จะไปนั่งทำตรงไหนก็ได้ นั่งชมวิวไปด้วย นั่งคิดสักพัก ไม่คิดก็ได้ ดูวิวไปปั้นไปก็ได้ ปั้นเลยบนกระดาษ เอ๔ หลังจากนั้น มันจะมี ๒ ขั้นตอน ขั้นตอนแรก ออกแบบนั่นเอง ในส่วนของ I หลังจากนั้นมาชั้น we เอาของแต่ละคนที่ปั้นเสร็จแล้วมาเล่าให้เพื่อนฟังว่าคืออะไร หมายความว่าอย่างไร เล่าแล้ว ๓-๔ คนในกลุ่มต้องหาทาง re-arrange, re-design ให้เป็นผลงานของกลุ่ม อาจารย์จะปั้นใหม่ จะจัดรูปร่างใหม่ แล้วแต่กลุ่ม แต่ผลงานออกมาหลังจากที่ทุกคนเข้าใจ meaning ของกันและกัน งานนี้ใช้มือหมดเลย แต่งานนี้อยู่ในโรงเรียนเดียวกัน เพราะเราอยากได้ idea ใหม่ๆ ไปใช้ ไม่มีการระดมสมองนั่งพูดนั่งคุย ใช้มือปั้นอย่างเดียว เมื่อทำเสร็จแล้ววางไว้บนกระดาษฟลิปชาร์ต แล้วเราจะมาดูงานประติมากรรมของท่านทั้งหลายคืออะไร หมายความว่าอย่างไร

ผู้เข้าร่วมแต่ละโรงเรียนทำกิจกรรม design thinking

เสร็จแล้วแต่ละโรงเรียนนำผลงานมาวางไว้ และเตรียมตัวแทนไว้เล่า ๑ คน
ส่วนท่านอื่น shopping idea ผลงาน design thinking ของแต่ละโรงเรียน

คุณศศิณี ลิ้มพงษ์: อยากจะชวนอาจารย์ช่วยสะท้อนการเรียนรู้ จากที่เราได้ไปเดินดูผลงานของแต่ละโรงเรียน เราได้เรียนรู้อะไรบ้าง หรือจากที่เราทำ design thinking ว่า เรารู้สึกอย่างไรบ้าง ได้เรียนรู้อะไรใหม่ๆ บ้าง

อ.วาริน รอดบำเรอ: ทุกคนมีความสำคัญเท่ากันหมด เพราะบ้านของแต่ละคนแล้ว เอาจองทุกคนมารวมกัน เป็นเจ้าของผลงานร่วมกัน

อ.กฤตวรรณ เรืองทุม: เกิดแนวคิดใหม่ในขณะนั้น เป็นต้นว่า เราเป็นรูปร่างอย่างนี้เราจะอธิบายว่าอย่างไร มันไปผนวกกับแนวคิดฐานเดิมของเรา เราก็พยายามหาสิ่งที่เป็นรูปธรรมของสิ่งที่เราทำมาประกอบรูปที่เราปั้น ปิ้งแว็บๆ รู้สึกพอใจผลงาน ตัวรูปร่างไม่สำคัญเท่ากับการอธิบายแสดงความหมาย

อ.พรไพโรจน์ คนมี: นึกถึงวัยเด็ก ย้อนเวลาไปเป็นวัยอนุบาล เลยรู้สึกสบายๆ ไม่ซีเรียสอะไรเลย

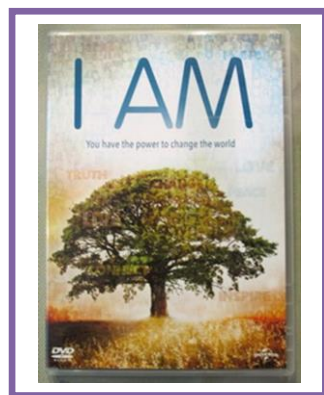
อ.วีระศักดิ์ วัฒนราช: มองไปข้างหน้าว่า สิ่งที่เรา กำลังจะทำจะบูรณาการกับเพื่อนอย่างไร มองไปในอนาคต นึกถึงโจทย์ข้างหน้าว่า ถ้าต่างคนต่างปั้น แล้วจะมารวมกันอย่างไรจึงจะสมบูรณ์ และลงตัว

อ.สุรินทร์ ดาหลวงมาตร: ได้ความเป็นทีม การจะทำให้สำเร็จต้องอาศัยความเป็นทีม

ผอ.กัญพินา เชื่อมชิต: ๒ อย่าง คือ ๑) เกิดคำถามในตัวเอง ตอนอาจารย์บอกโจทย์ ก็คิดว่าถ้าไม่คิดแล้วมันจะปั่นได้หรือ มันต้องรู้เป้าหมายของเราว่าเราจะปั่นอะไร แต่จะปั่นออกมาอย่างไรมันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง มันก็เลยเกิดคำถาม อาจารย์บอกว่าไม่ต้องคิด ถ้าไม่คิดแล้วจะปั่นอย่างไร แล้วจะสื่อกับคนอื่นได้รู้เรื่องหรือ ๒) ขณะคิดของเราว่าจะปั่นอะไร เรามีเป้าหมายของเรา พอน้องเขาทำ ทำให้เราย้อนคิดเวลาตอนอยู่โรงเรียน ถ้าเราทำงานอะไร เมื่อเรามา ร้อยเรียงซึ่งกันและกัน มันสามารถเป็นเรื่องราว ของที่ทำแต่ละคนคือ แต่ละแนวคิด แต่แนวคิดนั้นเมื่อมารวมกันแล้วมันสามารถเชื่อมโยงกันได้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: แล้วมือคิด คิดออกไหม

ผอ.กัญพินา เชื่อมชิต: คือยังไม่แน่ใจว่าสิ่งที่อาจารย์สั่งกับสิ่งที่เราทำมันใช่ไหม คือก่อนเราจะปั่นอะไรสักอย่าง เราต้องมีเป้าหมายของเราให้ชัดเจนก่อน แต่จะปั่นออกมาเป็นอย่างไร นั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เหมือนตอนแรกที่เราอยากจะปั่น เพื่อจะสื่อกับผู้คนว่าต่อไปเมื่อเราทำอะไร เราต้องคิดทบทวน ต้องถอดบทเรียนตนเอง หรืออยากให้ครูหรือนักเรียนถอดบทเรียนในการทำทุกครั้ง ถ้าทุกคนได้ถอดบทเรียนออกมาแล้วมันก็จะสามารถเกิดความรู้ใหม่ๆ มาเรื่อยๆ ที่จะมารวมกันได้

ผู้เข้าร่วมชมภาพยนตร์เรื่อง I AM
โดย Tom Shadyac

หลังจากการชมภาพยนตร์เรื่อง I AM
ผู้เข้าร่วมบันทึกความรู้สึกว่า รู้สึกอย่างไร และเกิดความรู้ใหม่ๆ อะไรบ้าง

วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๖

สะท้อนการเรียนรู้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เมื่อคืนท่านได้ชมภาพยนตร์เรื่อง I AM เขาเป็นผู้กำกับหนังที่มีรายได้มหาศาลแล้วทั้งชีวิตแบบนั้น... นี่อาจเป็นตัวอย่างที่ค่อนข้าง extreme คนที่ สุดขั้วมากๆ แต่ก็มีตัวอย่างที่ไม่ถึง extreme แต่ก็มีความจริงที่คนเปลี่ยนชีวิตที่ผมเล่าวันก่อน น้องๆ ชาวนาวันหยุด พวกคนที่ทำงาน office มีบ้านอยู่ต่างจังหวัด และเริ่มกลับบ้านไปทำนา ก็ยังมีคนแบบนั้นคนที่แสวงหาทางเลือก เขาอาจเป็นตัวอย่างที่สุดๆ สักหน่อยที่เปลี่ยน ภาพยนตร์เมื่อคืนมีเรื่องราวเยอะแยะ เรื่องเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่องเกี่ยวกับการเชื่อมพลังของมนุษย์เข้าด้วยกัน เพื่อจะอธิบายเป็นวิทยาศาสตร์อีกสไตล์หนึ่ง วิทยาศาสตร์เกี่ยวกับความเชื่อใหม่... ชาร์ลส ดาร์วิน เคยเขียนตำราว่า การอยู่รอดไม่ใช่แค่ survival of the fittest คนที่แข็งแรงที่สุดคือผู้ที่อยู่รอด แต่ต้องอาศัยความร่วมมือกัน ดูแลเอาใจใส่กัน รอดด้วยกัน แต่ตรงนี้นั้นถูกทิ้ง เพราะว่าการตีความทฤษฎีบางอย่างถ้าตีความไม่ถูกต้อง ไม่เห็นทั้งหมด ก็อันตราย

ผมอยากให้อาจารย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ภาพยนตร์เมื่อคืนมีเรื่องเยอะ ใครเห็นมุมไหน ประทับใจมุมไหนที่โน้ตไว้แล้วอยากจะเล่าสู่กันฟัง เมื่อคืนมีเรื่องของวิทยาศาสตร์ เป็นวิทยาศาสตร์ที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์แบบนิวตัน ผมจำได้อาจารย์พูดถึงการทดลองในห้องวิทยาศาสตร์แบบหนึ่ง ลูกตุ้มแรงกระทบเท่ากับแรงสะท้อน นั่นก็ถูก แต่ถูกแบบวิทยาศาสตร์แบบนิวตัน แต่ในโลกสมัยใหม่มีทฤษฎีของไอน์สไตน์มันเป็นอีกแบบ ผมอยากให้อาจารย์สนทนากันว่า ภาพยนตร์เมื่อคืนมีอะไรน่าสนใจเกี่ยวกับโลกที่จะเกิดขึ้นอีก ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า เรื่องที่อาจารย์ได้ทำเรื่อง การจัดการเรียนการสอน มีอะไรที่จุดประกายที่ทำให้การทำการฐานการเรียนรู้มีชีวิตชีวาน่าสนใจสำหรับนักเรียน หรือแม้กระทั่งตนเองได้ขบคิดอะไรจากภาพยนตร์เมื่อคืน เล่าทีละคน มันมีมุมอะไรบ้าง เพราะแต่ละคนมีการจับมุมมองไม่เหมือนกัน in ในบางเรื่องไม่เหมือนกัน ใช้เวลา คนละ ๓-๔ นาที เพราะเรื่องมันยาวเรื่องมันเยอะ

ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองที่ได้จากการชมภาพยนตร์เรื่อง I AM

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เมื่อวานตอนทำกิจกรรมปั้นดินน้ำมัน design thinking ไม่ต้องคิด เพราะมือฉลาดพอสมควร คิดด้วยมือ ทำไป ทำไป แล้วคิดขึ้นมาได้ว่าควรเป็นอย่งนั้นอย่างนี้

การคิดด้วยมือ แต่ละคนนั่งคิดนั่งทำ แล้วเอามาเชื่อม ภาพส่วนใหญ่ค่อนข้างดีทุกโรงเรียน มีการอธิบายความชัดเจน อาจารย์สังเกตใหม่ว่า ทำไมความร่วมมือตรงนี้จะทำได้ค่อนข้างดี ถ้าเอามานั่งคุยกัน ทำวิสัยทัศน์ ทำ concept ทำยุทธศาสตร์ แล้วถกกันมันจะดีเหมือนเมื่อวานไหม ถ้าผมบอก ให้เอากะดาษแจกให้หนึ่งคุยกัน ถกกัน concept ของโรงเรียนคืออะไรในการทำเศรษฐกิจพอเพียง vision ของโรงเรียนคืออะไร จุดแข็งของโรงเรียนหรือยุทธศาสตร์ของโรงเรียนคืออะไร ในการทำเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าผมไม่ให้ design thinking ไป แต่ให้หนึ่งถกนั่งคุยกัน แล้วเขียนออกมา มันจะมีผลงานดีเท่าเมื่อวานไหม

ผมเคยเจอมาแล้ว มีหน่วยงานหนึ่ง มีคนคืออยู่ ๙ คน ได้รับการยกย่องจากสังคม เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เป็น NGO ที่มีชื่อเสียงมาทำงานร่วมกัน ดีทุกคน ไม่มีใครซับซ้อน แต่ปรากฏว่าเถียงกันและ ต่างคนต่างดี ทุกวันนี่องค์กรนั้นก็ยังไม่ฟื้น แม้จะเปลี่ยนชุดคณะกรรมการใหม่แล้ว ดีทั้ง ๙ คน แต่พอเป็นทีม เป็นคณะกรรมการไม่ work สิ่งที่ผมถามอาจารย์สังเกตใหม่ว่า การใช้คำพูดกับการสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูดต่างกันไหม เมื่อวานเราไม่ใช้คำเท่าไร คำมาทีหลัง ที่แรกเราใช้สัญลักษณ์ เรื่อบ้านก่อน แล้วคนมาถามมันหมายความว่าอย่างไร บางคนบ่นหัวหมา บางคนบอกไม่ใช่หมา คนก็ซ้ำ อาจารย์ถ่ายรูปส่งให้เพื่อนดู เพื่อนบอก “ข้างคู่” มันก็ซ้ำ มันมีอะไรไหม อาจารย์สังเกตไหม มีบางอย่างอยู่เหนือคำพูด คนเราบางทีเวลาพูดบางอย่างคนตีความไม่เหมือนกัน ประสบการณ์ชีวิตไม่เหมือนกันจะตีความกันคนละอย่าง แต่พอผ่านสัญลักษณ์มีการอธิบาย ก็ “อ้อ อย่างนี้เอง” ปัญหาหลายเรื่องในสังคมเพราะเรื่องเดียวกัน แต่ละคนตีความกันคนละอย่าง แต่พอเราถามเพื่อน มีการอธิบาย เพื่อนก็ “อ้อ เข้าใจแล้วว่าเขาคิดอะไร” ที่ผ่านๆ มาการทำงานมีปัญหาเพราะเราไปตีความตีความเอาเอง ไม่ได้ตั้งคำถามถามเพื่อน แต่เมื่อวานเราทำงานสนุกมาก เพราะมันอยู่เหนือคำพูด มันมีสัญลักษณ์ แล้วพอเป็นสัญลักษณ์ เราก็ก้าวว่า “มันคืออะไร...” ทุกคนเข้าใจสมมุติฐานร่วมกันหมด มันก็เชื่อมกันง่าย อันนี้ก็ไม่แน่ใจ อาจารย์ลองพิจารณาดู

เพราะภาษาสร้างพลัง เราจะเห็นบทกวีของท่านอังคาร กัลยาณพงศ์ บทกวีของคุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มันจินตนาการได้ ภาษาเด็ดขาดมาก แต่ภาษาไปในทางลบก็ได้ แล้วภาษาหลายอย่างมันลือกเราไว้กับการคิด มันลือกสมองบ้าง ผมอยากฝากอาจารย์ว่า มีกิจกรรมอะไรบ้างในการทำงานที่ทำให้เราไม่ติดลือกในภาษา ไม่ติดลือกในความคิด เพียงแต่ทำให้สนุก ทำจากความรู้สึกแล้วมานั่งคุย เมื่อวานรู้สึกว่าคุณทำงานได้ดี ทำแล้วมีความสุข ผมไปทำ training มาเยอะ ทำ design thinking ที่ไรเถียงกันน้อยมาก ทุกคนสนุกช่วยกันเติม ช่วยกันสร้าง

สิ่งที่น่าสนใจเมื่อวาน ภาพยนตร์ I AM เมื่อเขาเปลี่ยนความหมายของชีวิต คุณค่าในชีวิต ทุกอย่างในชีวิตเปลี่ยนหมดเลย ชายทุกอย่าง การใช้ชีวิตก็เปลี่ยน หนึ่งเมื่อวานเราเห็นชัดเจนว่า เมื่อเราสร้าง meaning ของ I แล้วเราก็ก้าว meaning ของ we ขึ้นมา จะเห็นว่า meaning ของ we ในด้านบวกก็มี ในภาพยนตร์เรื่องผีเสื้อ เรื่องกวางไปกินน้ำด้วยกัน เรื่องนกที่บินไปพร้อมกัน หรือมนุษย์จะรู้สึกดีเมื่อได้ทำอะไรเพื่อคนอื่น นี่มีอยู่เป็นพันๆ ปีแล้วแต่ไม่เอามาใส่ในทฤษฎี เพราะมีคนไปตีความ อัลดัส ฮักซลีย์ ไปตีความทฤษฎีของชาร์ลส์ ดาร์วิน แคบไป มองโลกในแง่ร้าย ว่ามนุษย์ต้องฆ่ากันจึงจะอยู่รอด ตัวใครตัวมัน แต่จริงๆ แล้ว ชาร์ลส์ ดาร์วิน พูด ๒ ด้าน เหมือนหยินกับหยางมันมี ๒ ด้าน แต่หยิบเอามาพูดด้านเดียว พอตัดมาด้านเดียว มันก็กลายเป็นทฤษฎีต่างๆ มากมาย แม้กระทั่ง ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ของพวกเขาเรียกว่า เศรษฐศาสตร์แบบทุนนิยม แบบมือใครยาวสาวได้สาวเอา ใครเก่งก็อยู่รอด เขาจะส่งเสริมธุรกิจ ส่งเสริมนายทุนให้พัฒนาเยอะๆ ถ้านายทุนร่ำรวยมากก็จะจ้างคนงานมาทำงาน นี่เป็นความคิดแบบหนึ่ง เมื่อก่อนมีมาร์กาเรต แทตเชอร์ เรแกน ใครต่อใครเน้นตัวนี้เป็นหลัก แต่เศรษฐศาสตร์อีกสายหนึ่งซึ่งอาจารย์ป่วยได้เขียนไว้ในหนังสือ “จากกรรมมารดาสู่เชิงตะกอน” เศรษฐกิจสายนี้เป็นเศรษฐกิจสายที่อยู่ในสแกนดิเนเวีย สวีเดน ฟินแลนด์ นอร์เวย์ เดนมาร์ก เขาบอกว่า รัฐต้องดูแลคุ้มครองคน คนรวยต้องเสียภาษีแพงๆ พอเก็บภาษีแล้วก็เอามาเฉลี่ย คนที่สแกนดิเนเวียเขียนหนังสือฟรี รักษาพยาบาลฟรี แต่ว่าคุณเสียภาษีนะ แล้วตอนแก่ทุกคนเหมือนข้าราชการหมด เขาดูแล อันนี้มาจากจิตที่เมตตา เป็นสิ่งที่อาจารย์ปรารถนาพยายามทำตอนเปลี่ยนแปลงการปกครอง คำใคร่ครวญเดียวกัน ท่านอยากจะลดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงให้ประเทศไทยแข็งแรง เป็นนิติรัฐ นิติธรรม ทุกคนมีความเสมอภาค มีรายได้ดี พ้นจากความยากจน และความไม่รู้หนังสือ นี่คือการที่ไป เพราะฉะนั้น

สิ่งที่เราพบคือ meaning หนึ่งเมื่อคืนย่ำ meaning ของคน จาก meaning แล้วมาโครงสร้าง โครงสร้างทางเศรษฐกิจ นโยบายทางเศรษฐกิจ หรือทฤษฎีทางเศรษฐกิจก็ได้ แล้วได้ผลลัพธ์ เช่น ตอนนี้อยู่ในโลกมีคนรวยแค่ ๑ เปอร์เซนต์ โลกยังพัฒนาตนเองยิ่งรวย ที่เหลือ ๙๙ เปอร์เซนต์ยากจนกว่าเดิมไม่มากก็น้อย นี่จะเป็นสถานการณ์ใหม่ของโลก ที่จะมีการตั้งคำถาม ทบทวนและหรือโครงสร้างระบบทุนนิยมใหม่ในอีกสัปดาห์หนึ่ง ต้องใช้เวลา ๒๐ - ๓๐ ปีกว่าจะหันหัวเรือ

อันที่ ๒ มนุษย์จะเรียนบางอย่างใหม่ เมื่อวิกฤตมาถึง ถ้าไม่มีวิกฤตไม่ปรับตัว น้อยคน ตัวอย่างประเทศไทย ตอนฟองสบู่แตก เรามีกระบวนการ SIF: Social Investment Fund ปี ๒๕๔๐ เข้าไปช่วยเหลือเพราะฟองสบู่แตก ประเทศส่วนใหญ่ต้องมีวิกฤต มนุษย์ต้องมีวิกฤตในชีวิต จึงจะค้นหา ขึ้นอยู่กับประเทศนั้นจะเจอวิกฤตแบบไหนอย่างไร แล้วใครตื่นก่อน

ผมอยากจะย้ำอีกครั้ง กระบวนการที่เราเรียนกัน เรื่อง ๑ คุณค่าความหมายเรื่องที่ฉันทำ คุณค่าความหมายของการร่วมมือกันมีประโยชน์อย่างไร การร่วมมือกันไม่ใช่แค่เป็นทีม มันเป็นสัญญาติดต่อด้านบวกของความเป็นมนุษย์ ที่ทำแล้วมีความสุขอย่างบอกไม่ถูก ถ้าใครจำได้ ตอนเด็กๆ เวลาว่างงาน งานแต่งงาน เราไปช่วยบ้านอื่นกัน ตัดใบตอง เอาของไปให้ ช่วยหุงข้าว มีความสุข... นั่นแหละคือชีวิตเมื่อก่อน วัตถุไม่มากแต่จิตมนุษย์สูง เราจะ balance อย่างไร

สิ่งที่เศรษฐกิจพอเพียงเน้นคือ คุณค่าความหมาย และค้นหาโครงสร้างวิธีการที่ทำให้คนเข้าใจ ว่าต่อไปในอนาคตมันจะควรเป็นอย่างไร ผมยืนยันว่ามันไม่เร็ว ต้องใช้เวลา แต่มันคุ้มที่จะทำ เพราะกระแสในโลกมาทางนี้แน่ ไม่มีใครบอกได้ว่าสังคมใดชาติใดจะทำได้ดีกว่ากัน ตอนนี้ตัวอย่างที่โดดเด่นคือ ภูฏาน ประเทศเล็กๆ มีคนแค่ประมาณ ๑ ล้านคน กลายเป็นตัวอย่างให้ประเทศใหญ่ๆ ไปศึกษา กระแสเหล่านี้ยังจะใช้เวลาในการพัฒนา ขึ้นอยู่กับที่อาจารย์แต่ละท่านได้ร่วม มันเป็น meaning of life อันหนึ่งเหมือนกัน

เสวนา “การรับไม่ต่อในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง”

คุณศินี ลิ้มพงษ์: ช่วงนี้จะเป็นช่วงการสนทนากัน ขอเรียนเชิญ

อ.พิไชย ชังคิด ผอ. โรงเรียนห้วยยอด ซึ่งรับไม่ต่ออย่างไร

อ.ดวงตา บุติมาลย์ ได้รับเลือกมาเป็นเลขาทีมขับเคลื่อนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย

อ.ศรัณย์ แสงนิลาวิวัฒน์ โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนจุฬาภรณ และโรงเรียนอยากปลูกบ้านให้เป็นแกนนำขับเคลื่อนรุ่นต่อไป

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: วิทยากรชอบทำ surprise เรื่อยๆ ไม่ให้ตั้งตัว เพราะการไม่ให้ตั้งตัวติดมันจะสดๆ ดี กิจกรรมที่เราจะทำต่อไปนี้ เราจะคุยกันก่อน พอเราคุยกันเสร็จแล้วก็จะโยนโจทย์ให้พวกอาจารย์คุยกันในกลุ่ม เพราะว่า ผมพบว่าการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการจะมีอะไรใหม่ๆ สดๆ เสมอ ผมจะเริ่มจากคนที่อายุน้อยที่สุด แนะนำตัว เกิดที่ไหน เรียนอะไร สถานภาพเป็นอย่างไร hobby งานอดิเรก เวลาว่างๆ ทำอะไร

อ.ศรัณย์ แสงนิลาวิวัฒน์: เป็นครูกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ของโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี ผมอายุ กำลังจะ ๓๐ เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เพชรบุรี ได้ทุนครู สควค. (โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์) ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เอกคณิตศาสตร์ ของ คณะวิทยาศาสตร์ มาบรรจุที่โรงเรียนปีนี้ก็ครบ ๖ ปีเต็มเมื่อเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา เป็นคนชะอำอยู่ห่างจาก โรงเรียนประมาณ ๒๐ กม. งานอะไรที่ทำเวลายาว หลังๆ ไม่ค่อยมี ส่วนใหญ่ทำงานอยู่ที่โรงเรียน เป็นโรงเรียนประจำ ดูแลเด็ก จริงๆ ๗ โมงเช้าถึง ๗ โมงเช้าของอีกวันถ้าเป็นเวร เวลาส่วนใหญ่เราจึงใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียน กลับบ้าน ๓ ทุ่ม ๔ ทุ่ม ที่จำได้ทำงานที่โรงเรียนมา ๖ ปี ไม่มีงานอดิเรกส่วนตัวแล้ว เมื่อก่อนตอนวัยรุ่นตอนเป็นนักศึกษา เล่นกีฬา กับ เพื่อนๆ เล่นกีฬาได้ทุกประเภท ชอบวอลเลย์บอล

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ทำไมชีวิตน่าเศร้าจังเลย

อ.ศรัณย์ แสงนิลาวิวัฒน์: อ.พรไพรสน แช่วว่า ผมเกิดมาแก่เลย ชีวิตในวัยเด็กหายไปเยอะเลย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: น่าเศร้าจังเลย เดี่ยวเรามาคุยกันต่อไปเชิญอาจารย์ดวงตา

อ.ดวงตา บุติมาลย์: รับผิดชอบสอนคอมพิวเตอร์ โรงเรียนสำโรงทาบวิทยาคม จังหวัดสุรินทร์ เป็นคนอูบลฯ แต่ ถูกซื้อขาดมาอยู่สุรินทร์ คงไม่ได้ไปไหนแล้ว คงอยู่สำโรงทาบจนเกษียณ ปกติงานประจำที่โรงเรียนคือเป็นหัวหน้า พัสดุ และเลขงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ชีวิตการทำงานค่อนข้างเคร่งเครียด เพราะเป็นงานที่ต้องอยู่กับ กฎระเบียบตลอดเวลาไม่เหมือนงานประจำบางงานในโรงเรียนที่นานๆ ทำที เดือนหนึ่งทำครั้ง หรืออาทิตย์หนึ่งทำครั้ง เพราะเป็นงานประจำที่ต้องทำตลอด แต่ว่างานที่รับผิดชอบกับตนเองค่อนข้างแตกต่างไป ตนเองเป็นคนชอบ ออกแบบ งานอดิเรกคือ รับผิดชอบไม้ เป็นคนที่รับผิดชอบทั่วไป ออกแบบงานแต่ง จะคนละอย่างกับสิ่งที่ เป็น จนตอน แรกคิดว่าเหมาะใหม่กับความเป็นครู ตอนเรียนคอมพิวเตอร์ สอนไปก็บอกตัวเองว่า ไม่ใช่ฉัน แต่พออยู่กับการ ออกแบบ การจัดงาน การทำบายศรี ที่ตัวเองชอบ ก็คิดว่านี่คือฉัน พอเป็นครูมานาน ก็ค้นพบว่า ตนเองได้ถ่ายทอดได้ ทำอะไรมากมาย ก็ได้เรียนรู้ว่า สิ่งที่ทำไม่ใช่สิ่งที่ชอบเสมอไป เราก็อยู่ได้มีความสุขได้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ก็มีความสุขกับงานจัดดอกไม้ไป งานอดิเรกแต่ได้เงินด้วย

อ.ดวงตา บุติมาลย์: งานอดิเรกที่ได้เงินเป็นกอบเป็นกำมากกว่างานประจำ แต่ก็มีสุขกับทั้งสองงาน ตอน แรกตั้งคำถามว่าเป็นครูไม่ใช่ ตั้งคำถามอยู่ ๕-๖ ปีกับความเป็นครู แต่สุดท้ายเรียนรู้ที่จะอยู่กับมัน และอยู่ได้อย่างมี ความสุข

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ไปเยี่ยมบ้านบ่อยไหมที่อุบล

อ.ดวงตา บุติมาลย์: เดือนละ ๒ ครั้ง บ้านอยู่ที่อำเภอเขมราฐ เป็นอำเภอที่เงียบๆ นำไปเที่ยว

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ต่อไปเชิญอาจารย์พิไชย เป็นคนจังหวัดไหน มีงานอดิเรกอะไร

อ.พิไชย ชังคิด: เกิดที่นครศรีธรรมราช ครอบครัวอพยพไปอยู่ตรังตั้งแต่พอจำความได้ ครอบครัวรับจ้างกรีดยาง ได้เรียนหนังสือที่ห้วยยอดตั้งแต่ชั้นประถม มัธยมจบ ม.๓ ตอนแรกตั้งใจเรียนทางศิลปะ มากกรุงเทพฯ ชื่อใบ สมัคที่เพาะช่าง เพราะผมชอบวาดเขียน แต่ว่าเปลี่ยนมาสอบ มศ.๔ ในขณะนั้น เตรียมอุดมได้สาขาสุดท้ายที่วิมุตยารามพิทยากร เชียงพานพระราม ๖ ในยุคนั้น เป็นยุคที่ได้มีโอกาสร่วมสวดตีวีรชน ปี ๒๕๑๖- ๑๗ ตอนเย็นเลิกเรียนก็จะข้ามฝั่งมามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาดูเขาประท้วง วันที่เกิดจลาจลเป็นวันเสาร์ ไม่ได้มาโรงเรียนนอนอยู่บ้าน เรียนจบเพื่อนชวนกลับไปเรียนครูที่นครฯ จบแล้วทำงาน และลาเรียนต่อ มศว.สงขลา ทำงานเรื่อยมา จนเป็น ผอ. โรงเรียน

ช่วยยอด งานอดิเรกมีสวนเล็กๆ เป็นสวนลองกอง ทุเรียน แต่ตอนหลังเป็นผอ.ไม่มีเวลาไม่ได้เข้าสวน ยุ่งกับโรงเรียน มากกว่า

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: นี่เป็นการเกริ่นให้เห็นสถานะของ I แต่ละคน มนุษย์แต่ละคน บางที่เราคุยกันเราไม่ได้รู้จักกันลึกๆ แล้วแต่ละคนคิดอะไร อาจารย์เวลาปั่นดินแล้วสนุกไหมเพราะอาจารย์ชอบวาดเขียน หรือว่าคนละสไตล์กัน

อ.พิไชย ชังคิด: คล้ายๆ กัน เป็นงานศิลปะ ผมปั่นหัวหมา เพราะคิดถึงหมาที่บ้าน มันทักทายทุกครั้งเวลากลับบ้าน หมาของผมพันธุ์ Basset Hound เป็นหมาล่ากระต่าย ตัวเล็ก มันสามารถชอกชอนไปไหนได้ง่าย เหลืออยู่ตัวเดียวในคอก พรอคพวกให้มา มันทักทายทุกครั้ง ผมมาผูกพันกับหมา เพราะมันส่งเสียงปลุกทุกเช้า แม่บ้านก็จะบอกว่า “ลูกลูกแล้วนะ” ผมก็ต้องเปิดประตูแล้วพาไปเดินเล่นตอนเช้า ตอนหลังๆ ไม่ค่อยได้พาเท่าไร เพราะต้องออกไปโรงเรียนแต่เช้า แม่บ้านก็เดินด้วยกัน แกล้งเสริมให้ผมได้ดูแลสุขภาพเพราะได้เดินทุกวัน และตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์ จึงพยายามขายความคิดเรื่องความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบหน้าที่

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เกริ่นให้เห็นสถานะความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน ฟังศรัณย์แล้วสงสัย ผมว่าผมทำงานหนักแล้ว ผมยังมีเวลาเล่นกีฬา ผมตระเวนสอนคนอื่น จัด training ทั่วประเทศ แต่เมื่อผมมีเวลว่างผมก็จะไปเล่นศิลปะ ป้องกันตัวอาคิโด เป็นการฝึกพลังชี ศิลปะอาคิโดเป็นการป้องกันตัวโดยไม่ใช้ความรุนแรงทางกาย แต่ฝึกสมาธิ ฝึกการเคลื่อนไหว และพัฒนาศักยภาพ ศรัณย์ต้องพยายามตั้งตัวให้ติด หาเวลาบ้าง

ทำไมต้องเอาเรื่องส่วนตัวมาคุยกันก่อน ผมยึดถือที่เจ้าคุณพระธรรมปิฎกพูด “ชีวิตและงานมันต้องมีความสมดุล” ไม่ให้เป๋ไปทางใดทางหนึ่ง ชีวิตที่มีความสุข งานของเราก็จะดี นี่เป็นความเชื่อของผม มันจะผ่อนคลาย การมองโลกในสายตาที่ไม่อยู่ในกรอบ อยากชวนคุยว่า เมื่อเราเป็นคนมาใหม่ เขาทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปบ้างแล้ว มีความยากความง่ายตรงไหนในการปรับตัวให้เข้ากับทีม ให้เข้ากับสไตล์การทำงานของแต่ละโรงเรียน อย่างเมื่อวานมีกลุ่มไหนที่มีปั้นรูปแล้วมีไม้ด้วย เขาบอกว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กร องค์กรมีวัฒนธรรมสืบทอดกันมาระดับหนึ่ง เวลาเป็นครูใหม่ ผอ.ใหม่ เข้ามาทำงานเศรษฐกิจพอเพียง มันมีความยากความง่ายอย่างไรตรงไหน เพื่อเป็นบทเรียน เราจะได้เข้าใจคนที่มาใหม่ บางทีคนเก่าอาจมองไม่เห็น

อ.ศรัณย์ แสงนิลาวิวัฒน์: ผมเริ่มทำงานบรรจุปี ๕๐ แต่ช่วงแรกๆ เป็นครูใหม่ ไปเป็นลูกมือฝ่ายวิชาการ ตอนนั้นโรงเรียนขับเคลื่อนไปแล้ว มีอาจารย์ประทีป เมืองงามเป็นหัวหน้างานวิชาการ ท่านดำเนินการขับเคลื่อนอยู่แล้ว ผมไปเป็นลูกมือทำเอกสาร ช่วยทำ power point เป็นความโชคดีเขาใช้เราทำงานเราก็ทำไป แต่เป็นงานตรงนี้เราก็อ่านไปด้วย มีคำถามแรกเขาถามว่า “รู้จัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไหม” ผมยังนึกว่าเขาแซวเล่น คิดว่าเป็นเงื่อนลูกเสือ เป็นความรู้สึกจริงๆ เลย มีคนมาถามว่า “จะมาอยู่โรงเรียนนี้รู้จัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไหมหรือยัง” ตอนนั้นนึกว่าเขาแซวเล่น ก็ค่อยๆ อ่านเอง แต่อ่านก็ไม่เข้าใจ จำต้องยากมาก ใช้เวลา ๒ ปี โรงเรียนเริ่มขับเคลื่อนมาตั้งแต่ที่ ๔๘-๔๙ ต้องทำแผนบูรณาการ ตัวกิจกรรมต้องบูรณาการแล้วเรายังทำไม่เป็น แต่ตอนนั้นงานเราต้องทำแล้ว

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ศรัณย์เข้าใจคำว่าบูรณาการอย่างไร แล้วใครให้มาทำ สยามกัมมาจล หรือโรงเรียน

อ.ศรัณย์ แสงนิลาวิวัฒน์: เป็นนโยบายของโรงเรียนอยู่แล้ว ผมเข้าใจคำว่า “บูรณาการ” อยู่แล้ว แต่ยังไม่สามารถวิเคราะห์ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนในทันทีทันใด ใช้เวลา ๑ ปี กับทำงานอื่นๆ ด้วย แต่ตรงนั้นแค่ผิวเผิน เขาสั่งมาให้เราทำเราก็ทำ แล้วก็ไปถาม เราเป็นเด็ก เราก็อาศัยความคล่อง รวดเร็ว เข้าใจอะไรง่าย ไปดูงานของคนรุ่นที่คนนี้ที่อาจารย์ประทีป อาจารย์พรไพโรจน์ ดูงานของผอ. ว่าเขาวิเคราะห์อย่างไร ถามใครก็ไม่มีใครบอก บอกให้ไปคิดเอง

การเรียนรู้ของที่นี่เขาสอนงานน้องใหม่โดยการทำให้อูเป็นตัวอย่าง ประเภทมาพูดปาวๆ ไม่มี แต่จะทำให้ดู เราต้อง
ครูพักลักจำ เราต้องสังเกตและปรับให้เข้ากับเขาเอง งานเศรษฐกิจพอเพียง ๑ ปี ผมรู้ แต่นึกๆ เอาว่าพอประมาณเป็น
อย่างไร เหตุผลเป็นอย่างไร แต่ก็ยังไม่เข้าใจ พอเข้าปีที่ ๒ มีโอกาสทำงานร่วมกับ ผอ. ผอ.ก็สอน ผมถาม ผมบอก “ผม
ยังไม่ชัด” ผอ.ให้คีย์เวิร์ดบางอย่าง ที่ทำให้เข้าใจมากขึ้นว่าเศรษฐกิจพอเพียง คือการวิเคราะห์ ดังนั้น การวิเคราะห์
ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จะไปว่าเศรษฐกิจพอเพียงของคนนั้นคนนี้ไม่ถูกไม่ได้เพราะเป็นเรื่องของใครของมัน เราเริ่ม
จับทางได้ แสดงว่าที่เราเข้าใจบางอย่างก็น่าจะถูก แต่มันไม่เหมือนของคนอื่นเพราะของใครของมัน และผอ. บอกว่า
ต้องนำไปปฏิบัติ เราเอาไปใช้ของเราเอง เช่น เราจะซื้อของเราก็จะวิเคราะห์ จากเดิมมีเงินแล้วซื้อเลย ลองคิดใหม่ ถ้า
ไม่ซื้อแล้วจะเป็นอย่างไรกับตัวเรา มันทำให้ผมไม่ซื้อบางอย่างเพราะไม่จำเป็น พอเริ่มใช้มันก็ชัดขึ้น พอชัดขึ้นมันก็
นำไปสอนเด็กได้ เพราะผมที่ผ่านมา บอกตรงๆ ได้เลยว่า ถึงจะให้เรานำมาปรับกับแผนก็จริง แต่เราไม่กล้าเอาไปสอน
ถ้าเรายังไม่ชัด นี่เป็นประสบการณ์การใช้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: สรุปว่าใช้เวลา ๒ ปี ต่อไปเชิญอาจารย์ดวงตา

อ.ดวงตา บุติมาลย์: เริ่มต้นเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่แรก เริ่มที่หัวหน้า คืออาจารย์สารภี สายหอม นำเข้ามาใน
โรงเรียน จากการประกวดสื่อนวัตกรรม ตอนแรกไม่เข้าใจ (อย่างที่น้องศรัณย์) ว่า ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไขคืออะไร ตอนแรก
คิดว่าคำว่า “ภูมิคุ้มกัน” คือ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ไม่ได้คิดว่าเป็นการวางแผนเพื่อจะเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่
จะเกิดขึ้น ตอนแรกก็ท่อง ใช้วิธีการอ่าน คือยังไม่ซึมซับ ใช้เวลา ๒ ปีถึงจะรู้ว่าจริงๆ คืออะไร ทุกคนใช้วิธีอ่าน เหมือน
ท่องจำ ยังไม่ซึมซับ ไม่เอาไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มันเข้าไปสู่ตรงนั้นจริงๆ ใช้เวลา ๒-๓ ปี ถึงจะ
เรียนรู้ งานของตนเองเป็นเลขาศูนย์ฯ ด้วย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ตอนเข้าไปร่วมในโครงการถูกบังคับหรือสมัครใจ

อ.ดวงตา บุติมาลย์: ตอนแรกหัวหน้านำเข้ามา แล้วหาเพื่อนร่วมทางที่มีใจ ศรัทธา เชื่อมั่นในหลักปรัชญานี้
เหมือนกัน ที่โรงเรียนมีครู ๔๐ กว่าท่าน เป็นไปไม่ได้ที่จะบอกให้ทุกคนทำตามเรา ตอนแรกก็หาแกนนำ หาคนที่มีใจ
คนที่มีแนวคิดเดียวกัน เพื่อที่เราจะเดินไปพร้อมๆ กัน ก็ได้ประมาณ ๑๐ กว่าท่านที่เข้ามาตรงนี้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: มีความยากความง่ายตรงไหน เมื่อก่อนอย่างศรัณย์เล่าว่า ความยากตอนต้นๆ ที่จะเข้าใจ
เพราะที่จุฬาลงกรณ์ฯ ไม่ได้สอนโดยอธิบาย แต่ให้ดูเองจากตัวอย่าง

อ.ดวงตา บุติมาลย์: ที่นี้ทั้งอธิบาย ทั้งเป็นแบบอย่าง จุดแรก คือ หัวหน้ากับผอ.ได้ใจกัน พอได้ใจกันก็นำเข้ามาสู่
โรงเรียน ถามว่าเข้าใจยากไหม ตอนแรกเข้าใจยาก ต้องทั้งอธิบายและแบบอย่าง แบบอย่างเฉยๆ จะเรียนรู้ได้ช้า การ
เรียนรู้ไม่เท่ากันสำหรับแต่ละคน ต้องอาศัยการอธิบาย คือตนเองถ้าไม่เข้าใจจะถาม จะไม่รออยู่คนเดียว ทั้งดูทั้งถาม
ค่อนข้างจะเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันที่โรงเรียน ไม่เข้าใจตรงไหนก็จะมานั่งคุยให้เข้าใจตรงกัน เพราะเราเป็นแกนนำต้องม
ความเข้าใจที่ชัดเจนที่จะไปถ่ายทอดสื่อสารให้ครูผู้ปฏิบัติซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของโรงเรียนด้วย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อะไรที่ทำให้เข้าใจ ถ้ามองย้อนกลับไปที่กระบวนการคุ้ยแบบไหนที่ทำให้เข้าใจได้ดีที่สุด

อ.ดวงตา บุติมาลย์: ช่วงที่ปึ้งเข้าใจ คือ ช่วงการถอดบทเรียน ในความรู้สึกของตนเอง การถอดบทเรียนที่นำเข้าสู่
การจัดการเรียนการสอน เราทำอะไรสักอย่าง เราถอดออกมา ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ทำไมคุณถึงทำ คุณมีความ
พอประมาณ คุณมีการวางแผนอย่างไร คุณใช้ความรู้อะไร มีคุณธรรมอะไรเกิดขึ้นเมื่อทำ... มาเข้าใจดีขึ้นตอนเราถอด
บทเรียนกับสิ่งที่เราทำ เหมือนกับเราทำไข่เจียว เราล้างจาน หัวหน้าจะยกตัวอย่างว่า ลองจับ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไขมาใส่

ในชีวิตประจำวัน คุณวางแผนการทำงานอย่างไร คุณมีเหตุผลอย่างไร คุณกำหนดระยะเวลาพอประมาณแบบไหน คุณอาศัยความรู้อย่างไร คุณทำแล้วเกิดคุณธรรมอะไรกับคุณ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อาจารย์ไพไชยครับ การมาเป็นผอ.ใหม่ที่โรงเรียนที่ท่านมาก่อน ความยากอยู่ตรงไหน ฟังดูแล้วเหมือนอาจารย์มีเวลากับชีวิตน้อยลง กับหน้าที่ร้กน้อยลง มันมีอะไรที่ยาก

อ.ไพไชย ชังคิด: ก่อนมาโรงเรียนห้วยยอด เมื่อคำสั่งแต่งตั้งไป ช่วงที่ยังไม่เดินทาง ผมได้รับโทรศัพท์จากอาจารย์จรวยพรรณ เข้าแจ้งว่า คณะเขาจะมาประเมินโรงเรียนรัชฎาซึ่งเป็นเครือข่ายของโรงเรียนห้วยยอด ผมก็ไปร่วมทั้งที่ยังไม่ได้รับตำแหน่ง เพราะว่าโรงเรียนห้วยยอดเป็นศูนย์การเรียนรู้ ผมไปที่นั่นก็ต้องดำเนินงานต่อ ก็มีโอกาไปร่วมกิจกรรม ทั้งที่ก่อนหน้านี้เป็นโรงเรียนสถานศึกษาพอเพียง พอจะทราบหลักคิดหลักปรัชญานี้ เพราะที่โรงเรียนก็ใช้หลักปรัชญาในการขับเคลื่อนคุณธรรมให้กับนักเรียน เมื่อไปถึงห้วยยอด ผมใช้เวลาศึกษาวัฒนธรรมองค์กรระยะหนึ่ง ใช้เวลาไม่นานก็พอจะทราบว่าห้วยยอดมีจุดแข็งก็คือ ท่านผอ.สมจริง อินทรักเดช อดีตผอ.และทีมงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นคุณครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ อาจารย์จรวยพรรณก็ดี อาจารย์สุทธิรัตน์ก็ดี ทำให้มีความเชื่อมั่นว่าความเข้มแข็งของที่นี่มี แม้อุปสรรคจะมีอยู่ เรื่องความเชื่อ การต่อต้านเชิงความคิด ซึ่งเป็นเรื่องปกติสำหรับเรื่องใหม่ที่มีทุกองค์กร การยอมรับ การถ่ายทอดความเข้าใจต้องใช้เวลา ไปอยู่ตรงนั้นจะว่ายากก็ไม่ยาก เพราะโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ไว้แล้ว ผมก็จับตงนี้ วิสัยทัศน์คือ “เป็นโรงเรียนชั้นนำในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล” เขียนไว้ชัด ผมก็เดินตามวิสัยทัศน์ เพราะวิสัยทัศน์เกิดจากการที่คุณครูในโรงเรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนด เราได้สานต่อ และโชคดีวัฒนธรรมองค์กรที่นั่นปูพื้นฐานไว้แล้ว ทุกวันจันทร์จะมีพบปะผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายซึ่งเป็นรองผู้อำนวยการ ๖ ฝ่าย พูดคุยเรื่องการทำงานทุกเรื่องก่อนที่จะประชุมครู เป็นกลุ่มคณะบุคคล ก่อนแจ้งครูทราบ หรือบางเรื่องให้ครูมีส่วนร่วม เพื่อเขาเป็นเจ้าของร่วมกันในการพัฒนาทุกเรื่องของโรงเรียน เป็นจุดแข็งของโรงเรียนห้วยยอด และโชคดีเป็นศิษย์เก่าที่นั่นและเป็นคนแรกที่กลับไปเป็นผอ. เป็นความภาคภูมิใจของชุมชนด้วย เขาอยากมีศิษย์เก่าไปเป็น ผอ.โรงเรียน มันเพิ่มความรู้สึกว่ เราจะต้องกลับไปพัฒนาบ้านเกิด หรือทำให้เราประสบความสำเร็จทางการศึกษา

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: นี่เราคุยกันสบายๆ แต่ผมว่ามันมีข้อคิดบางอย่าง กฎของการสนทนาคือ จูนทีมเข้าด้วยกัน เราอยากจะทำให้ว่าคนมาใหม่มันมีอุปสรรคอย่างไร ไม่ว่า ผอ.มาใหม่ หรือครูผู้น้อย ผมอยากเชิญท่านทั้งหลายที่นั่งในกลุ่มแลกเปลี่ยนกันว่า ของเราเป็นอย่างไรเหมือนเขาใหม่ ต่างเขาใหม่ มันมีข้อคิดอะไรที่น่าสนใจ เชิญแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มของท่าน มันมีข้อคิดอะไรที่เราปิ้งที่จะหลอมรวมเป็นทีมที่เข้มแข็ง

ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: จากที่เรา ๓-๔ คนได้คุยกัน เราได้เรียนรู้เรื่องของการทำงานขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มันมีอะไร pop up ขึ้นมาบ้าง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันนิดหนึ่ง

อ.วิระศักดิ์ วัฒนราช: สิ่งที่ผมมองคือ มุมมองและทัศนคติ เป็นสิ่งที่บางครั้งอันตราย บางครั้งก็นำไปใช้อย่างสร้างสรรค์จะดีมาก บางครั้งเป็นปัญหถ้ามองแตกต่างกัน บางครั้งก็ช่วยแก้ปัญหาได้เพราะมุมมองที่แตกต่างกัน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ใช่เลยครับ biodiversity ความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เท่าที่ผมสังเกต ถ้าชาติไหนสามารถทำให้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เหมือนอย่างแองโกลิก็ได้ ต้มยำกุ้งก็ได้ ถ้าทำได้นั้นจะอร่อย นี่คือการความหลากหลาย เหมือนอย่างสมัยก่อน alchemist เป็นนักเล่นแร่แปรธาตุขึ้นมา ประเทศที่ค่อนข้างได้เปรียบคือ อเมริกัน เขาจะใครก็ได้ที่เก่งๆ ไม่ว่าชาติไหน เขาเอาเข้าสู่ประเทศหมด เขาถือว่า โลกอนาคตเป็นโลกที่ต้องการความหลากหลายของวัฒนธรรม ถ้าจะเข้าใจวัฒนธรรมผู้อื่น พวกเขาต้องเข้าใจกันเองเสียก่อน แต่ก็ไม่ง่าย

สิ่งที่ผมคิดว่าเป็นเรื่องใหญ่ แล้วคิดว่าคุณครูเองก็รู้และอยากฟัง สิ่งที่ครูดวงตาพูดมันสะกิดใจผม และรู้สึกว่าจะใช่ ว่าครูรุ่นใหม่ที่เราเข้ามา ไม่ได้เป็นครูแบบพวกท่าน บุคลิกนิสัยใจคอถูกผลิตมาจากอีกวัฒนธรรมหนึ่ง แล้วคนเหล่านี้เขาไม่รู้จักวิถีชีวิตของคนชนชาติไหนหรืออย่างไร

อ.ดวงตา บุติมาลย์: ที่อาจารย์ตั้งคำถามเพื่อให้หนูตอบคำถามของน้องศรัณย์ เพราะน้องคือคนรุ่นใหม่ที่เราเข้ามา แล้วน้องยังไม่เข้าใจและมีคำถามว่าหลายๆ โรงเรียนมีปัญหาเหมือนๆ กันคือ ครูย้ายไปย้ายมา และมีครูใหม่เข้ามา ทำให้การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ ขัดข้องหลายอย่าง ในมุมมองของหนู **เมื่อเราเป็นศูนย์การเรียนรู้ ดังนั้นเราต้องมีบุคลากรของโรงเรียนที่เป็นแกนหรือเกินครึ่งของโรงเรียนที่มีความศรัทธา ความเชื่อมั่น ความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และนำไปสู่การปฏิบัติแล้ว** เมื่อน้องมาใหม่ ถูกหล่อหลอมมาจากอีกสังคม ที่เป็นสังคมทุกวันนี้ ที่กระแสเปลี่ยนแปลงไปหลายอย่าง ดังนั้นความคิดความอ่านของเขา เราถาม “ครูใหม่ๆ เข้ามาทำไมความคิดของเขาไม่เหมือนครูเก่าๆ ที่ทำอะไรก็ทุ่มเท ทำอะไรก็ช่วยเหลือกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่” แต่น้องใหม่ๆ ที่เข้ามาถ้าไม่มีคำสั่งไม่ทำ หมดเวลาราชการแล้ว ไปแล้วนะ เราจะทำอย่างไรเมื่อเขาถูกหล่อหลอมมาแบบนี้ แล้วหลายคนเข้ามาจับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หลายคนเข้ามาปุ๊บก็จะค้าน เขาศรัทธาในในหลวง ศรัทธาในทฤษฎี แต่เขาถามว่าทำไมต้องทำแบบนี้ คือ สภาวะที่เขาเข้ามาครั้งแรกในโรงเรียน บางคนก็ถูกสั่ง “น้องไปเขียนแผนมานะ” “น้อง อย่างนี้” คือเขายังไม่เข้าใจ เราต้องสร้างความเข้าใจให้เขา **คนรุ่นใหม่ต้องบอกให้เขากระจ่าง ให้ชัด ให้เขาเชื่อมั่นก่อน** ถ้าสั่งเขา เขาไม่ทำ เขามีความเชื่อมั่นในตนเองเขาจะไม่ทำ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: สิ่งที่น่าสนใจคือ เด็กรุ่นหลังไม่เหมือนรุ่นเราแล้ว เด็กรุ่นหลังไม่เชื่อพ่อแม่ง่ายๆ จริงไหม ไม่เหมือนรุ่นเราพ่อว่าอย่างไรก็อย่างนั้น แต่ตอนนี้พ่อแม่ว่าอย่างไร ยาก มันก็คงติดเข้าโรงเรียนด้วย การเคารพผู้ใหญ่ ฉะนั้น ผู้ใหญ่ก็ต้องปรับทำที่... อันนี้มันมีความหมายอย่างไร มันเกี่ยวข้องกับการสืบทอดบุคลิกภาพของคน เพราะแต่ละ generation ไม่เหมือนกัน นี่เอาไว้เป็นหัวข้อสนทนา

อ.ศรัณย์ แสงนิลาวิวัฒน์: ที่พี่ดวงตาพูดไม่ใช่ปัญหาของผม แต่มันเป็นภาพรวมของเด็ก generation ผม ผมเข้าใจ ศรัทธา แล้วผมก็ไม่เหนียว ไม่ท้อ แต่ประเด็นหนึ่ง ที่ผมจบมา คิดว่าน่าจะเป็นปัญหากับทุกโรงเรียนที่มีครูสายวิทย์-คณิต คือ เราถูกสอน ถูกเรียนในศาสตร์ที่ต้องการเหตุและผล และนิสัยของผมเอง ทำไมผมต้องใช้เวลา ๒ ปีถามว่าศรัทธาไหม ผมศรัทธา ทำอะไรเพื่อโรงเรียน ผมก็ทำถวายหัว ถามเหนื่อยไหม ถ้าเหนื่อยก็กลับบ้านนอน นั่นคือผมมีศรัทธา ถามว่าหลักปรัชญา มีประโยชน์ไหม... มี แต่แต่ละคนจะมีวิธีการเข้าถึงสิ่งเหล่านั้นด้วยตนเอง ครูสังคมจะเข้าถึงด้วยวิธีหนึ่ง ครูภาษาไทยจะเข้าถึงด้วยวิธีหนึ่ง ครูคณิต ครูวิทย์อาจจะเข้าถึงอีกวิธี สำหรับผมอาจต้องใช้เวลาอยู่กับตนเอง อยู่คนเดียว ไม่ต้องมีคนมาพูดเพื่อทำความเข้าใจให้ผมยอมรับกับมัน มันก็เหมือนผมปิ้ง พอปิ้งมาปั๊บแล้วไปเอง ใน generation ผมก็จะมีแบบนี้ ถ้าเป็นคนจบพิสิสท์ เขาคงเรียนแบบนิวตันมา เขาก็มีคำถาม ถามว่าเขาเข้าใจใหม่ว่ามันมีประโยชน์ เขาเข้าใจหมดเลย แต่จะ让他ดำเนินด้วยตัวนี้ต้องใช้เวลา ผมไม่ห่วงเรื่องศรัทธา แต่

ธรรมชาติวิวัฒน์เป็นแบบนั้น ผมถึงวิธีปั้นดินน้ำมัน ผม get ที่อาจารย์ถามว่า มันดีกว่ามานั่งคิด เพราะว่าการมานั่งคิดด้วยกัน ๖ คนทำพันธกิจ ผมเคยทำมาแล้ว นี่เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้เด็กกลุ่มผมเข้าใจได้ง่าย เพราะการเข้าใจเข้าถึงอะไรบางอย่าง มันเป็นส่วนบุคคล มันเป็น I แต่การทำให้เป็น we มันต้องใช้เวลา

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อาจารย์ในฐานะ ผอ.

อ.พิไชย ชังคิด: การที่เราจะขับเคลื่อนเรื่องจิตอาสา คนรุ่นเก่าต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน การตรงเวลา การเสียสละ คนที่เป็นพี่ต้องเป็นต้นแบบให้น้องๆ ศรัทธา ต้องใช้เวลาและโอกาสที่ต่างกัน เพราะคนเราสามารถพัฒนาได้

โรงเรียนที่ผมอยู่ ถ้าจัดกิจกรรมทุกครั้ง แล้วมีการเตรียมการ มีส่วนร่วม ทุกคนจะมีบทบาทหมด ขึ้นอยู่กับว่าเราจะจัดเขาอยู่ตรงไหน ถ้าเรา่วมคิด ร่วมกันมีส่วนร่วมทำกิจกรรม ทุกคนจะมีความภูมิใจ ทุกกิจกรรมมีหลักการว่า ต้องมีส่วนร่วมด้วย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เรา ๓ คนก็คนละรุ่น อยากเอาสิ่งที่เราคุยมีอะไรสะกิดใจท่านบ้างไหม แล้วพวกครูรุ่นใหม่ที่จะมาเราจะส่งต่อให้เขาเข้าใจเต็มที่ อาจจะไม่ทุ่มเทเหมือนศรัณย์ เพราะเป็นศิษย์เก่า แต่คนรุ่นใหม่ เรียน ป.โท เขาก็มองหาอนาคตข้างหน้าอยากมีความมั่นคง

อ.กัญพินา เชื้อมชิด: พังจากที่น้องคุยกัน สะท้อนตนเองคือ คนเราไม่เหมือนกัน เมื่อก่อนเราให้งาน ให้ความรู้อบรม แล้วสั่งครูทำ แต่ครูรับได้ไม่เหมือนกัน เพราะแต่ละคนมาจากพื้นเพของการเรียน วิทยุคณิตต้องมีเหตุมีผล ถ้าบอกไม่มีเหตุมีผลก็ไม่ฟัง ครูสังคมคิดอีกอย่าง ครูภาษาไทยรับอีกอย่าง ครูศรัณย์บอกแบบนี้ เราก็คิดว่า ใช่แล้ว เราต้องถ้าอยู่ต่อ แต่นี้ไม่ได้อยู่ต่อ เราทำงานเราต้องมองอะไรใหม่แล้วละ ต้องคิดวิธีการใหม่แล้ว วิธีการเดิมๆ ของที่จุฬาภรณ์ที่เรามองว่า เราทำแบบนี้ประสบความสำเร็จอาจไม่ใช่ ถ้าเราคิดใหม่อาจจะดีกว่าเดิม

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ผมว่ามีประโยชน์ คุยกันอีก ๑๕ นาที ข้อคิดสิ่งที่พูดมามีมุมมองอะไรที่น่าสนใจ

ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ได้เวลาพอสมควรแล้ว มีท่านใดอยากจะแชร์ไหม สิ่ง pop up ใหม่

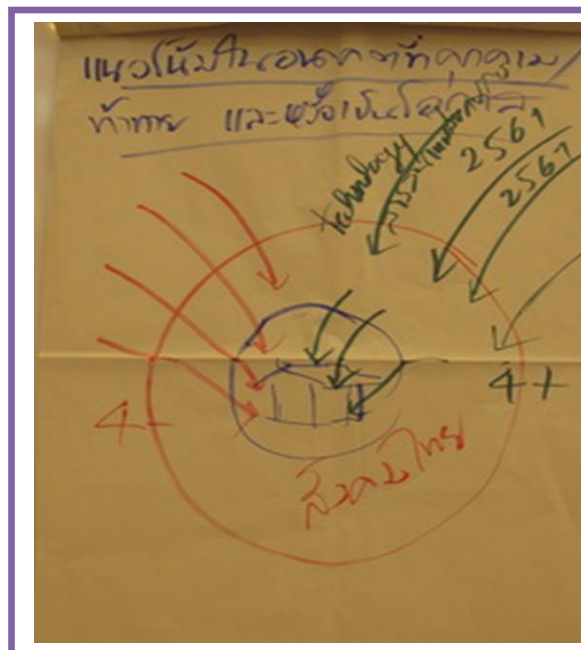
อ.มัทนี สีมา: หนูฟังท่านผอ.แล้วเหมือนท่านเป็นผู้ใหญ่ใจดี ที่คิดในแง่บวกที่บอกว่า คนรุ่นใหม่มีทั้งต่อต้านและให้ความร่วมมือ หนูก็คิดอย่างนั้น ที่ผอ.บอกว่า ท่านก็เห็นไฟในตัวคนรุ่นใหม่ ท่านส่งครูรุ่นใหม่ไปเรียน หนูก็เห็นด้วย เด็ก generation ใหม่อย่างเราไม่ดื้อหรือท้อ ตอนที่เข้ามาใหม่หนูอาจเป็นปัญหาขององค์กรที่อาจจะยัง ยังไม่มีความรู้ แต่ถ้าท่านผู้อำนวยการ ท่านหัวหน้าวิชาการ ครูที่เป็นผู้ใหญ่ ท่านไม่ต้องใช้ความรู้วิชาการมากแต่ท่านสามารถมีกลยุทธ์ ทำให้หนูมีใจ แล้วมานั่งกลางใจหนูได้ มันจะทำให้หนูมีพลังในการที่จะทำงาน ไม่ใช่มาสั่งอย่างเดียว แล้วมานั่งขอบๆ หัวใจ มันไม่ได้ใจ ถ้ามานั่งกลางใจก็ได้ ความรู้ก็จะมา ไม่แน่ว่าคนรุ่นใหม่อย่างหนูที่สร้างปัญหา ในอนาคตพวกหนูนี้แหละจะเป็นกำลังสำคัญ เมื่อ generation ท่านหมดแล้ว หนูอาจจะสืบทอดในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปก็ได้

อ.นิตยา เสนาคำ: คิดว่าเก่าและใหม่ เมื่อพบกันครึ่งทาง จูนแนวคิด จูนการกระทำ อะไรต่างๆ ร่วมกันแล้วจะได้ใจของเขา อาจจะไปที่แก่นใจของเขาไม่ใช่แค่กลางใจ ฉะนั้น เราพบกันครึ่งทางตามหลักปรัชญา

แนวโน้มในอนาคต

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: กิจกรรมต่อไปนี้อธิบายว่าเป็นเรื่องยากแต่ห้ามมั่ว อาศัยการอ่านหนังสือ นิติสาร ดู tv หรือว่าติดตามข้อมูลข่าวสารเป็นประจำก็จะตอบโจทย์ต่อไปนี้ได้ สิ่งที่จะให้ช่วยกันคิดช่วยกันมอง อยากให้ทำอย่างมีข้อมูล มีเหตุผลมายืนยัน ไม่ใช่คิดเอง มีเหตุผลมีข้อมูลจากการสังเกตจากการอ่าน และอาศัยญาณหยั่งรู้นิดหน่อย เป็นทั้งการคิดเป็นเหตุเป็นผล มีข้อมูลเชิงประจักษ์ บวกกับการหยั่งรู่มองไปข้างหน้า

สิ่งที่เราจะทำต่อไปคือการคุยเรื่อง “แนวโน้มในอนาคต” ที่ทั้งเรียกว่าคุกคาม เป็นอันตราย หรือทำลายเป็นแนวโน้มด้านลบ อีกอันเป็นแนวโน้มด้านบวก หรือโอกาส อยากให้มองว่า อาจารย์มองเห็นโรงเรียนของตนเอง โรงเรียนที่อยู่ อยู่ในจังหวัดหนึ่ง อำเภอหนึ่งก็แล้วแต่ เพราะบางจังหวัด บางอำเภอมีบุคลิกไม่เหมือนกัน และมองเห็นสังคมไทย จะเห็นคล้ายๆ กับ ๓ ระดับ เพราะโรงเรียนมักอยู่ในอำเภอ หรืออยู่ในตำบล หรือในชุมชนก็แล้วแต่ เลือกเอาว่าจะเอาระดับไหน ระดับจังหวัดก็ได้ หรือตำบล เพราะบางตำบลมีสถานการณ์ต่างจากตำบลอื่น แล้วแต่อาจารย์จะประเมิน ที่สำคัญคือ มันจะมีแนวโน้มคือสิ่งที่อาจจะเป็นไปได้ในปี ๒๕๖๑ อาจจะแนวโน้มด้านบวกที่จะมาเสริมงานเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ๔ แนวโน้ม แนวโน้มนี้อาจจะมาถึงระดับสังคมไทย จากสังคมไทยแล้วสะท้อนมาถึงโรงเรียน อาจเป็นกระแสโลกาภิวัตน์ กระแสอาเซียน กระแสเอเชีย แล้วแต่ท่านจะตีความ ไม่มีการกำกับ แต่ละคนตีความได้จากมุมมองของตนเอง เช่น ถึงแม้ตอนนี้เอเชีย หรืออาเซียน เศรษฐกิจเริ่มจะชะลอตัวเพราะจีน อินเดีย บราซิลชะลอตัว แต่เรายังเชื่อว่าอาเซียนเป็นแหล่งลงทุนที่ดี เนื่องจากเขมรยังมีการลงทุนอยู่ พม่ายังมีการลงทุนอยู่ ประเทศไทยยังพอประกอบตัวต่อไปได้ อาจารย์ยังมองว่าทวีปเอเชียยังเจริญ เศรษฐกิจยังไปได้ นี่คือนแนวโน้มด้านบวกของเศรษฐกิจ หรือบางทีอาจไม่ต้องมองในระดับชาติ ในระดับเอเชีย แต่อาจารย์คิดว่ามันมีความสำคัญต่อโรงเรียนของเรา เช่น มีเงินไหลมาที่ต้องถนอม โรงเรียนเราอาจมีการจ้างครู มีงบประมาณเพิ่มมากขึ้นก็ได้ อาจารย์มีสิทธิ์เลือกกว่า อะไรเป็นแนวโน้มด้านบวก เอาระดับชาติ เอาระดับเอเชีย แล้วลงมาถึงโรงเรียนก็ได้ หรือเอาระดับท้องถิ่นมาถึงโรงเรียนท่านก็ได้ เลือกมา ๔ แนวโน้ม

ดูว่ามีแนวโน้มด้านลบอะไรที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย สังคมไทยและสะท้อนถึงโรงเรียน หรือเป็นแนวโน้มที่จะถึงโรงเรียนเราจริงๆ ก็ได้ เช่น โรงเรียนเรามีครูวัย ๕๐ ขึ้นไปกว่าครึ่ง เพราะฉะนั้นครูรุ่นนี้จะเกษียณหมด ช่องว่างระหว่างคนรุ่นหนึ่งกับรุ่นหนึ่งจะเกิดขึ้น เรื่องนี้ผมเคยเจอสมัยปฏิรูประบบราชการ ผมไปทำ training ให้กรมอนามัย มีผอ.มาคุยว่า ตอนปฏิรูประบบราชการ พนักงานกรมอนามัยกว่าครึ่งถูกโยกย้ายไปอยู่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะหลายๆ เรื่องมันตีความว่าจะอยู่ที่วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ก็ได้ หรืออยู่กรมอนามัยก็ได้ เพราะงานอนามัยเกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ เรื่องดิน เรื่องอาหาร เรื่องธรรมชาติ หายไปครึ่งหนึ่ง แล้วผอ.ที่มาชวนผมไปทำงานบอกว่า ผม ๕๗ ปีแล้ว อีก ๓ ปีพวกคุณผมจะไม่อยู่อีกหลายคน ผมเป็นห่วงน้องๆ โตไม่ทัน ที่น่าสนใจคือ มันไม่ใช่แค่การปรับคน แต่ความรู้ที่อยู่กับตัวคนหายไปด้วย นึกออกไหมครับ... tacit หายไปพร้อมกับคนด้วย เพราะงานหลายอย่างมันต้องอาศัยทักษะในการวิเคราะห์ต่างๆ มันหายไปพร้อมกับคน เพราะฉะนั้นอาจารย์ลองคิดว่า มีแนวโน้มอะไรบ้าง ๔ แนวโน้มด้านลบที่จะมากระทบต่อโรงเรียน อาจจะเป็นระดับในโรงเรียนที่เปลี่ยนแปลงเพราะว่าประชากรของคุณครู อายุวัยทั้งหลายก็หายไป ทำให้เกิด generation gap อย่างที่เราคุยกันนี้ หรืออาจารย์อาจมองเรื่องระดับอาเซียน เช่น จันทบุรี ดูเป็นเมืองสงบๆ สบายๆ น่ารักๆ แต่ ๔-๕ ปีไม่แน่อ้าเปิดชายแดนขึ้นมา สถานการณ์เขมรมีการเปลี่ยนแปลง อาจมีคนเขมรจำนวนหนึ่งมาทำมาหากินในเมืองไทยมากขึ้นก็ได้ หรือการค้าขายอาจดีขึ้น แต่ในดีก็มีเสีย ด้านดีคือการค้าขายชายแดนจะดีขึ้น แต่คนแปลกหน้ามาอยู่เยอะ ความรักความผูกพันในท้องถิ่นก็หายไปก็ได้ แล้วจะมีผลกระทบต่อโรงเรียนใหม่ ตัวอย่างที่ชัดเจน เช่น ที่ปายเป็นเมืองที่สวย พอการถ่องเที่ยวบูม คนที่ไม่เป็นคนปายทะลักไปซื้อที่ดิน เทียวจนปายย่ำแย่ไปเลย พวกแม่ฮ่องสอนบอกเราจะไม่เอาอย่างปาย นั่นคือ บูมทางเศรษฐกิจแต่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่น่าสนใจคือ เมืองไทยถ้ามันบูมที่ไหน คนต่างถิ่นที่มีเงินทะลักไปที่นั่น เศรษฐกิจดีแต่มันสร้างปัญหาทางสังคม ความเป็นอยู่ของคนเปลี่ยนไป ความรักท้องถิ่น คนแปลกหน้ามาอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ไม่คุ้นเคยกัน ต่างคนต่างอยู่ อันนี้อยากให้ท่านพิจารณาว่าจะอะไรจะกระทบกับโรงเรียนของท่านหรือโรงเรียนของท่านเองก็มีการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น ท่านนิยาม “แนวโน้ม” เป็นวลียาวๆ เช่น “เทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยการเรียนการสอนให้ดีขึ้น” ให้คนเห็นปั๊บนึกภาพออก เป็นอย่างนี้เอง ที่สิ่งที่ผมอยากให้อาจารย์ทำ **เมื่อเลือกแนวโน้ม ๔ แนวโน้มด้านบวก และ ๔ แนวโน้มด้านลบ ก็ขอให้แต่ละท่านบอกหน่อยว่า มีเหตุผลอะไรถึงเลือกเอา ๔ แนวโน้มนี้ท่านมีเหตุผลอะไร มองเห็นอะไร ท่านห่วงอะไร** ถ้าใครถามท่าน ท่านอธิบายได้ว่าทำไมเลือกเอาแนวโน้มนี้ เพราะการมองเห็นแนวโน้มทำให้เราเตรียมตัวปรับตัวได้ โลกมันเปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก การที่โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลง ทำให้เราเตรียมตัวเตรียมใจ เตรียมทำงานหลายๆ เรื่องได้ดี ทั้งในเรื่องการเรียนการสอน ทั้งในเรื่องชีวิตตนเองด้วย

ตอนนี้ท่านนั่งคิดโรงเรียน ท่านลองครุ่นคิดของตัวเอง อาจารย์ไม่ต้องห่วงว่าจะผิดหรือถูก อาศัยการอ่านการดูการประเมินการเฝ้าดูเห็นทั้งด้านบวกที่เป็นโอกาสที่เราต้องช่วงชิง เห็นทั้งด้านลบที่ต้องป้องกัน แล้วจะคอยดูว่ามันจะเกิดอะไร ความแม่นยำเป็นเรื่องรอง แต่ความมีเหตุผลเป็นเรื่องสำคัญทำไมถึงเลือก

ผู้เข้าร่วมแต่ละท่านครุ่นคิดแนวโน้มด้านบวกและแนวโน้มด้านลบ

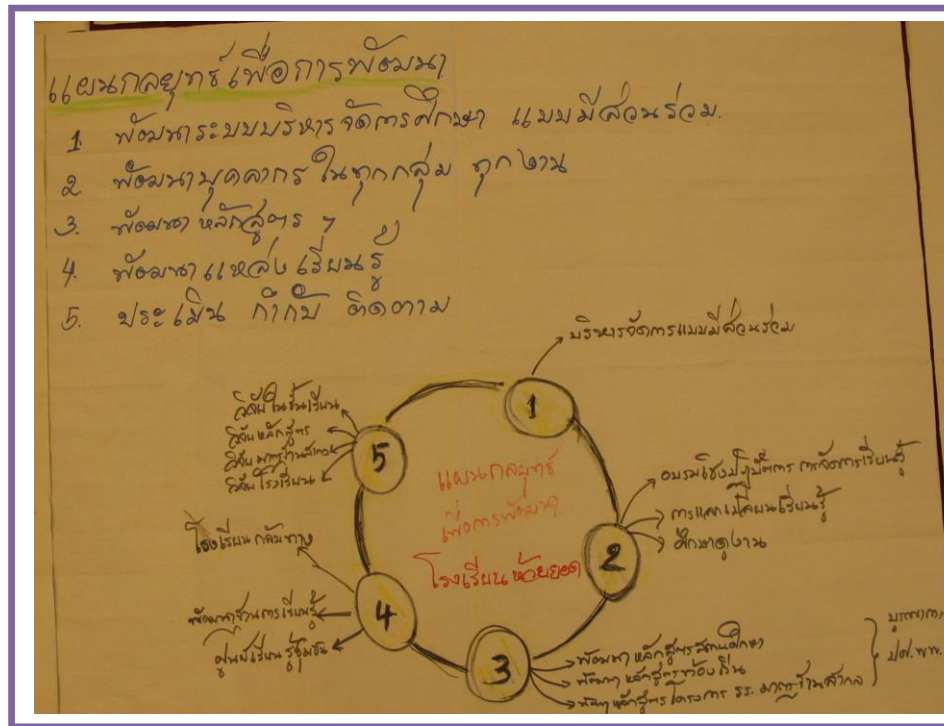
อ.ชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์: หัวใจของแบบฝึกหัดนี้คือ มันอยู่ที่การมองไปข้างหน้าเตรียมตัวเตรียมใจรับมือ อันไหนเป็นอันตราย อันไหนเป็นโอกาส เตรียมอะไร เตรียมตัวให้นักเรียนของเรารับมือกับสิ่งเหล่านี้ แล้วผมเชื่อว่า แต่ละพื้นที่จะมีน้ำหนักของกระแสอาชญากรรมมากกระทบไม่เท่ากัน ผมไม่พูดถึงกระแสความเห่อ ชักธงอาเซียน ผมไม่พูดถึงความเห่อ แต่เป็นชีวิตจริงที่ต้องเผชิญ ทำไมผมต้องพูดเรื่องนี้ ผมเคยอยู่ในเยอรมัน ๑๑ ปี กลับมาตอนอายุ ๒๙ เยอรมันเป็นประเทศที่อยู่ตรงกลางของยุโรป ไม่นับอังกฤษ ก็รบกันมานานกับฝรั่งเศส ฝรั่งเศสออกก็มีโปแลนด์ เชค รัฐเซีย ก็รบกันมาเรื่อย ทางใต้ก็อิตาลี เหนือก็สวีเดน มีอะไรเปลี่ยนแปลงในโลก เยอรมันก็จะถูกกระทบ หลังสงครามเย็น เมื่อกำแพงเบอร์ลินหลายมีคนทะลักเข้ามาในเยอรมันเยอะหลากหลายรูปแบบ เยอรมันอาศัยการคาดคะเนไปข้างหน้า และมีการปรับตัวได้ดีในหลายๆ เรื่อง ไม่เหมือนกับบางประเทศที่ปรับตัวไม่ได้ดีก็จะมีปัญหาการมองไปข้างหน้าคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ปรับตัวป้องกันด้านที่เป็นภัยคุกคามและใช้ด้านบวกให้เป็นประโยชน์เป็นเรื่องสำคัญ

ผมอยากให้อาจารย์แต่ละท่านเล่าแนวโน้มของตัวเองให้เพื่อนฟัง ว่าแนวโน้มด้านบวก ๔ แนวโน้ม เหตุผลที่เลือกเป็น ๔ แนวโน้มสำคัญคืออะไร คาดคะเนจากอะไร แนวโน้มด้านลบมีเหตุผลอย่างไร ทำไมเลือกตรงนี้ เล่าทีละคน หลังจากครบ ๔ คนแล้ว ก็ให้สรุปร่วมกันว่า แนวโน้มที่คิดว่าเป็นแนวโน้มที่น่าสนใจ น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนของเรามีแนวโน้มอะไรบ้าง หรือแนวโน้มในการบริหารโรงเรียนที่จะต้องเตรียมตัวมีอะไรบ้าง เลือกมาจาก ๑๒ แนวโน้ม อาจจะเลือกมา เป็นแนวโน้มด้านบวก ๕ แนวโน้ม แนวโน้มด้านลบ ๕ แนวโน้ม ได้เรียบร้อยแล้วคุยกันว่าเราจะต้องเตรียมวางแผนอะไรบ้าง เพื่อช่วงชิงด้านบวก และป้องกันด้านลบ เราต้องเตรียมวางแผนอะไรบ้างในการเรียนการสอน การสร้างหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร การบริหาร เป็นเรื่องที่แต่ละโรงเรียนต้องคิดเอง ว่าจะต้องเตรียมตัวอย่างไรบ้าง

ผู้เข้าร่วมแต่ละโรงเรียนวิเคราะห์ แนวโน้มด้านบวกและแนวโน้มด้านลบ
และผู้เข้าร่วม shopping idea ผลงานแนวโน้มของโรงเรียน

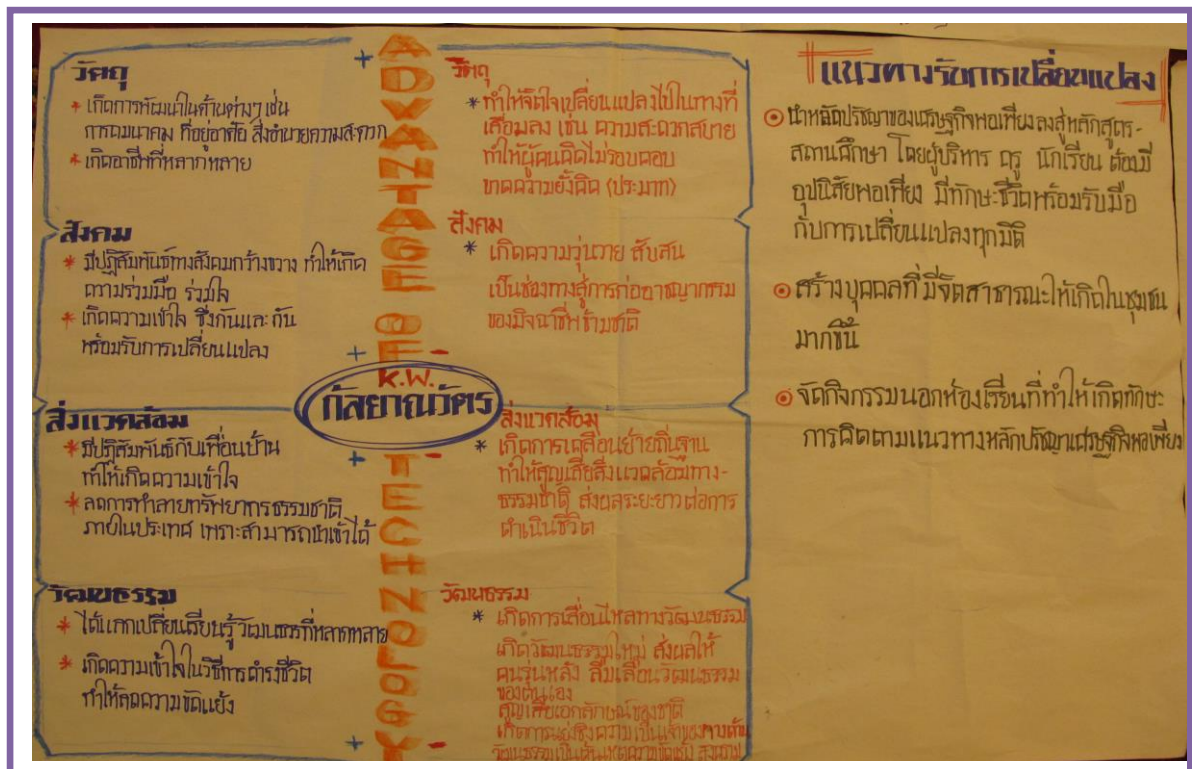
อ.ชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์: โรงเรียนช่วยยกยอครับ โรงเรียนกลับทางหมายความว่าอย่างไร

อ.จรวรรณ เย่าเจื่อง: โรงเรียนกลับทาง flipped classroom ซึ่งถ้าไปอ่านหนังสือของอาจารย์วิจารณ์ พานิช ท่านต้องการให้ครูสร้างสื่อเทคโนโลยี และเด็กใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา นักเรียนสามารถเรียนรู้ที่บ้านแล้วนำสิ่งที่เขาได้เรียนรู้มาทำงานที่โรงเรียน แต่ของโรงเรียนช่วยยกยอเราจะเน้นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะฉะนั้นเด็กเขาจะไปเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคุณพ่อคุณแม่หรือปราชญ์ท้องถิ่นแล้วเอาความรู้นั้นกลับมาทำการบ้านที่โรงเรียน

แผนกลยุทธ์ ของโรงเรียนห้วยยอด

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เข้าใจแล้วครับ ขอบคุณมาก ใครมีคำถามตรงไหนเดินดูแล้ว ใครมีคำถามตรงไหนก็เอาถามได้เลย มีบางโรงเรียนเป็นนามธรรมภาพใหญ่ๆ บางโรงเรียนเป็นรูปธรรมดี ก็เอามาเชื่อมกันก็น่าสนใจ กลยณวัตร น่าสนใจสร้างบุคลากรที่มีจิตสำนึกให้เกิดขึ้นในชุมชนมากขึ้น

ผลงานวิเคราะห์แนวโน้มของโรงเรียนกัลยาณวัตร

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: หลังจากที่เดินๆ ดู สิ่งหนึ่งที่ผมว่าน่าสนใจ คือ **เดี๋ยวนี้สิ่งที่ เป็นข้อมูลความรู้หาไม่ยาก** เข้า google, Wikipedia ก็หาได้ **แทบไม่ต้องการครู** แต่สิ่งที่ผมคิดว่าจะเป็นเรื่องใหญ่คือ**ความเป็นมนุษย์** หลายๆ โรงเรียนอาจจะเขียนไม่เหมือนกัน ความเป็นมนุษย์จะเป็นเรื่องใหญ่ในอนาคต คนรุ่นเราอยู่ในครอบครัวใหญ่ การเติบโต การอบรมอุปนิสัย ถูกสร้างมาจากครอบครัวใหญ่ วิธีเข้าหาผู้ใหญ่ จะพูดจา จะเกรงใจคน แต่คนรุ่นใหม่อยู่ในเมืองใหญ่ ต่างคนต่างอยู่ ความสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อมนุษย์จะขาดเท่าที่สังเกต ครอบครัวจะเล็กลง เด็กอยู่กับทีวี อยู่กับตัวเอง แล้วพ่อแม่ตามใจลูกน่าดู ปฏิสัมพันธ์กับสังคม ที่เรียกว่า social intelligence เด็กจะขาด เมื่อตอนเราเป็นเด็ก สิ่งที่เราอยากคือความรู้ แต่สิ่งที่เรามีคือ อุปนิสัยใจคอ มีต้นทุนทางสังคม มีญาติพี่น้อง สมัยนี้ความรู้หาไม่ยาก ถ้าใจอยากจะเรียน มีเด็กหลายคนเก่งๆ ไม่เรียนหนังสือ เขาบอก “โรงเรียนสอนไม่ได้เรื่อง” ออกเลย เรียนด้วยตัวเองก็ได้ เพราะเทคโนโลยีให้ได้หมด แต่บุคลิกความเป็นมนุษย์ ความแข็งแกร่งทางจิตใจ และมนุษย์สัมพันธ์มันอ่อนลง

ทีนี้สิ่งที่ผมสนใจ คือ ถ้าเราจะสอนเด็กให้มีความเป็นมนุษย์มากขึ้นจะสอนอย่างไร เหมือนอย่างพี่น้องๆ พูดว่า ต้องเข้าไปอยู่ในหัวใจจะต้องทำอย่างไร... มันขัดแย้งกันไม่ได้ มันควรมีเทคนิคอย่างไร มีบางโรงเรียนที่น่าสนใจ ไปกับชุมชน ไปกับปราชญ์ชาวบ้าน ไปกับพระ ไปกับผู้ใหญ่ อันนี้น่าสนใจ ผมไม่คิดว่า โรงเรียนจะรับมือกับสถานการณ์ที่เรื้อยวราวดได้ ชุมชนก็มีส่วนบ่มเพาะนิสัยเด็ก พ่อแม่ก็เป็นส่วนสำคัญ

เพราะฉะนั้น **สิ่งที่ท้าทายคือว่า แต่ละโรงเรียนจะสามารถเป็นเครือข่ายพ่อแม่ เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน เครือข่ายชุมชนได้อย่างไร** เพราะผมไม่คิดว่าโรงเรียนจะหล่อหลอมได้ทั้งหมด มันเกินกำลังครู... ไม่รู้ว่าจริงไม่จริง อันนี้พิจารณาจากภายนอก เพราะดูจากสมัยเราเป็นเด็ก ความเป็นคนของเราหล่อหลอมมาจากพ่อแม่ ญาติ พี่น้อง ปู่ย่า ตายาย สร้างนิสัย แต่ครูให้ความรู้ และครูบางคนสร้างนิสัยบางอย่าง โจทย์ที่อาจารย์ทำน่าสนใจ ผมว่ามันมีอะไรหลายอย่างที่ท้าทาย ไม่ทราบว่าอาจารย์มีความเห็นอย่างไร พอดูสิ่งที่เพื่อนๆ ทำ แล้วตนเองได้ประเมินอนาคต ซึ่งอาจมีทั้งบวกและลบ แบบฝึกหัดนี้มีประโยชน์อย่างไรบ้างไหม

อ.สุรินทร์ ตาหลวงมาตร: มีประโยชน์มาก อย่างน้อยจะได้เตรียมรับมือกับหลายเหตุการณ์จากที่หลายๆ ท่านทำมา เห็นหลายมุมมองที่น่ากลัว ที่เหมือนกันคือเรื่องของวัฒนธรรม และเทคโนโลยี ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนที่แตกต่างเช่น จะมีการแข่งขันทางด้านตลาด ส่งผลต่อการก้าวกระโดด หมายความว่ามุ่งเรียนเพื่อเอาชนะ ตัวเพื่อแข่งขัน

อ.มัทนิ สิมะ: ถ้าอาเขียนเข้ามา หนูมองว่าอย่างไรเขาก็ต้องเข้ามา เราห้ามเขาไม่ได้ เราต้องป้องกันและตามให้ทัน เช่น ลูกศิษย์เขาอาจจะดี้อ อาจจะใช้เทคโนโลยีในทางลบ เราไปห้ามเขาไม่ได้ สิ่งที่เราทำได้คือ ต้องส่งสอนให้ความรู้ เขาให้ตระหนักว่าใช้ให้ถูกต้อง ให้เขาวิเคราะห์เป็น ครูก็ไม่ควรหยุดนิ่ง ครูต้องตามเขาให้ทันด้วย

อ.บัญญัติ สมชอบ: เราในฐานะนักการศึกษาต้องเตรียมเด็กให้รู้เท่าทันของกระแสความเปลี่ยนแปลง เราไม่สามารถทานกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกที่เข้มแข็งกว่า เราต้องสอนให้เด็กซึมซับในเรื่องของการแยกแยะความรู้แนวคิดของในหลวงที่สอนให้เราคิดวิเคราะห์ โดยที่ต้องอาศัยเรื่องความพอเพียง โดยเฉพาะเงื่อนไขความรู้ ให้เด็กรู้จัก รู้ลึกอย่างถ่องแท้ เวลามีปัญหาเขาจะสู้ได้ ไม่ใช่มีแค่ความโลภ ความไม่เพียงพอ เป็นหน้าที่ของเรา

อ.กัญพินา เชื้อมชิต: การที่ทำการกิจกรรมครั้งนี้ น้องเขาก็คิดโอกาสที่จะเกิดขึ้นในโรงเรียนว่ามีอะไรบ้าง แล้วด้านลบจะเกิดอะไร เรานั่งมองน้องคิด พอมาถึงตนเอง ก็บอกน้องว่า “พี่ไม่ได้มองโรงเรียนเลย พี่มองภาพรวมของประเทศ สิ่งที่เราเห็นในปัจจุบันที่เห็นอะไรกับเด็กไทย ส่วนหนึ่งคือ เห็นสภาพเหมือนเป็นสงครามแย่งชิงแผ่นดิน แต่ไม่ใช่แย่งชิง

แผ่นดินโดยการสู้รบ เห็นคนต่างชาติแก่ๆ มาปลูกบ้านสวยๆ ใกล้โรงเรียนเราเยอะแยะเลย แล้วก็มีภรรยาคนไทย และมีผลผลิตออกมาคือลูกครึ่ง ก็ไม่แน่ใจว่าเด็กลูกครึ่งสติปัญญาจะดีไหมเพราะพ่อแก่แล้ว” นั่นคือสิ่งที่มอง เรามองภาพรวมของสังคม ขณะที่น้องมองภาพรวมโรงเรียน แต่เราสามารถเชื่อมโยงกันได้ เสร็จแล้วเรามาดูสิ่งที่เป็นด้านบวกว่าเราจะเตรียมพร้อมอะไร สิ่งที่เป็นด้านบวกเราจะต้องเสริมอะไรเข้าไปอีก แต่สิ่งที่เป็นด้านลบ ก็มีความเชื่ออยู่อย่างว่า ในวิกฤตนั้นจะมีโอกาส เราต้องปรับวิกฤตเป็นโอกาสให้ได้ พอมาคุยของเพื่อน เราก็ได้อะไรเพิ่มขึ้นจากแต่ละโรงเรียน อาจมองอะไรต่างจากเรา ความรู้แต่ละจุดมีความหมายของมันและเป็นสิ่งที่ดี ถ้าถามตรงนี้มีประโยชน์ ก็เป็นประโยชน์ ดิฉันติดใจตั้งแต่เมื่อวาน ที่อาจารย์ให้บัณฑิตนํ้ามนว่าจะเอาไปให้ครูในโรงเรียนนั้น

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ถ้าจะให้สนุกลองเปลี่ยนเป็นसानทางมะพร้าว ทำหยวกกล้วยก็ได้ แทงกล้วยก็ได้ เพราะงานบางอย่างเป็นงานศิลปะโบราณจะสามารถฟื้นได้ และผมคิดว่าในอนาคตงานที่เป็นงานฝีมือยังขายได้เสมอ เห็นแนวโน้มใหม่ ลูกคนมีสตางค์จำนวนไม่น้อยมาเป็น chef ร้านอาหาร เปิดร้านอาหาร เมื่อก่อนใครเรียนจบแล้วมาเป็นพ่อครัว บ้าแล้ว แต่ตอนนี้มันไถ่ซะ ร้านดังๆ เขาจะมี signature คือ อาหารจานเด็ดของ chef รสนิยมของโลกเปลี่ยนแปลงไปพอสมควร แล้วอาหารไทยติดอันดับโลก ทั้งรสชาติ ในแง่ของดีต่อสุขภาพเพราะมีสมุนไพรเยอะ แต่ว่าไม่แน่ใจว่า ทางโรงเรียนจะสามารถทำให้เห็นตรงนี้ไหม เราอย่าคิดว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านมันเป็นนามธรรมนะ มันอยู่ที่เราเอามาเชื่อมกับการ design อย่างไร life style และความภูมิใจอย่างไร ผมว่าสิ่งสำคัญหนึ่งสำหรับเด็กคือ ความภูมิใจ อาชีพอะไรก็ได้ที่เขาทำแล้วภูมิใจ เขาเห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์

ผมมองเห็น trend ของคนรุ่นใหม่จะใกล้ๆ กัน เพียงแต่แต่ละชาติมันจะมีบุคลิกของมันอยู่ เช่น เมื่อ ๒ ปีที่แล้วมีโอกาสไปสอนที่เยอรมัน ๓ เดือน ผมพบว่า เด็กเยอรมันรุ่นนี้เขาไม่เหมือนนักศึกษาเยอรมันรุ่นผม เขามีสมาธิในการเรียนน้อยลง ระหว่างฟังไปเรียนไปก็ดูมือถือไปด้วย ครูมหาวิทยาลัยก็บ่นนักศึกษารุ่นใหม่ แต่ที่เหมือนกันอีกอย่างหนึ่งคือ ความคิดสร้างสรรค์เก่ง เด็กรุ่นใหม่ไม่ว่าชาติไหนจะมีหัวพลิกแพลงเรื่องความคิดสร้างสรรค์ แต่สมาธิสั้นกว่าเดิม และน้ำอดน้ำทนไม่เหมือนเดิมเท่าไร นักเรียนเยอรมันยังมีน้ำอดน้ำทนเหมือนเดิมเพราะเป็นบุคลิกของชาติที่ฝังลึก แต่หลายชาติ โดยเฉพาะประเทศไทย เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยมีน้ำอดน้ำทนนะ ความอดทนน้อยลง อาจจะถูก spoil ไม่ทำงานบ้านเลย ภูพื้นไม่เป็นทั้งที่มีมือบ รุ่นผมต้องลงลุย ลงเช็ดพื้นเอง บ้านไม้ต้องลงเทียนไข พอไม่ได้ใช้มือทำงานก็ทำอย่างอื่นไม่ค่อยเป็น บางคนอาจเริ่มทำเป็นตอนอยู่เมื่องนอก อยากกินอาหารไทยต้องทำกับข้าวกินเอง ก็เริ่มทำเป็น สิ่งที่ผมชวนคุยที่น่าสนใจคือ แนวโน้มบางอย่างเป็นกระแสแนวโน้มนิยมของโลก คนรุ่นนี้หัวคิดของเขาเรื่องความคิดสร้างสรรค์เขาจะเก่งแทบทั้งโลก เพราะเทคโนโลยีเอื้อ สิ่งที่สำคัญขนาดคือความอดทน แล้วผมไม่แน่ใจเรื่องจิตอาสา มนุษย์สัมพันธ์ ความสัมพันธ์ในชุมชนอาจจะลดน้อยลงกว่าเดิม ยกเว้นมีไม่กี่ชาติที่ยังรักษาสิ่งที่เรียกว่า social intelligence ไว้ได้ ทำไมผมคุยเรื่องนี้ เพราะผมไม่เชื่อว่า สังคมในโลกจะเจริญได้ถ้ามนุษย์ต่างคนต่างอยู่

หรือเพราะผมอายุเท่านี้ อาจารย์อายุขนาดนี้ เราโตมาจากสังคมที่เกื้อกูลกัน เราจึงโหยหา ผมไปดูในต่างประเทศ สังคมที่ช่วยเหลือกัน พวกคนสวีเดน คนเดนมาร์ก ถึงแม้ไม่อบอุ่นต่อกันและกันเหมือนคนไทย แต่เขามีสำนึกในหน้าที่พลเมืองสูง อะไรที่เป็นของส่วนรวม อะไรที่เป็นงานส่วนรวมเขาจะรับผิดชอบเขาจะทำ ซึ่งหลายๆ มันหายไปพอสมควร ผมว่าสิ่งที่ทำหายมาก อย่างที่หลายๆ โรงเรียนเขียนถึงการพยายามเชื่อมเครือข่ายกระบวนการสร้างเยาวชน นอกจากการเรียนการสอนแล้ว ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ชุมชนมีส่วนร่วมด้วย

ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เรื่องที่ ๒ ผมเชื่อว่าโลกยังต้องการความมั่นคงทางอาหาร การเกษตรที่มีคุณภาพยังเป็นโอกาสอยู่ แล้วงานฝีมือที่มีคุณภาพยังทำรายได้อยู่ ตอนนี้มันเป็นแนวโน้มทั่วโลกว่า พวกเรียนหนังสือจบปริญญาหางานทำไม่ค่อยได้ ผมได้คุยกับเพื่อน เขาเล่าให้ฟังว่ามีนักเรียนชาวเยอรมัน เรียนจบทางด้านสถาปัตยกรรมมา ๓ ปีแล้ว เป็นเด็กเก่งด้วย ออกแบบเก่ง แต่ว่างงานไม่มีงานทำ ๓ ปีแล้ว ไปทำงานรับเลี้ยงเด็ก คอยรับเลี้ยงเด็กเป็นจ๊อบๆ ไป ตกลงงานขนาดนี้ เป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก สเปน กรีซ คนเด็กรุ่นใหม่ตกงานเกือบ ๕๐ เปอร์เซนต์ เพราะเรียนสูงเข้ามหาวิทยาลัยไม่สามารถประกอบอาชีพของตนเองได้ หวังการจ้างงาน แต่เมื่อเศรษฐกิจไม่ดี ก็ไม่มีการจ้างงาน เป็นเรื่องที่ต้องคุยเรื่องนี้ เพราะโรงเรียนของอาจารย์ส่วนมากเป็นโรงเรียนอยู่ต่างจังหวัดมันยังสัมผัสกับดิน สัมผัสกับรากของแผ่นดิน จะดูแลทิศทางอย่างไร อย่างมั่นใจว่าเศรษฐกิจโลกจะดีตลอดไป ทำอย่างไรสร้างคนให้อยู่รอดได้ท่ามกลางความผันผวนของเศรษฐกิจที่พลิกผัน ผมคิดว่าต่อไปการผลิตเด็กมาเป็นลูกจ้างเขามันจะไม่ใช่อีกแล้ว ลูกจ้างในบริษัท เด็กเสิร์ฟในโรงแรม ผมไม่แน่ใจ มันน่าจะวางรากฐานอะไรให้เด็กมีความสามารถเป็นผู้ประกอบการเล็กๆ ที่สามารถยืนอยู่ได้ หรือเปล่า ถ้าทำแบบนี้ต้องเป็นคนมีคุณภาพละเมียดละไมในบางเรื่อง มีบางคนขายกล้วยหอมทอด รายได้วันละ ๓,๐๐๐ บาท ชงชาขายรายได้วันละ ๑,๐๐๐ บาท เขาไม่สนใจปริญญา ผมว่ามันเป็นความท้าทาย มันมีหลายอย่างในโลกเริ่มเปลี่ยน สิ่งที่เราจะเผชิญในอีก ๕ ปีข้างหน้า ความผันผวนทางเศรษฐกิจสูง เด็กประถมอาจจะยังไม่รู้สึก แต่เด็กมัธยมเราเตรียมตัวให้เด็กได้สำหรับเรื่องพวกนี้ ไม่แน่ใจเป็นการชวนคุยกัน หลังจากดูเรื่องราวต่างๆ ทั่วโลกที่มีผลกระทบต่อกันและกัน

ผมยังคิดอยู่เรื่องอาเซียน ตอนนี้ถ้าเราไปประเทศเพื่อนบ้าน เขมร พม่า เขารู้ว่าเราพูดอะไร แต่เราไม่รู้ว่าเขาพูดอะไร เขารู้เขารู้เรา แต่เราไม่รู้เขา แล้วต่อไปจะเป็นอย่างไร มันมาจากไหน มันถูกสั่งสมมาจากความภาคภูมิใจสูงที่เราไม่เป็นเมืองขึ้นใคร เราก็จะ look down เพื่อนบ้าน แต่ผมว่าต่อไปสถานการณ์จะเปลี่ยน เราจะมองเขาแบบนั้นไม่ได้อีกแล้ว และต่อไปสิ่งที่ต้องระวัง พวกประเทศเหล่านี้โดยเฉพาะเขมร คนหนุ่มคนสาวเยอะมาก ประชากรเขมรอาจจะประมาณ ๑๕-๑๖ ล้านคน เกือบ ๑๐ ล้านคนเป็นคนหนุ่มคนสาว นั่นหมายถึงแรงงานทางการผลิตสูง ของเราไม่กี่ปีข้างหน้าคนแก่จะมากขึ้นเรื่อยๆ คนแก่มันเกี่ยวข้องกับการผลิตของประเทศ ประเทศญี่ปุ่นที่ตกลงเรื่อยๆ เพราะเป็นสังคมคนแก่ ไม่แน่ใจว่าถึง ๕๐ เปอร์เซนต์หรือยัง ไม่มีทางที่จะทำการผลิตได้เหมือนเดิมนอกจากใช้ปัญญา

เมื่อหลาย ๑๐ ปีก่อน เราเคยพูดถึงเรื่องลูกมากจะยากจน แต่ปัจจุบันประเทศที่พุ่งไปข้างหน้า คือประเทศที่มีประชากรมาก ผมไม่เคยนึกเลยเวลาอ่านหนังสือเศรษฐกิจ เขาบอกว่าต่อไปประเทศบังคลาเทศจะเป็นประเทศที่รวยขึ้นกว่าเดิม เพราะบังคลาเทศมีคนเกือบ ๒๐๐ ล้านคน แล้วอายุน้อยเยอะมากเลย แรงงานราคาถูก ฟิలిปปินส์เมื่อประมาณ ๒๐ ปีมาแล้วล้าหลังจนกว่าไทย แต่ต่อไปไม่แน่เพราะฟิลิปปินส์เขามีวัยรุ่นเยอะ เขาอาจเติบโต มีกำลังซื้อเยอะ แต่ของเรากำลังซื้ออาจจะถดถอย ที่เล่าให้ฟังแนวโน้มทั้งหลายมีอะไรเริ่มเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ขอให้เราจับตาดูให้ดี สิ่งใหม่ๆ ไม่มีวันพื้นกลับ คือ อายุ มันมากขึ้นเรื่อยๆ สังคมไทยจะเปลี่ยนไป เด็กรุ่นใหม่เขาจะมองผู้สูงอายุอย่างไร เขาจะปฏิบัติต่อพ่อแม่ต่อครอบครัวอย่างไร และ ๒ ผมไม่แน่ใจว่า ระบบรัฐสวัสดิการของไทยจะดีพอไหม พวกอาจารย์อาจจะคิดว่าโชคดีที่เป็นข้าราชการ แต่ไม่แน่ว่าเงินทองที่เราเคยมั่นใจ ต่อไปอาจไม่มั่นใจแล้วก็ได้ สิ่งที่น่าสนใจคือ กระบวนการต่างๆ ในอนาคตมันต้องผลักดันที่ตัวบุคคล หมายความว่า ดูแลรับผิดชอบตนเอง ดูแลสุขภาพตนเองให้ดี ครอบครัวต้องดูแลซึ่งกันและกัน ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้ดี เพราะว่าการเจ็บ

ใช้ได้ป่วยในโลกสมัยใหม่มันแพงมหาศาล ป่วยไปสักคนทั้งครอบครัวแทบหมด เพราะฉะนั้น การดูแลซึ่งกันและกัน ให้กำลังใจ ให้ร่างกายมีสุขภาพดีมีความหมายมาก และ ๒ ผมไม่คิดว่ารัฐสวัสดิการของไทยจะแข็งแกร่ง ดังนั้น สิ่งที่ต้องเติมคือ สวัสดิการสังคม สวัสดิการชุมชน งานที่หลากหลาย โรงเรียนพูดถึงมันมีความหมาย โรงเรียนคงจะไม่ใช่แค่สอนหนังสือ อบรมเด็ก แล้วละ แต่เป็นมากกว่านั้น เป็นศูนย์เชื่อมโยงศักยภาพของชุมชนเข้าด้วยกัน หลังจากนั้น ต้องดูแลซึ่งกันและกัน ถึงแม้อาจารย์จะเกษียณไปแล้วก็ตาม เพราะฉะนั้น การวางรากฐานแบบนี้มันน่าสนใจ ที่ต้องเตรียมพร้อมรับมือกับอนาคต

อีกด้านหนึ่งอยากบอกว่า สังคมไทยเมื่ออนาคตสุขภาพอนามัยเป็นเรื่องใหญ่ของคนจำนวนมากในโลก โดยเฉพาะประเทศที่มีผู้สูงอายุเยอะ และค่ายาแพง สมุนไพรจะมีความหมายขึ้นมา การดูแลรักษาพยาบาลแบบโบราณจะมีความหมายขึ้นมา การที่สอนเด็กฝึกเด็กให้มีความสามารถมีความรู้เรื่องเหล่านี้ ไม่มีใครปฏิเสธได้ ไม่ใช่ว่าเขาแต่การดูแลรักษาพยาบาลสมัยใหม่ จริงเท็จแค่ไหนลองพิจารณาดู เรื่องพวกนี้น่าสนใจ สิ่งที่เคยเป็นอาชีพที่โก้ เท่ต่อไปอาจจะยากขึ้น มีไม่กี่คนจะไต่อันดับขึ้นไปทำได้ แต่อาชีพทั่วๆ ไป คนทั่วๆ ไปที่ดูแลตนเองได้ จัดการตนเองได้ ประกอบอาชีพได้ แล้วไม่เป็นภาระของสังคมอาจสำคัญกว่าก็ได้ ที่อาจารย์บอกว่าตั้งใจคติให้เด็กมีค่านิยมที่ถูกต้องกับอนาคตชีวิตข้างหน้าจะเป็นเรื่องสำคัญสำหรับโรงเรียน และผมคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงจะมีบทบาท มันอยู่ท่ามกลางโลกที่ผันผวน เศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้คนไม่ประมาท และ balance ตนเองได้ดี มีกิจกรรมที่ถูกต้อง รู้จักประกอบสัมมาอาชีพที่อาจจะดูไม่โก้หรูหาแต่ดูแลตนเองได้ ดูแลครอบครัวได้ นี่เป็นข้อคิดที่อยากแลกเปลี่ยน

สิ่งที่อาจารย์ทำไว้ผมว่ามันมีอะไรน่าสนใจ ลองค้นคว้าต่อ โลกไม่มีวันเหมือนเดิมอีกแล้ว ขึ้นอยู่กับว่าประเทศไหนตื่นก่อนกันก็จะพาตนเองรอดไปได้ ผมคิดว่าโรงเรียนกับชุมชนเป็นตัวสำคัญ หรือแม้กระทั่ง วัด โบสถ์จะมีความสำคัญเชื่อมสิ่งเหล่านี้เข้าด้วยกัน พวกหน่วยเล็กๆ เช่น สถาบันโรงเรียน สถาบันชุมชน สถาบันวัด มัสยิด โบสถ์ และครอบครัว จะเป็นหน่วยที่จะมีความหมายในอนาคตมากกว่า นี่เป็นสิ่งที่ผมเห็นแนวโน้มในอนาคต

วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๖

ทบทวนความรู้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เรามาทบทวนความรู้กันอีกทีสั้นๆ เราเริ่มต้นด้วยการฝึกทำ time line ซึ่งเห็นความสำเร็จ เห็นความรู้ที่ใช้ ทั้งความรู้ที่จับต้องได้ explicit knowledge และความรู้ที่ฝังลึก tacit knowledge เราพบว่ากุญแจที่สำคัญ เวลาครูเล่าเองจะมี tacit knowledge เป็นทักษะของครูแต่ละคนที่จะพลิกแพลง มีวิธีเล่าในวิชาต่างๆ เห็นความสำเร็จ และเราคลี่คลายอุปสรรคไปอย่างไร ใช้ความรู้และทักษะ แนนอนเราไม่ได้แก้ไขปัญหาก็ทุกอย่าง เพราะบางเรื่องใหญ่เกินพวกเรา บางที่เป็นเรื่องของระบบ ของกระทรวงเองที่กีดทับพวกท่านอีกชั้นหนึ่ง ท่านอาจมีงานเยอะหลายเรื่อง ฉะนั้นการที่จะมาจดจ่อกับเศรษฐกิจพอเพียงเรื่องเดียวมันไม่ง่าย มีงานหลายอย่างต้องทำ นี่ก็เป็นเรื่องที่เราเข้าใจและพยายามปรับเท่าที่จะทำได้

ต่อมาเราเรียนรู้ เรื่อง I we it เมื่อวานเราเห็นการพูดคุยในกลุ่มเล็กก็ดี เวทีเสวนาข้างหน้าก็ดี เราจะพบว่ากุญแจสำคัญคือ we ความสัมพันธ์ระหว่างคนทำงานด้วยกัน แล้ว we มันเกิดขึ้นได้เพราะ I แต่ละคนมี meaning ฟังครูรุ่นเด็ก generation ๓ เขาบอกว่า “ถ้า ผอ.ได้มาอยู่กลางใจหนู เต็มที่เลย” เพราะคนรุ่นใหม่ก็มีวิถีคิดของเขา วิธีการมองโลก วิธีการเข้าใจของเขา มันในแต่ละยุคแต่ละสมัย มันถูกสร้างขึ้นไม่เหมือนกัน กุญแจของเศรษฐกิจพอเพียงคือ ระเบิดจากภายใน ภาษาอังกฤษบอกว่า inner path เดินภายใน มนุษย์ต่างกันที่ภายใน สภาวะจิตภายใน ตาใน ใจที่อยู่ข้างใน ตรงนี้ต้องอาศัยวิธีการที่การสื่อสารบังคับกันไม่ได้ มันต้องมีอุปบาย มีกระบวนการ มีวิธีการ เราก็คือว่าแม้กระทั่งครูด้วยกัน ครูภาษาไทย ครูประวัติศาสตร์ ครูวิทยาศาสตร์ มีสไตล์การรับรู้ การคิดไม่เหมือนกัน ครูสายสังคมอาจจะคล้ายๆ กัน ครูวิทยาศาสตร์ก็จะเป็นอีกสไตล์หนึ่ง แม้พวกวิทยาศาสตร์ด้วยกันเอง ผมค้นพบว่าอาชีพ วิศวเคมี วิศวเครื่องกล วิศวไฟฟ้า ก็คิดไม่เหมือนกันเวลาไปทำ training พวกวิศวเคมีก็คิดอย่าง มีบุคลิกอย่างหนึ่ง วิศวเครื่องกลก็มีบุคลิกอีกอย่าง ดังนั้น ความละเอียดอ่อนที่จะเข้าถึงใจของคนต้องอาศัยการฟังที่ดีและสังเกตที่ดี และรู้ว่าจะพูดกับคนนี้อย่างไร จะพูดกับคนนั้นอย่างไร มันไม่มีรูปแบบที่เป๊ะ ๑๐๐% ต้องจูนเข้าหากันตลอดเวลา นี่เป็นทักษะสำคัญ

อันที่ ๒ เราพบว่า ตัวผอ. ไม่ต้องทำอะไรมาก ให้กำลังใจเด็ก รักษาวิสัยทัศน์ให้เหมือนเดิม เพราะทีมแกนนำเป็นตัวขับเคลื่อน เพราะผอ.ต้องย้ายไปเรื่อย ผอ.คอยมาให้กำลังใจ ช่วยให้ข้อคิด หรือช่วยชี้แนะทิศทางก็พอ ที่เหลือพวกทีมครู พวกแกนนำ นักเรียนเขาทำเองได้ เป็นตัว we แล้ว it จะมาเอง

สุดท้ายเมื่อวานเราเรียนเรื่องแนวโน้มอนาคตที่จะมาเผชิญ เราต้องเตรียมไปรับข้างหน้า ดังนั้น สิ่งที่เราทำกันนี้ ที่เราทำเห็นอดีต ปัจจุบัน อนาคต และเตรียมรับมือกันอย่างไร เพราะเรารู้ว่าอนาคตข้างหน้ามันจะไม่ง่าย สำหรับการศึกษาเลย เพราะว่าในระยะ ๒๐ ปีมานี้เราไม่ได้มาศึกษาทบทวนเรื่องนี้ให้ดี ปล่อยมันไปเรื่อยๆ

เพราะฉะนั้นการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ ซึ่งว่าไปแล้วมันก็มีไม่กี่ชาติในโลกที่ปรับตัวได้เร็ว ส่วนการศึกษาในเมืองไทยที่น่าสนใจมันมีความท้าทายจากข้างนอก ทำลายจากข้างนอกคืออะไร ครูไม่สามารถตอบสนองได้เพราะระบบของกระทรวงมันค่อนข้างบิปรัด ยกเว้นมีพวกครูหัวกบฏหน่อยก็จะมีสไตล์ของตนเอง แล้วตอนนี้ผู้ปกครองก็ทำโรงเรียน

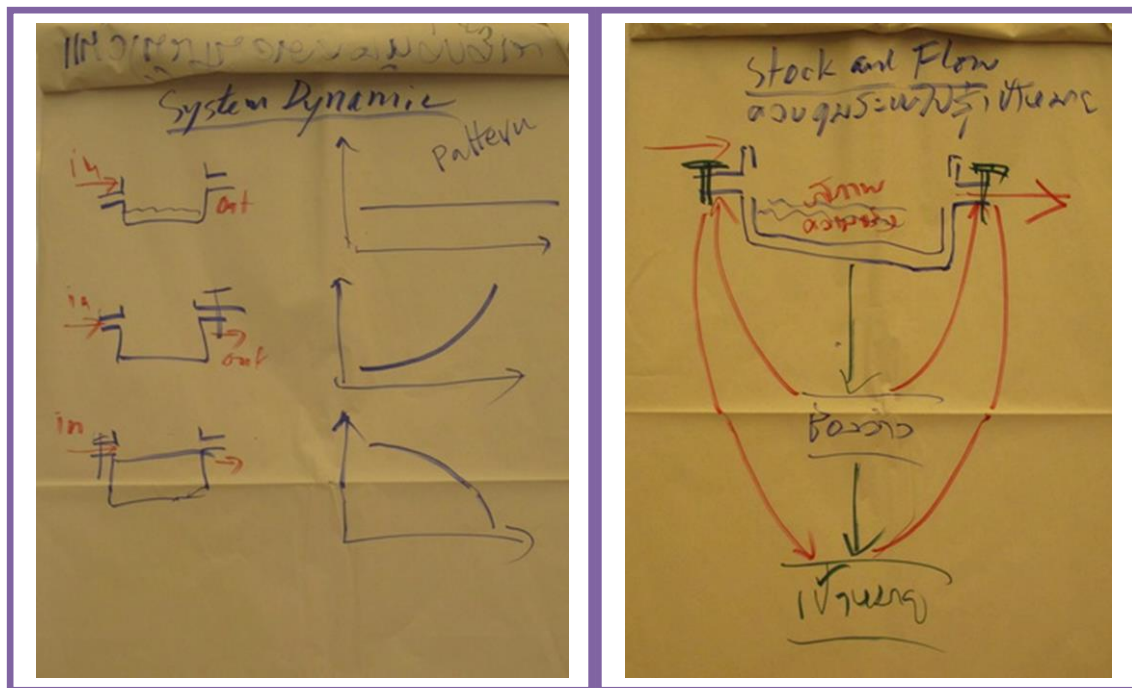
ทางเลือก โรงเรียนทางเลือกจะเกิดขึ้นเรื่อยๆ เราจะเห็นว่า supply side ฝ่ายโรงเรียนไม่รู้จะไปอย่างไรต่อ แต่ demand side ฝ่ายผู้เรียนเริ่มปรับท่าที นี่เป็นตัวท้าทายสถาบันการศึกษาในหลายๆ ที่ แต่ยังต้องใช้เวลา แม้กระทั่งระดับมหาวิทยาลัยก็ตาม พวกธุรกิจประกอบการเขามองนักศึกษาว่าแยกว่าเดิมนะ มีฝีมือไม่เท่าเดิม เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยหลายแห่งต้องปรับกระบวนการเรียนการสอนใหม่ มีมหาวิทยาลัยเอกชนเขาสร้างหลักสูตรใหม่ มหาวิทยาลัยกำลังถูกท้าทาย สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ สถาบันเก่าๆ สถาบันต่างๆ ที่เคยดำรงอยู่กำลังถูกท้าทาย วัดก็จะไม่ใช่ที่สอนธรรมะเหมือนเดิมต่อไป หลายๆ ที่มีการตั้งศาลาธรรมกันเอง โดยเฉพาะในหมู่บ้านชนชั้นกลาง จะมีการจัดที่รื้อรื้อ เชิญพระมาสอนธรรมะ แม้ชีหลายท่านเก่งมาก สอนปฏิบัติวิปัสสนา ทุกอย่างถ้าไม่ปรับตัว กำลังถูกท้าทาย निकออกใหม่ครับ... คนแต่ละรุ่นจะมีวิถีคิดของเขา แล้วเทคโนโลยีสมัยใหม่จะเอื้อต่อการออกนอกกรอบในหลายๆ เรื่อง ก็ฝากอาจารย์ไว้

มีข่าวว่าอีก ๕ ปีข้างหน้าครูจะเกษียณประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ คน เป็นตัวเลขมหาศาล มีคำถามว่า แล้วคุณจะทำจัดการกับครูรุ่นใหม่อย่างไร ต้องให้เขามีความมั่นคงมั่นใจในเส้นทางอาชีพนี้ เพราะวิชาชีพครูไม่ใช่วิชาชีพรับจ้างทำของ ผมเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ฟังเพื่อให้เห็นว่า สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเคลื่อนไม่มีวันหยุดนิ่ง เราเรียนรู้อดีต ปัจจุบันและอนาคต และเห็นว่าโลกไม่เคยหยุดนิ่งอยู่กับที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปอีก และการเปลี่ยนแปลงนี้ยังเชื่อมั่นว่าระบบทุนนิยม บริโภคนิยมก็กำลังถูกท้าทายจากพวกทางเลือกเหมือนกัน

System Dynamic

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ผมจะให้พวกคุณเรียนรู้อันหนึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของวิถีคิดกระบวนการระบบ system thinking ซึ่งมันมีหลายสไตล์ ผมจะเอาสไตล์ง่ายๆ มาใช้ ที่เรียกว่า system dynamic ระบบพลวัต

เพื่อจะได้เห็นชัดๆ เอาเรื่องอ่างน้ำในห้องน้ำมาเป็นตัวอย่างของ system dynamic และใช้ตรงนี้ในการเรียนรู้ทำแบบฝึกหัดกัน สมมุติว่าการปล่อยให้น้ำไหลเข้าในอ่าง in ปล่อยออก out ถ้าผมปล่อยให้น้ำไหลเข้าในอัตราส่วนเท่ากับน้ำไหลออก น้ำในอ่างจะเป็นอย่างไร สมมุติว่าปริมาณของท่อเท่ากัน ความเร็วการไหลของน้ำเท่ากัน น้ำในอ่างจะเป็นอย่างไร ถ้าเป็นกราฟจะเป็นเส้นกราฟระดับน้ำจะคงที่ไปเรื่อยๆ in เท่าเดิม out เท่าเดิม แต่ถ้า in เข้าเยอะๆ แล้วเราปิดก็กอน้ำออก ระดับน้ำก็จะเพิ่มขึ้น ถ้าน้ำเต็มแล้วผมปิด in และ out อย่างเดียว น้ำจะลดลง ถ้าเราอยากดูระดับน้ำ เราดูที่กราฟ ถ้าเราจับพวกนี้ได้ สถิติทั้งหลายมันจะเป็น pattern ประเภทหนึ่ง เราจับ pattern ได้ เราจะมีวิธีเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ หลายสิ่งมี pattern ที่ถ้าเราจับหลักได้เราก็พลิกแพลงได้ เราจะใช้ตัวนี้เป็นตัวเดินในการทำความเข้าใจเรื่อง system thinking ที่เป็น system dynamic เราจะเรียกมันว่า stock and flow

Stock คือ จัดเก็บ เหมือนจัดเก็บ stock แล้วปล่อยให้ไหล เริ่มต้นก็เหมือนกับเราอยู่ในอ่างน้ำ โดยแต่ละที่จะมีก๊อกน้ำหรือวาล์วเปิดปิดได้ control การไหลเข้าไหลออกของน้ำ ก๊อกน้ำในรูปมีก๊อกเดียวแต่ความเป็นจริงมีหลายก๊อกได้ เวลาเราจัดระบบ ทุกระบบจะมีเป้าหมาย เมื่อระบบระบบหนึ่งสร้างขึ้นมามันจะมีเป้าหมาย โครงการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นระบบหนึ่ง โครงการเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายชัดเจน ทุกโครงการ/ทุกระบบมีเป้าหมายชัดเจน สมมติว่าการปล่อยให้ไหลเข้าเรื่อยๆ จนถึงระดับที่ปรารถนา ระดับน้ำที่ปรารถนาในอ่างน้ำคือเป้าหมาย ถ้าเราจะอาบน้ำเปิดทั้งก๊อกน้ำร้อน ก๊อกน้ำเย็นให้ได้ตามระดับที่ปรารถนา แล้วเราจะลงไปแช่ในอ่างน้ำ เป้าหมายคือ ได้ stock ตามที่ปรารถนา

สิ่งที่เราทำคือ ตอนแรกเช็คก่อนว่าน้ำใน stock มีเท่าไร ดูก่อนว่าตรงตามเป้าหมายที่เราต้องการหรือยัง เป้าหมายต้องการให้บรรลุระดับเท่านี้ แต่ในความเป็นจริง stock คือความจริง สภาพความจริงถึงระดับไหน เพราะฉะนั้นมันจะมีช่องว่างระหว่างความจริงกับเป้าหมาย เราก็ต้องเช็คดูว่าก๊อกน้ำที่ปล่อยออกเปิดทิ้งไว้หรือเปล่า แล้วก็ไปเปิดก๊อกน้ำไหลเข้า เพื่อให้ระดับน้ำมันเพิ่มเติมขึ้น นี่คือการ control เพราะฉะนั้นรูปแบบนี้มันเป็นหัวใจของ system dynamic นี่คือการ control ควบคุมระบบไปสู่เป้าหมาย การควบคุมนี้เราต้องดูด้านไหลเข้ากับด้านไหลออก control ด้านไหลเข้ากับไหลออกให้ดี ดูว่าด้านไหนมันเป็นตัวที่ทำให้เราไม่ได้ตามเป้าหมาย โดยส่วนใหญ่แล้ว ในการให้น้ำได้ระดับตามเป้าหมายเราจะดูด้านไหลออกก่อน ถ้าไม่ดูไหลออก ไหลเข้าเท่าไหนก็เปิดทิ้งเท่านั้น ไม่มีชัย เราก็ต้องดูไหลออกก่อน ปิดก่อนแล้วค่อยๆ ไหลเข้ามา แม้จะมาถึงหยุดเต็วก็เต็มไหลออกในที่นี้คือ ด้านลบ ทำไมมันรั่วไหล ด้านที่มันแฉ่ อ่อนแอ ปิดด้านลบก่อนแล้วค่อยจัดการเติมด้านบวก ถ้าด้านลบ ด้านรั่วไหลไม่ปิดมันก็เหมือนกับกระชอกันรั่ว

ในที่นี่การควบคุมระบบไปสู่เป้าหมาย มันจะนำมาใช้กับระบบสังคมได้อย่างไร อธิบายเรื่องน้ำจะเข้าใจง่าย แต่มันจะประยุกต์ใช้ในระบบทางสังคม ระบบนิเวศน์ได้อย่างไรบ้าง ตัวอย่างง่ายๆ เรื่องการมีเงินมีทองใช้ เรื่องหนี้สิน ถ้าอาจารย์ต้องการเก็บเงินไว้ปลูกบ้านใหม่ ซื้อรถใหม่สักคัน สิ่งที่อาจารย์ต้องทำคือ ดูเงินในกระเป๋า มีเงินเก็บเท่าไร

อย่างไร ถ้าเป็นข้าราชการครูก็จะทราบว่ามีรายได้ประจำแน่นอน กว่าที่จะเกษียณ รู้รายได้เท่าไรชัดเจน สิ่งที่จะต้องทำคือมีรายจ่ายอะไรบ้าง ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อให้ปริมาณของการ stock เงินที่ต้องเก็บออม หรือส่งดอกเบี้ยธนาคารได้ตามปรารถนา

หรือเราเอาไปใช้ในการจัดการระบบนิเวศก็ได้ หลายประเทศในสแกนดิเนเวีย เขามีความสามารถในการผลิตสินค้าที่ทำจากไม้ ที่มีการโฆษณาเยอะคือ สินค้าของ IKEA ซึ่งเป็นของสวีเดน สวีเดนปลูกต้นสนเยอะ เป็นไม้เนื้ออ่อน เขามีวิธีการเอาต้นสนมาทำให้มีคุณภาพแล้วผลิตเป็นเฟอร์นิเจอร์ขายเยอะมาก เขาทำแบบนี้มาเป็น ๑๐๐ ปี แต่ป่าสนเขาไม่เคยลด เพิ่มขึ้นด้วยซ้ำ เพราะเขามีการรักษาป่าสนเขาไม่เคยลด ทั้งที่มีการตัดใช้ทั้งปี แต่การตัดของเขาไม่ใช่ตัดทีเดียวเรียบหมด เขาตัดเป็นแปลงๆ แล้วปลูกเป็นแปลงๆ ให้นั้นโตวนกลับมาใหม่ ตัดแล้วปลูก สภาพป่าก็คงเดิม ของเราตัดลูกเดียวไม่เคยปลูก เกือบหมดทั้งประเทศ ไม้มีค่าของประเทศจำนวนมากต้องใช้เวลา ๒๐-๓๐ ปี แต่ไม่มีใครใส่ใจ เดียวนี้กลายเป็นของแพง... นี่คือการพยายามควบคุมระบบ การตัดทิ้ง การทำลายมันทำให้เป้าหมายการรักษาป่า ความยั่งยืนของป่าของเราไม่บังเกิด

เราสามารถเอามาใช้กับชื่อเสียงของโรงเรียน คนจำนวนไม่น้อยอาจไม่มีเงินทองมากแต่มีเครดิตสูง คนให้ความเชื่อถือ ไว้วางใจ เวลาขอความช่วยเหลือใครเขามักจะให้ การเสื่อมเสียชื่อเสียงเป็นการไหลออก/ด้านลบ ถ้าชื่อเสียงตกต่ำยากแล้ว ขอความช่วยเหลือขอความร่วมมือก็ยากแล้ว ไหลเข้าคือ การสร้างชื่อเสียง สร้างการยอมรับ เราจะเห็นว่าโรงเรียนจำนวนไม่น้อย ทั้งๆ ที่การเรียนการสอนไม่ใช่จะดีกว่าโรงเรียนในต่างจังหวัด เดียวนี้โรงเรียนในต่างจังหวัดระดับมัธยมก็สร้างนักเรียนเก่งๆ เยอะ แต่คนยังติดโรงเรียนมีชื่อ จึงต้องมีสวนกุหลาบ ๑ สวนกุหลาบ ๒ เตรียมอุดม เตรียมอุดมพัฒนการ ติดชื่อ แต่จริงๆ แล้ว โรงเรียนต่างจังหวัดมีครูดี เยอะ ผมเชื่อว่าการเรียนการสอนที่ดีอยู่ที่ความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียน ถ้าครูถ้าตั้งใจสอน ใส่ใจ มีความสัมพันธ์ที่ดี นักเรียนจะเรียนได้ดี ครูมีความสามารถสอนนักเรียนได้ดีเสมอ ไม่ต้องเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ขอให้ครูรักในงานของตนเอง อย่างอื่นมันก็ทนกันทั้งนั้น อยากบอกว่า สิ่งที่คุณยึดถือคือ เครดิต หน้าตา แต่เครดิตจะยั่งยืนอยู่ที่การกระทำไม่ใช่การสร้างภาพ ภาพสร้างได้สักพัก แต่ความจริงจะไล่ทัน ไปไม่รอด เพราะฉะนั้น ความจริงสำคัญที่สุดในการสร้างเครดิต

นี่คือ system dynamic หรือระบบพลวัต โดยใช้เรื่อง stock and flow อาจารย์ต้องสนใจว่าก็อกน้ำไหลเข้าไหลออกมีกี่ก็อก บังคับตัวแปรการควบคุม เกลียวหวานหรือเปล่าปิดอย่างไรก็ปิดไม่ลง อาจต้องทำก็อกใหม่ก็ได้

ทีนี้อาจารย์ต้องกลับไปนั่งในกลุ่มโรงเรียน ลองคุยกันดูว่า ที่เราเรียนรู้ด้วยกัน ทบทวนอดีตถึงปัจจุบัน โดยผ่าน time line เห็นอนาคตที่มันจะเกิดขึ้นข้างหน้า เราเรียนรู้เรื่อง I we it มาแล้ว ๓ มิติ ๓ ระดับ วันนี้เต็มสุดท้ายด้วย system thinking การควบคุมระบบให้ไปสู่เป้าหมาย การควบคุมปัจจัยตัวแปร (variable) อาจารย์ลองคุยกันดูในกลุ่ม เป้าหมายที่เราวางไว้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะโรงเรียนทั้งหมดที่มาเป็นศูนย์การเรียนรู้ฯ แล้ว เป้าหมายของท่านลองมาทำให้แจ่มชัดว่าคืออะไร แล้วจะควบคุมปัจจัยตัวแปรให้ไปสู่เป้าหมายอย่างไร มันมีช่องว่างระหว่างความจริงกับเป้าหมายไหม ถ้ามีช่องว่าง อาจารย์ลองควบคุมปัจจัยตัวแปร แต่ผมฝากให้คุมด้านไหลออกก่อน แล้วค่อยเติมไหลเข้า

ผู้เข้าร่วมทำกิจกรรม system dynamic ของแต่ละโรงเรียน
เสร็จแล้วผู้เข้าร่วม shopping idea ผลงานของทั้งหมด

กลยุทธ์การควบคุมระบบขับเคลื่อน ปศุชีพ

การสำรวจแนวคิด

- แนวคิดที่ปรับเปลี่ยน
- การสำรวจแนวคิด

การปรับปรุงระบบ

- การปรับปรุงระบบ
- การปรับปรุงระบบ

การวัดผล

- การวัดผล
- การวัดผล

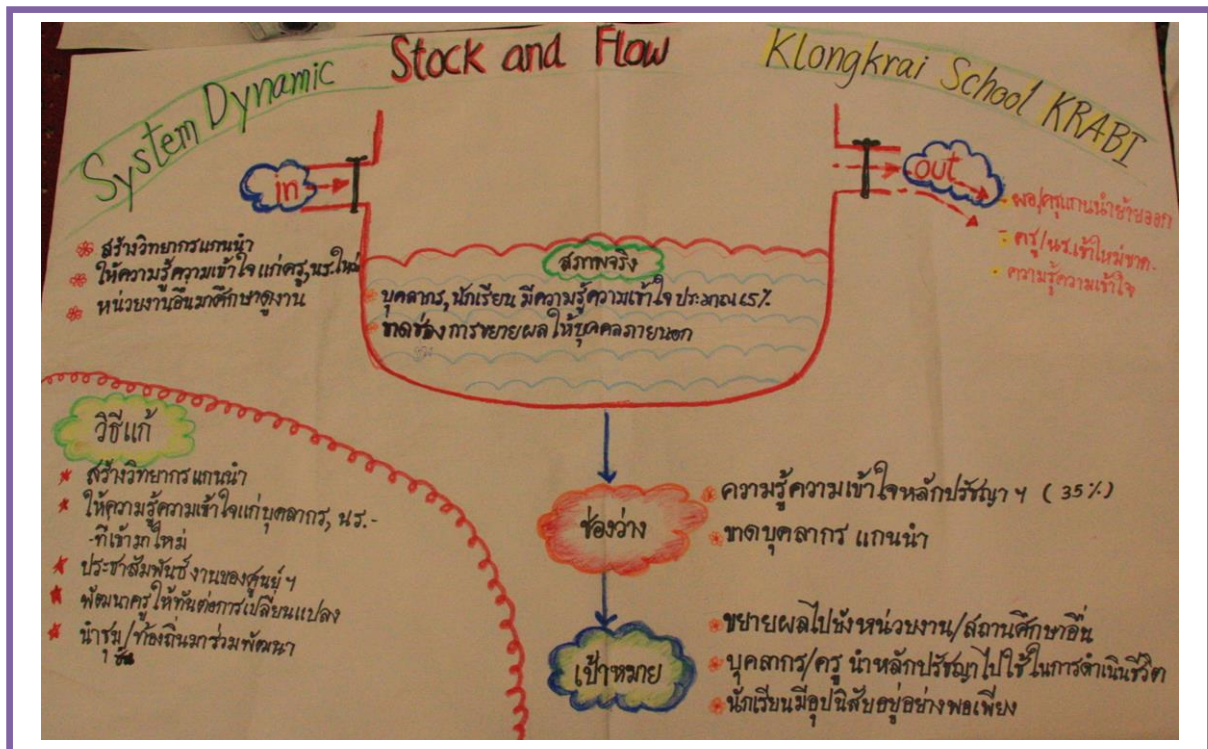
การประเมินผล

- การประเมินผล
- การประเมินผล

30% 50% 10% 10%

ศรีวิชัยวิทยา นครปฐม

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: จริงๆ รูปอย่างน้ำมันจะทำให้เราเข้าใจ จะได้เช็ค stock ด้วยว่า stock ของเราอยู่แค่ไหน อย่างกลุ่มบ้านคลองไทรบอกชัดเจน สภาพจริงคือ stock ของเขา พยายามทำเรื่อง stock ให้ชัด สภาพจริงนักเรียนบุคลากร มีความรู้ความเข้าใจประมาณ ๖๕ เปอร์เซ็นต์ ขาดช่วงการขยายผลให้บุคคลภายนอก เช็คแบบนี้ อันไหนที่ทำแล้วมาเพิ่มเติมได้ การเช็ค stock ทำให้รู้ช่องว่าง การรู้ช่องว่างทำให้เรารู้ว่าต้องควบคุมด้านลบหรือว่าไหลออกอย่างไร และจะเพิ่มด้านไหลเข้าอย่างไร เพื่อจะเร่งให้มันได้มากขึ้น การมี stock ที่ชัดเจนมันทำให้เราแม่นยำขึ้น ใช้การอธิบายเชิงปริมาณมีอยู่ก็เปอร์เซ็นต์มาช่วย

Stock & Flow ของโรงเรียนบ้านคลองไคร

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: stock ของโพนทองมีเท่าไร เติบโตขึ้นน้อย เพราะอย่างไรนักเรียนมาแล้วต้องไป ครูจะมีบทบาทสำคัญ process ที่ทำให้นักเรียนเข้าใจจึงอยู่ที่ครูเป็นหลัก ถ้านักเรียนใช้กับชีวิตก็ยิ่งดี

Stock & Flow ของโรงเรียนโพนทองวิทยายน

[illegible]

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: SWOT เป็นกระบวนการหนึ่งในการค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อันตราย เมื่อวานผมให้ทำโอกาสและอันตราย คือ เรื่องแนวโน้ม วันนี้มาเช็คเรื่องจุดแข็งจุดอ่อน คือ ไหลเข้าไหลออก ทำไมผมไม่ให้ทำเรื่องจุดแข็งจุดอ่อน ทำไมต้องนำไหลเข้าไหลออก เพราะมันเข้าใจง่าย และมัน dynamic เพราะสรรพสิ่งมันเคลื่อนไหว... SWOT ก็ดี แต่มันแข็งหน่อย แต่สิ่งที่เราพยายามทำ มันมี dynamic ตลอดเวลานี้คือ system thinking ส่วนหนึ่งง่ายๆ ของ system thinking เพราะโรงเรียนนั้น dynamic ครูเข้า ครูออก เกษียณบ้าง มาใหม่บ้าง นักเรียนเข้า นักเรียนออก ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน นักเรียนกับชุมชนมันมี dynamic จริงไหม เพราะฉะนั้น สิ่งที่ผมฝากไว้ หัวใจของการทำเรื่องที่เป็นระบบคือ พยายามทำให้ง่าย พยายามให้รูปมันง่าย คนเห็นปั๊บก็ออก อาจวาดรูปอะไรก็ได้ พลิกแพลงได้ แต่ขอให้คนเขาเข้าใจ อย่าทำให้เขางง แต่อย่างน้อย

๒) เวลาพูดถึง stock อย่างมองแคในโรงเรียนอย่างเดียว เพราะความสำเร็จของพวกเราเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีหลายพื้นที่ stock มันไปเกี่ยวกับชุมชนด้วย ซึ่งแต่ละโรงเรียนไม่เท่ากัน อย่างเช่น

โรงเรียนเล็กๆ แต่ stock ของเขาอยู่กับชุมชนเป็น stock ที่สำคัญ บางที่เป็น stock ที่จับต้องได้ เช่น ชุมชนเอาข้าวเปลือกมาให้โรงเรียน ชุมชนเอามาให้นักเรียนจะได้ไม่ต้องห่วงเรื่องอาหารกลางวัน บางที่ stock ของบางโรงเรียนกลายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านปราชญ์ชาวบ้าน

stock บางอย่างเป็นเชิงคุณภาพ การเช็ค stock ให้ละเอียดสำคัญมาก อย่างมองแค่ตัวโรงเรียนเราเอง เพราะท้ายสุดเศรษฐกิจพอเพียงเป็น dynamic ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพราะเด็กต้องกลับไปชุมชน บางโรงเรียนทำได้ดี สะท้อนไปที่พ่อแม่ เด็กหลายๆ คน เวลาตื่นขึ้นมาพ่อแม่ต้องปฏิบัติตาม เด็กบางคนเปลี่ยนแปลงนิสัยได้แล้วเขาไปสอนพ่อแม่ “ทำไมไม่แยกขยะ” “ทำไมไม่อย่างนั้นอย่างนี้” ผากไว้ด้วย

เพราะฉะนั้นการเช็ค stock เห็นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

๓) stock มีทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน สภาพแวดล้อม เป็นทั้งเชิงวัฒนธรรม ความสัมพันธ์กับชุมชน และเป็นทั้งกายภาพ เช่น มีนา มีป่ารอบชุมชน มีป่ารอบชุมชนช่วยให้เด็กๆ เรียนรู้ได้เร็วขึ้นเยอะเลยในหลายๆ เรื่อง แต่บางโรงเรียนไม่ได้มีแบบนั้น โรงเรียนใหญ่ๆ เช่น ดาราวิทยาลัย บรินส์รอยแยลส์ เป็นโรงเรียนในเมืองก็ต้องไปหาอีกอย่าง อาจารย์ก็ต้องพลิกแพลง ทำให้การเรียนการสอนต้องพลิกตามไปด้วย

เรื่องของครูเป็นเรื่องธรรมดามาก ไม่มีครูทั้งหมดที่จะเข้าใจ ผมคิดว่าตัวเลขจะช่วยบางอย่าง ถ้าอาจารย์สามารถลงละเอียดได้ว่า ครูเหล่านี้เป็นครูวิชาประเภทไหน จะเห็นได้ชัดเจนว่าครูสังคมและครูวิทยาศาสตร์จะมีสไตล์ในการคิดไม่เหมือนกัน และที่สำคัญคือ generation ของครูไม่เหมือนกัน ถ้าคิดละเอียดเราจะรู้วิธีเข้า สไตล์นี้ต้องมีวิธีการจูงใจแบบนั้น สไตล์นั้นต้องมีวิธีการจูงใจแบบนี้ ถ้าเรามองในอนาคต ครูที่ตั้งใจ เอาจริงเอาจัง ครูแกนนำที่ทุ่มเทเต็มที่อีก ๓ ปีเกษียณ ต้องเตรียมตัวแล้ว ถ้าเป็นครูแกนนำรุ่นกลางอีก ๑๐ ปีเกษียณ อีก ๑๕ ปี เกษียณจะต้องเตรียมตัวอย่างไร เพราะอย่างที่บอกเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องใช้เวลา แต่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ มีความสำคัญต่อโลกอย่างมาก นี่เป็นความภูมิใจต่อตัวฉัน มี meaning ต่อตัวฉันและโครงการ

check out

อ.ชัยวัฒน์ อธิระพันธ์: ผมอยากให้แต่ละท่านนั่งครุ่นคิดทบทวน สิ่งที่เราเรียนรู้ถ้าบูรณาการความรู้นี้เข้าด้วยกัน อาจารย์จะบูรณาการอย่างไร ไปใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนโครงการ จะบูรณาการความรู้ต่างๆ เหล่านี้อย่างไร ใช้เวลา ๓ -๔ นาที บันทึกความคิด การเรียนรู้มันต้องมีการสรุปทำให้ตกผลึกเพื่อนำไปใช้ได้ อย่างแม่นยำ ช่วงนี้ในภาษา KM เรียกว่า internalize ทำความรู้ให้เข้าไปอยู่ในตัวตนของเรา

ผู้เข้าร่วม check out ในกลุ่มย่อย

อ.ชัยวัฒน์ อธิระพันธ์: ท่านใดอยาก check out ในวงใหญ่ พูดอะไรสั้นๆ ให้ผมได้ฟัง ให้เพื่อนๆ ได้ฟัง เชิญครับ

อ.สุรินทร์ ดาหลวงมาตร: สิ่งที่ผมได้ใน ๓ วัน มันเป็นประสบการณ์จะบอกว่า ใหม่มาก เพราะว่าไม่เคยเกิดในการอบรมมาก่อน ทั้งการเดินคุยกัน เป็นการจัดการกิจกรรมแบบไม่เป็นทางการ แม้แต่ตัววิทยากรผมยังงง ท่านอาจารย์ยังแต่งตัวสบายๆ พวกเราก็นั่งสบายๆ ไม่ซีเรียส แต่สิ่งที่ได้มากกว่าที่ไปนั่งฟัง นั่งอบรมเหมือนที่ผ่านมา สิ่งที่ได้ ผมทำเป็นข้อๆ คือ

๑. ได้พลัง พลังที่เกิดจากใจสามารถไปแก้ปัญหาต่างๆ ได้มากเลย เหมือนที่ผมว่า เหมือนที่น้องๆ ว่า ต้องไปนั่งกลางใจ วันนี้เกิดขึ้นในใจผม
๒. ได้กลยุทธ์จากท่านวิทยากรที่ให้ไป เป็นกลยุทธ์ใหม่สำหรับผม ถ้าเอาไปใช้ได้ผลแน่นอน เพราะตัวผมเองได้ผลกับผมแล้ว ผมรู้แล้วว่าถ้าทำอย่างนี้ได้ใจเพื่อนด้วย
๓. ที่ผ่านมา เราทราบเบื้องหลัง ทราบปัจจุบัน แล้วอนาคตจะต้องทำอะไร กลับไปต้องทำอะไร
๔. อีกสิ่งหนึ่งได้จากการดูหนัง ความสุขของคนมันไม่ใช่เราเด่นคนเดียว เราทำคนเดียว ถ้าทำเป็นทีมมีพลังมากกว่าที่จะทำคนเดียว
๕. บางอย่างที่เป็นความคิด แนวคิดมันจับต้องไม่ได้ อาจารย์ทำให้ผมจับต้องได้ เป็นรูปธรรมได้ ผมประทับใจที่หลายโรงเรียนต่างคนต่างปั้น ใครปั้นอะไรมา ผมยังงงว่ามันจะมาเป็นเรื่องเดียวกันได้อย่างไร โดยเฉพาะโรงเรียนจุฬาภรณฯ กลับเป็นเรื่องเดียวกันได้ ปั้นคนละอย่าง อันนี้ประทับใจมาก กระบวนการคิดอย่างนี้มันเป็นกระบวนการคิดที่จับต้องได้เป็นรูปธรรมได้ ผมฟังมาก
๖. ชื่นชมท่านวิทยากร ที่ทำให้ผมได้เรียนรู้ ทราบจุดอ่อนของตนเอง กลับไปจะแก้ไขจุดอ่อน ทราบจุดแข็ง เอาไปให้เกิดประโยชน์ สุดท้ายผมว่างานนี้จะขับเคลื่อนได้แน่นอน

อ.กัญพินา เชื้อมขิต: สิ่งที่เราคิดว่าได้และมองว่าได้มากคือ ได้เห็นความมหัศจรรย์ในใจเรา ที่เราได้เจออะไรมากมายที่เป็นประโยชน์ที่จะนำกลับไปทำ ตัว time line ของอาจารย์นี้แหละจะกลับไปทำห้องประวัติศาสตร์ของโรงเรียนจุฬาภรณฯ ให้คนเห็นว่าโรงเรียนจุฬาภรณฯ เคลื่อนมาได้อย่างไรในอดีต ปัจจุบัน แล้วอนาคตจุฬาภรณฯ จะทำอย่างไร

อ.มัทนิ สิมะ: หนูขอแบ่งเป็น ๒ ประเด็นคืออันแรก บูรณาการกับเด็ก ๒ บูรณาการกับตนเองและโรงเรียน

อันแรก บูรณาการกับเด็ก เพราะหนูเป็นครูผู้สอนธรรมดา ไม่ได้มีตำแหน่งสูง วันๆ ก็จะชุลลุกอยู่กับเด็ก การที่เราเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เรามองและเข้าใจธรรมชาติของเด็ก ธรรมชาติของผู้เรียนต่างกัน เหมือนกับบัว ๔ เหล่า บางคนเก่งมากบางทีเก่งกว่าครูเสียอีก รองลงมาก็เก่ง แล้วก็ปานกลาง แล้วก็ระดับไม่เก่งเลย ถ้าเรารู้ตรงนี้ เราจะสามารถเข้าใจเขาและออกแบบการสอนเขาได้ตรงจุด อย่างคนเก่งมาก และเก่งเราอาจจะสอนครั้งสองครั้ง เขาก็รู้เรื่อง คนปานกลางไม่ห่วยมากก็ปล่อยได้ แต่กลุ่มที่ต้องดูแลพิเศษ ต้องสอนแล้วสอนอีกหรืออาจต้องเพิ่มแบบฝึกหัด ตรงนี้หนูว่าเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนอย่างมากที่จะนำไปสอนเขา

ส่วนที่สอง บูรณาการกับตัวเองและโรงเรียน คือ ขอบอกว่าประทับใจในข้อคิดและกระบวนการสุดท้ายคือ stock and flow คือ ควบคุมระบบสู่เป้าหมาย หนูมองว่าระบบนี้ดี stock คือต้นทุน หรือความจริง เพราะความจริงคือปัจจุบันที่เราทำได้ คือการที่เรามองตนเองแบบนี้ทำให้เราเข้าใจตนเองที่เป็นอยู่ แล้วที่อาจารย์บอกว่ามีตัวนำเข้าคือโอกาส และ out คืออะไรบางอย่างที่ไหลออก เมื่อเข้าใจตนเอง เรามองว่าโอกาสมีอะไร อะไรบางอย่างที่ไหลออก เราก็มาคิดวิธีว่าตัวควบคุมแก้ปัญหาตรงกลาง เราจะควบคุมอย่างไรให้ไหลเข้าออกเท่ากัน หรือสิ่งที่ดีที่สุดคือไหลเข้ามากกว่าไหลออก แล้วมันเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่ง ผลพลอยได้คือ stock ที่เคยมีแค่ ๓ ถ้าเราทำกระบวนการนี้ต่อไปน่าจะเพิ่มขึ้น

ทวิคูณ อาจเพิ่มเป็น ๖ หรือวันหนึ่งมันจะลดลงมันคงลดลงเหลือ ๕ หรือเพิ่มขึ้นเป็น ๗ ก็คงเป็นเรื่องที่ดี แต่กราฟมันคงไม่ไหลลงมากกว่านี้ เพราะการอยู่ในระดับคงที่อย่างนี้เรียกว่า ความมั่นคง ความยั่งยืนหรือเปล่าไม่แน่ใจ นี่คือผลพลอยได้ที่หนูประทับใจค่ะ

อ.ปวิณ เจียไพบูลย์: ผมคิดว่าแต่ละกระบวนการมีจุดที่จะไปกระทบใจของแต่ละคน อาจกระทบทุกคนแต่จะแตกต่างกันบ้าง แล้วในบริบทที่ต่างกันของแต่ละโรงเรียนคงรู้แล้วว่าเราจะเอาไปใช้อย่างไร จะเอากระบวนการไหน จะปรับใช้อย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด สำหรับตนเองแล้วคิดว่าทุกกระบวนการเป็นสิ่งที่เมื่อตกผลึกแล้ว ทำให้ตนเองได้รับข้อคิดที่ดีมากๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปั้นดินน้ำมัน อย่างที่อาจารย์บอก การสื่อสารสำคัญ ถ้าบางครั้งเจตนาเราดี แต่ผู้รับสารไม่สามารถจะรับในสิ่งที่เราต้องการสื่อสารได้ถูกต้อง ต่อให้เราเก่งขนาดไหน สุดท้ายองค์กรหรือการขับเคลื่อนจะไปไม่รอด

ผมชอบที่สุดคือการปั้นดินน้ำมัน design thinking และอีกส่วนที่ประทับใจคือการชมภาพยนตร์ ผมมองว่าเวลาเราชมภาพยนตร์ เราอยู่ในอิริยาบถที่ผ่อนคลายแล้วสมองเราจะคิดตามแล้วมันจะตกผลึก

สุดท้ายถ้าเรากลับไปจะไม่มีประโยชน์เลย ถ้าเราไม่เปลี่ยนแปลงตนเอง อย่างที่ในหนังบอกว่า “เมื่อเราเปลี่ยนความคิดการกระทำก็เปลี่ยน” ถ้าเรากลับไปแล้วเรารู้ว่าเราได้ประโยชน์นะ แต่สุดท้ายเราก็เหมือนเดิมในตัวตนของตนเอง ถ้าไม่มีใครทำ เราต้องเริ่มต้นเปลี่ยนที่ตนเองก่อน เมื่อเราเปลี่ยนที่ตนเอง เด็กอาจจะเปลี่ยน เพื่อนร่วมงานอาจจะเปลี่ยน สุดท้ายมันจะเป็นกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องกันไป และผมคิดว่ามันจะเกิดผลครับ

อ.ศรัณย์ แสงนิลาวิวัฒน์: ในส่วนที่ผมประทับใจ ๒ ส่วน คือ ที่เกิดกับตัวเอง กับสิ่งที่สามารถไปใช้ในองค์กรของเราได้ ในส่วนของ ๓-๔ วันนี้ได้เรื่องการคิด ๓ มิติ ๓ ระดับ การคิดแบบนี้อาจารย์จะมีเทคนิคหลายๆ อย่างที่ทำให้เราเข้าใจ I มากขึ้น เช่น ให้เขียน time line ของตนเอง แล้วเข้าใจ we มากขึ้น คือเอา time line ของตนเองไปรวมกับเพื่อนแล้วเป็น time line ของโรงเรียน หรือแม้กระทั่งการปั้นดินน้ำมัน ก็ทำให้เรารู้จัก we รู้จัก I มากขึ้น แล้วจะทำให้การมอง ๓ ระดับง่ายมากขึ้น นี่คือนี่ที่ผมว่ามันเกิดประโยชน์

เมื่อก็พูดในกลุ่มไปแล้วและผมจะพูดอีกที รู้สึกว่าการได้ตรงนั้นมันยังไม่ชัดเจน หรืออาจจะเหนื่อยเกินไป ถ้ายังไม่ได้เรียนเมื่อเช้านี้ หลังจากเรียน system thinking ผมรู้เลยว่าที่เรียนมาทั้งหมดผมจะเอาไปใช้อย่างไร รู้อย่างปุ๋โป่งของตัวเองนะครับ อาจจะไม่ได้อะไรมีประสิทธิผลมากมาย แต่ตอนนี้ผมรู้แล้วว่าพร้อมจะเอาไปใช้อย่างไร จะเสียหายมากๆ ถ้าเช้านี้ไม่ได้เรียนเรื่องนี้

อีกส่วนหนึ่งเป็นความประทับใจส่วนตัว คือ ปกติผมเรียนรู้โดยอาศัยการฟัง การสังเกต การรวบรวมข้อมูลของตนเอง ก่อนที่มาวันนี้ เวลาทำงานกับคนอื่น ๆ ผมมักเป็นคนทีพูดน้อยที่สุด ฟังมากที่สุด และมักจะคิดเอาความคิดของคนอื่นมาปะติดปะต่อเป็นของตนเอง มักจะเป็นอย่างนั้น พอมาฟังอาจารย์ในวันแรกว่า เราน่าจะมีการเรียนรู้แบบ relationship หรือแบบ social ตอนแรกก็ไม่เข้าใจว่ามันจะดีกว่าหรือเปล่านั้นกับความคิดของเรา พอวันนี้บอกกับตัวเองว่า มันดีกว่าจริงๆ ตัวเองยอมรับกับตนเองว่า การได้พูดก็ช่วยได้ การฟังความคิดเห็นของคนอื่นมันดียิ่งขึ้นกว่าที่เราเคยเป็น อันนี้เป็นความประทับใจ

อ.ดุสิต พรหมชนะ: ผมคงจะคุยในฐานะเป็นศิษย์เก่าเพราะเคยไปอบรมกับอาจารย์ที่บ้านผู้หว่าน ตอนนั้นได้ประโยชน์มากและเอาไปใช้คือ deep listening การฟังอย่างลึกซึ้ง เราต้องฟังให้มาก ตั้งใจให้มาก อาจารย์บอกว่าการฟังอย่างตั้งใจมันไม่ใช่แค่ได้ข้อมูลแต่มันสามารถอ่านความคิดของคนพูดถ้าเราฟังอย่างตั้งใจ ก็เอามาใช้ที่โรงเรียนได้

เยอะ ในที่นี้ก็ใช้ด้วย ฉะนั้นเวลาใครพูดอะไรถ้าเราฟังอย่างตั้งใจ เราจะเห็นความคิดของคนพูดเยอะมาก มาวันนี้ที่เห็น ผมประมวลเอง ที่ได้จากอาจารย์เพิ่มเติมขึ้นมา ผมว่าที่สำคัญ เราจะไม่กลัวการเปลี่ยนแปลงเลย ถ้าเราไปสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนของเราโดยใช้กระบวนการของอาจารย์ กระบวนการของอาจารย์ในวันนี้มันมีส่วนช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโรงเรียน ไม่ว่ารุ่นเก่าหรือรุ่นใหม่ รุ่นเก่าก็เก่งประสบการณ์ รุ่นใหม่มีเทคโนโลยี ถ้ารุ่นเก่ารุ่นใหม่ผสมผสานกันก็จะได้ทั้งประสบการณ์ เทคโนโลยี และแรงจูงใจ เพราะฉะนั้นกระบวนการของอาจารย์ จริงๆ แล้วเป็นเรื่องการวิเคราะห์ตนเอง วิเคราะห์โรงเรียน วิเคราะห์อะไรตลอด ทำให้เรารู้ว่า เรารู้อะไร เราไม่รู้อะไร เรามีอะไร เราไม่มีอะไร เราจะกลับไปทำอะไร มีประโยชน์มากครับ

อ.วิระศักดิ์ วัฒนราช: สิ่งที่ได้รับจากตรงนี้ ผมขอขอบคุณอย่างมากเพราะทำให้ความไม่เข้าใจในการมองโลก ไม่ว่าจะเป็นช่องว่างระหว่างวัย หรือการมองด้านเดียวของคน ความไม่เข้าใจเป็นสิ่งที่ทำให้โลกเราเกิดปัญหาในขณะนี้ ขอขอบคุณอาจารย์ที่แนะนำให้เราเห็นว่า เรามองใครเป็นอย่างไรบ้าง ต้องเข้าใจทั้งเขาและเรา นำมาผสมผสานกันให้สมดุลจะทำให้โลกนี้น่าอยู่ยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมองอดีตที่เราเคยทำผ่านมา ปัจจุบันที่เป็นอยู่ และอนาคตที่เราจะทำงานร่วมกัน ผมเชื่อว่า พวกเราทุกคนที่อยู่ในนี้จะสามารถนำความรู้ที่อาจารย์ถ่ายทอดให้ไปใช้ อย่างน้อยก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแน่นอน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ผมก็ขอ check out ด้วยสิ่งที่จะ check out คือ ดีใจที่ได้พบท่านอาจารย์ทั้งหลายและได้มาเรียนรู้ร่วมกัน อย่างที่ผมย้ำว่า หน่วยสำคัญที่จะดูแลประเทศชาติ คือหน่วยเล็กๆ มันไม่ใช่หน่วยใหญ่ๆ หน่วยเล็กๆ นี้ก็คือ โรงเรียน ชุมชนและครอบครัว ถ้าตรงนี้แข็งแกร่งได้ โอกาสที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ ไม่ได้เร็วนักหรอกในประเทศไทยในระยะยาวก็จะเป็นไปได้ เราไม่สามารถคาดหวังจากระดับใหญ่ๆ ได้ เพราะเขาติดล็อกกับผลประโยชน์ กับวิถีคิดแบบเดิมๆ ตลอดเวลา คนที่อยู่ข้างล่างนี้ต่างหากที่เห็นโอกาส เห็นอะไรใหม่ๆ และทดลองทำไปเรื่อยๆ ขอขอบคุณทุกๆ คนที่ทำให้เรายังมั่นใจได้ว่า อย่งไรก็ตามประเทศชาติของเราจะสามารถฟันฝ่าอนาคตข้างหน้าได้ แล้วคงจะมีโอกาสได้พบกันอีกในอนาคต
